

Universitetet
i Stavanger

DET TEKNISK NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET

MASTEROPPGAVE

Studieprogram/spesialisering: Byutvikling og Urban Design	Vårsemesteret, 2016 Åpen
Forfatter: Anna Litlehamar	_____ (signatur forfatter)
Fagansvarlig: Anders Langeland Veileder(e): Ana Llopis Alvarez	
Tittel på masteroppgaven: Nytorget - hvordan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom Engelsk tittel: Nytorget - how to create a social, active and attractive public space	
Studiepoeng: 30 sp	
Emneord: Nytorget, stedsutvikling, midlertidig bruk, byrom	Sidetail: <u>135</u> + vedlegg/annet: <u>9</u> Stavanger, _____ (dato/år)

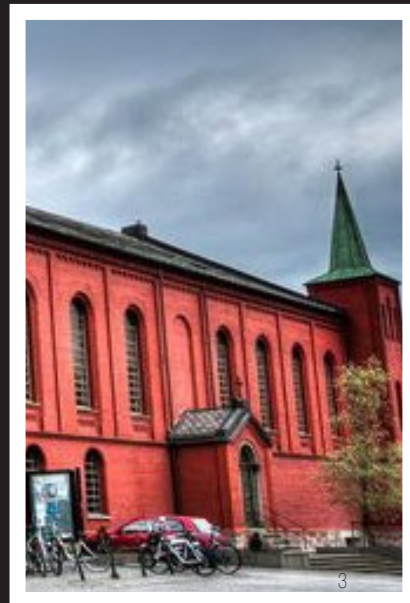
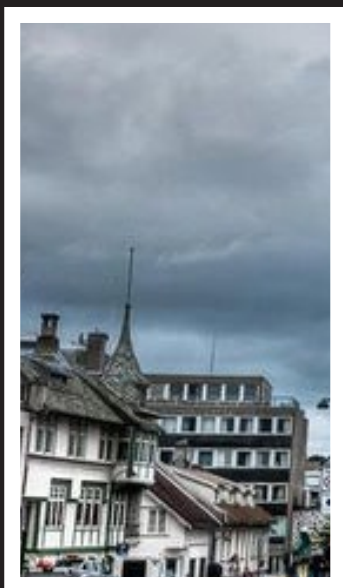
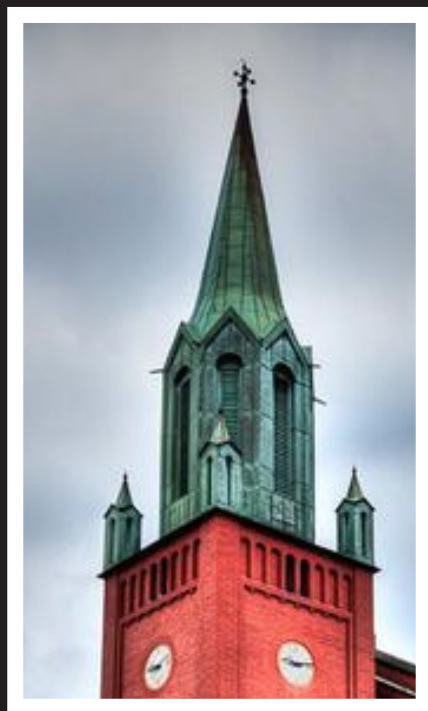
Stavanger kommune har observert og bitt seg merke i de fallende besøkstallene i Stavanger sentrum, og at det aktive bylivet er flyttet ut av Stavanger sentrums trange, brosteinsbelagte handlegater til kjøpesenter plassert i utkanten av byen. Dette påvirker også livet levd i sentrums byrom. Samtidig er rommene mellom bygningene et viktig element for å igjen invitere byens befolkning inn til sentrumskjernen.

Masteroppgaven tar for seg et av Stavangers mest sentrumsnære byrom, Nytorget, som prosjektområde og hvordan man kan gjøre Nytorget til et sosialt, aktivt og attraktivt byrom og til et trekkplaster til Stavangers sentrumskjerne.

Gjennom et teoretisk dypdykk i ideer og teorier rundt stedsidentitet, stedsutvikling og midlertidig bruk skapes en tilnærming til byromsdesign for å skape et slikt sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget i Stavanger. Alt koker ned til et skisseforslag for det fremtidige Nytorget. Slik kan det se ut, slik kan det bli!

NYTORGET -

hvordan skape et
sosialt, aktivt og
attraktivt byrom

TITTELSIDE

OPPGAVETITTEL Nytorget - hvordan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom

PROSJEKTPERIODE 01.02.2016 - 15.06.2016

VEILEDER Ana Llopis Alvarez

ANTALL KOPIER 3

ANTALL SIDER 135

VEDLEGG SIDER 9

MASTEROPPGAVE

VÅR 2016

BYTUTVIKLING OG URBAN DESIGN

MASTER I TEKNOLOGI/SIV.ING., 5. ÅRIG

INSTITUTT FOR INDUSTRIELL ØKONOMI, RISIKOSTYRING OG SAMFUNNSIKKERHET

TEKNISK-VITENSKAPELIG FAKULTET

UNIVERSITETET I STAVANGER

ANNA LITTLEHAMAR

FORORD

Masteroppgaven markerer avslutningen på mitt femårige masterstudium i Byutvikling og Urban Design ved Universitetet i Stavanger. Disse fem årene har vært alt annet enn kjedelige; de har vært både interessante, lærerike og ikke minst utfordrende. Det har vært hardt arbeid, men det har også tilbudt mye gøy og spennende. Mest av alt sitter jeg igjen med mye ny kunnskap og lidenskap for hvordan man ved god byutvikling kan skape bedre byer å bo, jobbe og leve i.

Jeg har gjennom studiene vært innom flere interessante tema innenfor byutvikling og urban design, men jeg har funnet en sterk interesse for rommene mellom byens mange bygninger, byrommet. Valg av tema til denne masteroppgaven var derfor relativt enkelt. Jeg ville jobbe kreativt og detaljert, samtidig som jeg ønsket å lære mer om tilnærminger til byromsdesign og fordype meg mer i hva et godt byrom er. Jeg ønsket også å kunne gjøre en oppgave som tillot meg å både fordype meg teoretisk og være kreativ og komme med kreative løsninger og ideer til byromsdesign for et valgt prosjektområde. Jeg ønsket å jobbe med et byrom i Stavanger da det er her jeg har vokst opp, bodd og studert. Valget falt på det meget omdiskuterte byrommet, Nytorget. Nytorget er et svært dagsaktuelt prosjektområde, og er bestemt opprustet av Bystyret i Stavanger. Samtidig har Nytorget et stort potensiale og har en viktig plass i mangt et Siddis-hjerte.

Arbeidet med oppgaven har budt på stress, tårer og frustrasjon, men også lysglimt, interessante lærdommer og en enorm mestringsfølelse. Nå når jeg sitter igjen med en ferdigstilt masteroppgave kan jeg ikke annet enn å være stolt. Stolt av oppgaven, og ikke minst stolt av en fullført mastergrad.

Jeg vil gjerne rette en takk til Ana Llopis Alvarez, min veileder ved Universitetet i Stavanger, for gode samtaler, konstruktiv kritikk og hjelp til gjennomføringen av denne oppgaven. Du har vært både positiv, tilgjengelig og åpen gjennom hele prosessen.

Jeg ønsker også å rette en spesiell takk til Else Dybkjær og Rambøll Stavanger for å la meg låne en kontor plass i et inspirerende og hyggelig kontorlandskap gjennom denne masteroppgaveskrivingen. Å være rundt og være en del av et slikt godt arbeidsmiljø med så mange interessante og dyktige mennesker har virkelig vært inspirerende og nyttig for meg i skrivingen.

Jeg vil også takke de fantastiske menneskene som tok seg tid til å ta del i brukerinvolveringen min på Nytorget. Takk for mange gode ideer, tanker og samtaler.

Tilslutt vil jeg takke mine kjære foreldre for gode tips, diskusjoner og tålmodigheten dere har vist i min frustrasjonsdeling, min kjære mor for korrekturlesing, min fantastiske samboer for forståelse og sympati i mine mange stressutbrudd, og ikke minst mine fantastiske medstudenter for mange gode diskusjoner, delte frustrasjoner og samtaler om alt annet enn masteroppgaven.

Anna Litlehamar

SAMMENDRAG OG LESEGUIDE

Hovedmålet med denne oppgaven er å beskrive og vise hvordan man kan gå fram for å designe et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget i Stavanger, og hvordan et resultat av denne tilnærmingen kan se ut. Oppgavestrukturen består totalt av syv kapitler, hvor de første tre er brukt for å gjøre rede for noen teoretiske tanker og ideer om tilnærmingen til byromsdesign. De tre neste kapitlene er i større grad knyttet til Nytorget og det fysiske prosjektområde hvor disse tankene og ideene i praksis vil gjøre seg synlige. Det syvende kapitlet har som formål å diskutere og reflektere over gjennomføringen av oppgaven, og resultatet. Overgangen mellom de ulike deler vil bli definert med kapitelforsider som forteller om kapitlets innhold og mål.

I det første kapitlet presenteres kort hvorfor det eksakte prosjektområdet er valgt og det er gitt en introduksjon til oppgaven og dens problemstilling. Kapitlet er ment for at leser skal kunne forstå hvilken kontekst det i oppgaven arbeides med og hva som ønskes løst.

Det andre kapitlet er en teoretisk diskusjon og det dras sammenhenger mellom samfunnsutviklingens påvirkning på byrommet og ulike teoretiske tanker og tilnærminger til utformingen og utviklingen av den moderne bys offentlige byrom. Kapitlet har som hensikt å legge til grunn noen ideer og tanker rundt tilnærmingen til et design av Nytorget som kan kokes ned til mer spesifikke grep og verktøy brukt videre for å svare på problemstillingen.

Det tredje kapitlet, som er denne oppgavens metodekapittel, går hakket dypere i den teorien som ble presentert i det foregående kapitlet. Det blir i dette kapitlet presentert mer spesifikke og konkrete tilnærminger til løsningen av oppgaven. I denne delen presenteres det både metodiske verktøy, samt designprinsipper som vil påvirke det fysiske skisseforslaget for Nytorget. De metodiske verktøy og hvordan data samles inn og analyseres vil også i verktøykassen bli gjort rede for og diskutert. Verktøyene blir "kokt ned" til en "verktøykasse" fylt med spesifikke steg og grep for den videre oppgaven og det endelige resultat.

Det fjerde kapitlet har som formål å forstå prosjektområdet og dets fysiske, sosiale og kulturelle identitet og virkelighet gjennom stedsanalyse. Kapitlet er delt i tre deler hvor prosjektområdet ses på gjennom tre ulike linser; det fysiske, det sosiale og menneskelig bruk og identitet og atmosfære. Gjennom disse tre linsene kan stedet, Nytorget, bedre forstås, og utfordringer og muligheter for å skape det ønskelige Nytorget kan identifiseres.

Det femte kapittel er sentrert rundt idemyldring og visjonen, ønsket og konseptet for skisseforslaget til Nytorget. Visjonen og konseptet er sterkt knyttet til både de teoretiske tankene og ideene, samt funnene gjort gjennom analysekapitlet, og skaper derfor en sammenheng mellom teorien, verktøyene, analysen og konseptet for et nytt Nytorget.

Selve skisseforslaget for Nytorget vil danne oppgavens sjette kapittel, og skal leses som oppgavens resultat og svar på problemstillingen. Skisseforslaget har som formål å forklare hvordan teoretiske tilnærminger og tanker kan oversettes til fysiske, håndfaste løsninger. Her vil skisseforslaget presenteres og forklares gjennom ulike presentasjonsmateriale, både i plan, snitt, perspektiv, bilder og tekst.

Det konkluderende kapittel, kapittel syv, har den hensikt å oppsummere og reflektere over metoden og gjennomføringen av oppgaven og det endelige skisseforslaget og hvordan og om det har svart på problemstillingen og målet for oppgaven.

Som en oppsummering skal oppgaven kunne leses lineært hvor alle deler bygger opp og mot det endelige resultat. De enkelte oppsummeringer i de enkelte kapittel er hva som dras med videre i oppgaven og resulterer i en noe stegvis prosess og bør også leses slik.

MOTIVASJON OG MÅL FOR OPPGAVEN

Motivasjonen for å skrive denne oppgaven om Nytorget, er kommet etter stor interesse for det offentlige byrom og livet som leves utenfor byens mange hus. Det har gjennom studienes fem år blitt veldig klart for meg at jeg har en lidenskap for hvordan man ved hjelp av byutvikling og urban design kan skape gode byrom hvor byens mennesker møter bekjente, fremmede og også dermed sitt offentlige selv. Min interesse for detaljplanlegging og design har også vært en sterk bidragsyter til valget av oppgave og oppgavetema, og i tillegg påvirkes valget av et ønske om å bygge en fremtidig karriere innen urban design og landskapsarkitektur.

Stavangers sentrum vært i en nedadgående spiral de senere årene. Boliger, arbeidsplasser og ikke minst shoppingmuligheter flyttes ut fra sentrumskjernen og til utkanten av byen, noe som fører med seg et mindre aktivt liv i sentrumskjernens brosteinsbelagte gater og byrom. Stavanger kommune har gått sterkt inn for en revitalisering av sentrumskjernen og arbeidet har resultert i en sentrumsplan med flere grep og ideer som skal få byens mennesker til å vende tilbake til sentrum. Nytorget og den tilknyttede Pedersgata er, etter min egen mening, et av Stavangers mest spennende sentrumsnære byrom. Plassert på Storhaug, som er den bydelen i Norge med størst andel innvandrere, ligger Nytorget i et av Stavangers mest flerkulturelle områder. Det bærer Nytorget, og ikke minst Pedersgata preg av. Samtidig skiller Nytorget seg også ut fra bykjernens andre byrom. På Nytorget råder en folkelighet og nabolagsfølelse og flammen i byens og Storhaugs ildsjeler brenner sterkt. Med så mye godt er det merkelig at Nytorget ikke er mer populært, mer brukt og mer aktivt. Det var denne tanken som i utgangspunktet pirret min interesse og grunnen til at Nytorget ble valgt som oppgavetema og prosjektområde.

Hovedmålet med oppgaven er å skape et skisseforslag til hvordan man kan endre dagens situasjon på Nytorget, med lite aktivitet og tiltrekningskraft, til en situasjon hvor et aktivt og levende byliv yrer i det sentrumsnære byrommet. Målet er også å, gjennom å undersøke noen tanker, ideer og tilnærminger hentet fra byutvikling og byromsteori, og å hente ut noen verktøy som man kan bruke i utviklingen av gode og aktive byrom.

FORUTSETNINGER LAGT TIL GRUNN

Nytorget og dets fremtid er et svært dagsaktuelt tema og diskusjoner, innspill og beslutninger har gjennom hele denne oppgavens tidsperspektiv vært i stadig endring. Dette har også gjort at rammeverket og planene rundt Nytorget har vært i endring. Skulle man tatt hensyn og forholdt seg til denne dynamikken og alle endringer underveis hadde det vært nærmest umulig å fullføre denne masteroppgaven. Det er av disse grunnene valgt å legge noen forutsetninger for oppgaven.

Det er flere ganger gjennom oppgaven referert til Stavanger kommunes sentrumsplan. Det skal påpekes at det i april 2016 ble lagt ut en ny og revidert versjon av denne planen, men da april er relativt langt ut i prosjektperioden, er det den tidligere versjonen fra oktober 2014 som legges som forutsetning i denne oppgaven.

innhold

10

Introduksjon

- 12** Fokuset tilbake på Stavangers bysentrum
- 14** Byrommet
- 16** Nytorget som utgangspunkt
- 18** Nytorget
- 20** Problemstillingen

92

Konsept og ide

- 94** Designparametre
- 95** Visjonen
- 96** Brukerinvolvering
- 98** Grep
- 100** Inspirasjon
- 101** Muren - barriere med stort potensiale
- 102** Programmer
- 104** Modulen
- 106** Belegning, belysning, beplantning

22

Teori

- 24** Den kreative klasse og opplevelseøkonomien
- 25** Event city - Generic city
- 26** Non-places og offentlighetens fall
- 27** Byrommet som sted
- 28** Den dynamiske by
- 29** Midlertidig bruk
- 30** Det sosiale, aktive og midlertidige stedet

108

Presentasjon

- 110** Nytorget
- 112** Markedsplassen
- 116** Oppholdsplassen
- 120** Matgata

32

Verktøy

- 34** Tactical Urbanism
- 36** Design Thinking
- 38** Placemaking
- 39** Genius Loci
- 40** Hva er et godt sted?
- 42** Nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter
- 43** Gå, stå og sitt
- 44** The edge effect
- 45** Triangulering
- 46** Verktøykasse

124

Refleksjon

- 126** Konklusjon
- 128** Refleksjon
- 132** Referanseliste
- 133** Figurliste

50

Stedsanalyse

- 52** De fysiske rammer og kontekst
- 71** Sosiale rammer og menneskers bruk av rommet
- 81** Identitet, opplevelse og karakter
- 89** Konklusjon

136

Vedlegg

- 138** Vedlegg 1 - Observasjon av bevegelse
- 144** Vedlegg 2 - Urban Intervention

INTRODUKSJON

innhold

Kapitlet presenterer kort hvorfor det eksakte prosjektområdet er valgt og gir en introduksjon til oppgaven og dens problemstilling.

overskrifter

fokuset tilbake på stavangers bysentrum
byrommet
nytorget som utgangspunkt
nytorget
problemstillingen

Oppgaven tar utgangspunkt i Stavanger, Alexander Kiellands hjem og hele Norges oljehovedstad. Byen har en sterk kulturell identitet og ble i 2008 utnevnt som Europas kulturhovedstad. Sentrumbildet preges av mat, musikk og et godt uteliv. Stavanger sentrum yrer av liv i helgens nattemørke, men det yrende bylivet gjør seg ikke gjeldende i tiden ellers. Byens mennesker trekker ikke inn til bysentrum i sine daglige urbane liv. Med størstedelen av kommunens arbeidsplasser og de store bilbaserte handlesentrene lokalisert i utkanten av byen, er det ikke lenger nødvendig for folk å trekke inn mot byens sentrum. Dette har ført til en døende bykjerne og et mangelfullt byliv i Stavangers sentrumsgater og byrom. Skal bysentrum gjenopplives må man igjen gjøre sentrum attraktivt for boende, arbeidende og besøkende.

FOKUSET TILBAKE PÅ STAVANGERS BYSENTRUM

Stavanger Kommune har de siste årene hatt et særlig fokus på Stavanger sentrum og den negative utviklingen i tiltrekningen av mennesker til byens sentrum. I 2014 ble et forslag til en kommunedelplan for Stavanger sentrum sendt til 1. gangs behandling, og i 2016 skal et nytt, revidert forslag legges ut til høring. Sentrumsplanen er per dags dato ikke vedtatt, men engasjementet og arbeidet med planen viser et økt fokus på Stavanger sentrums fremtidige utvikling. Stavanger Kommune har som hovedmål at Stavanger sentrum skal være regionens viktigste senter for både handel, offentlig og privat tjenesteyting, kultur, uteliv og opplevelser (Stavanger Kommune, 2014).

Planen har et stort fokus på tiltrekningen av mennesker inn til bysentrum og på at byens mennesker skal ta del i det urbane og mangfoldige livet kun bysentrum kan tilby. Bolig- og arbeidsetablering i sentrumsområde er hovedgrepene for å flytte byens befolkning inn til byen. Samtidig får også byrommet, rommet mellom byens mange bygninger hvor byens mennesker samles, møtes og i fellesskap lever sitt urbane liv og byens offentlige dagligstue, en viktig rolle i planen for å igjen skape liv i Stavangers bysentrum.

BYROMMET

I sin enkleste form er et byrom et offentlig eid rom som, i teorien, er tilgjengelig for alle byens mennesker, og refererer til de fysiske rammer som skaper rommet, dets grenser, plassering og størrelse. I en mer kompleks form er begrepet tilknyttet mye større mening og har hatt en sentral plass i byen gjennom historien. Innbyggerne i bystaten, eller polis, i det antikke Hellas møttes i agoraen, byens markeds plass for å drive handel og for å diskutere og ytre meninger om politikk, filosofi og verdenssyn. Også i Romerriket hadde byrommet et sentral rolle i samfunnet og livet levd i bystatene. Store, åpne plasser, piazzaer, ga byens befolkning mulighet til å møte hverandre og ta del i fellesskapet. Også torgene i Norges byer var viktige både for handel og sosialt samvær og interaksjon mellom byens innbyggere og tilreisende torghandlere.

Mye har skjedd i utviklingen fra brukskulturen i den greske agoraen og til bruken av dagens byrom. Oltidens manns- og overklassedominerte byrom er utviklet til byrom som er åpent og tilgjengelig for alle byens mennesker. Bykulturen har endret seg, og kan være ulik fra land til land, by til by, ja til og med fra menneske til menneske. Byrommets bruk er avhenger veldig av denne bykulturen. Samtidig er det et faktum som har holdt seg konstant på tvers av år og endring i kultur. Byrommet er en møteplass, en plass hvor det bymennesket møter offentligheten, tar del i den og dermed transformeres fra det private mennesket til det offentlige mennesket.

På sitt beste er byrommene byens hjerte, rommet hvor byens mangfoldighet, aktivitet og liv gjenspeiles. På sitt beste har byrommene evne til å trekke byens mennesker ut av sine private hjem og bobler så de sammen kan leve i et sosialt fellesskap. Et aktivt, livlig og sosialt byrom er bildet på den sunne, spennende og gode by, og den sterkeste tiltrekningskraften et bysentrum kan ha.

Et av hovedgrepene i Stavanger Kommunes sentrumsplan er utbedring av eksisterende- og etablering av nye byrom som arenaer for sosialt opphold og aktivitet og som er attraktive reisemål. Samtidig legges det i planen vekt på at byrommene skal fremheve og rendyrke sentrums eksklusive kvaliteter, ressurser og egenart (Stavanger Kommune, 2014).

ill. 2 I dag er byrommet hele byens møteplass. Piazza del Campo, Siena, Italia

ill. 3 Et mannsdominert byromsliv i den greske agora

ill. 4 Torghandelen er i full gang. Torget i Stavanger, 1951

ill. 5 Nytorget, Stavanger, 1800-tallet

ill. 6 Nytorget i dag

NYTORGET SOM UTGANGSPUNKT

Stavanger har i dag flere byrom i og rundt sentrumskjernen. Byrommene varierer med hensyn til kvaliteter de tilbyr, skala og bruk. Et av byens mest sentrumsnære byrom, og et byrom som er nevnt i Stavanger Kommunes sentrumsplan, er Nytorget. Diskusjoner rundt torgets fremtid, kvaliteter og tilknytning til sentrums byliv har de siste årene vært et viktig tema i debatter og diskusjoner mellom politikere, kommune og arkitekter.

Nytorget er et av de byrommene i sentrumsområdet som spesifikt blir nevnt i sentrumsplanen og er et av byrommene som potensielt kan bidra til en økt tiltrekning til sentrumskjernen. I gjeldende planer er Nytorget regulert som torg, og i reguleringsbestemmelsene for Nytorgets omkringliggende bygninger åpnes det for en omforming av en del av denne bebyggelsen og det tillates bevertning, service og andre publikumsrettede funksjoner (Stavanger kommune, 2015). I tillegg pågår det også en utredning av mulighetene for utbygging av en undergrunns parkeringshall under Bergelandsgata/Nytorget, men beslutningen rundt dette er per dags dato ikke tatt. Diskusjonen rundt plasseringen av byens nye tinghus, hvor Nytorget var en alternativ plassering, har i stor grad påvirket planene og planprosessen rundt Nytorgets fremtid.

Nytorget har sine mangler, men også et stort potensiale gjennom dets beliggenhet, tilgjengelighet og dets historiske plass i bybildet. Potensialet i byrommet er ikke

blitt utnyttet, og det har etterlatt Nytorget uten særlig tiltrekningskraft, bruk eller aktivitet. Mye er ennå uvisst i områdene rundt Nytorget, men Bystyret i Stavanger har likevel vedtatt at det skal skje en opprustning av torget, noe som vil føre til store forandringer for torget, dets kontekst og dets bruk. Stavanger kommune har satt i gang en planleggingsprosess og har startet analysearbeid for å avdekke utfordringer, muligheter og brukerønsker knyttet til utviklingen av Nytorget.

Fleire workshops, hvor kommunen har invitert ulike interessenter til å ytre sine meninger, ønsker og tanker for torget, er gjennomført, og førsteårsstudenter ved Byutvikling og Urban Design ved UiS har bidratt med forslag til torgets fremtidige utforming. I 2015 var det planlagt at kommunen skulle sette i gang en arkitektkonkurranse, men denne er per dags dato utsatt på ubestemt tid grunnet pågående planlegging og usikkerhet rundt byrommets fysiske rammer og omkringliggende bygninger. I lys av beslutningen om å velge bort Nytorget som beliggenhet for et nytt tinghus, og den vedvarende utredningen og diskusjonen rundt parkering, er rammene for den planlagte arkitektkonkurransen i stadig endring. Det man sitter igjen med er et sterkt ønske om en endring av Nytorget, og en utnyttning av alle dets kvaliteter, men med stadig utsetning av arkitektkonkurransen, som på mange måter er utviklingens startskudd, ser det ut til at planer for Nytorgets fremtid også står på vent.

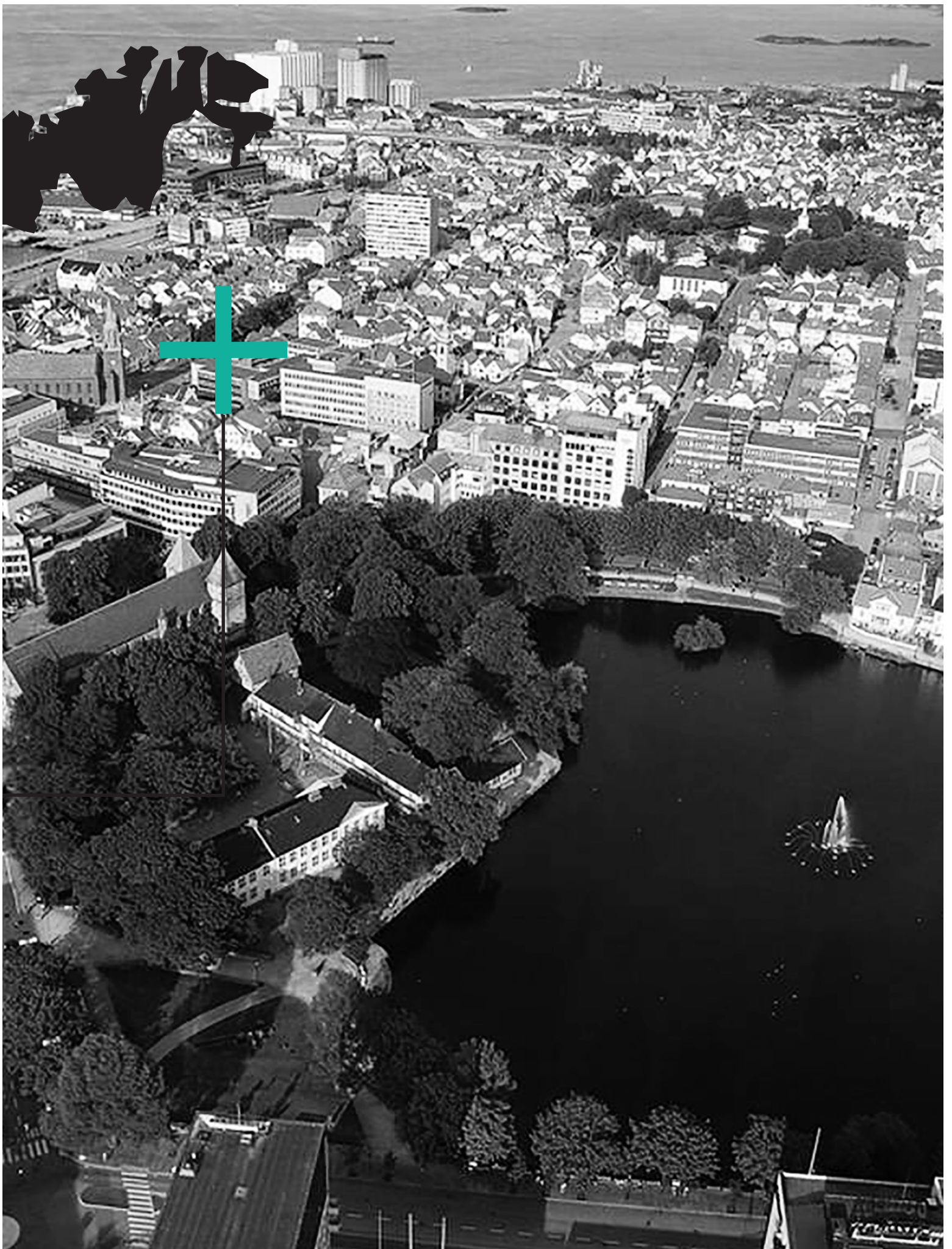
NYTORGET

Nytorget er en stor åpen plass lokalisert i Storhaug bydel. Med gangavstand til noen av Stavangers viktigste landmerker har Nytorget en sentral plassering og er en del av sentrumbildet i Stavanger. Med innrammingsselementer som den røde, svært gjenkjennelige St. Petri kirken, den flerkulturelle og gastronomisk spennende Pedersgata, ungdomshuset, Metropolis og Rogaland Kunstsenter, befinner Nytorget seg i et av Stavangers mest mangfoldige og kulturelle miljø. Nytorget er også startpunkt for en av byens viktigste akser, aksene som Stavanger Kommune har gitt navnet "kulturaksen", mellom sentrumshalvøya og Stavanger Øst og Lervig Brygge (Stavanger Kommune, 2009).

Gjennom historien har Nytorget hatt flere funksjoner. Fra gammelt av var dette området en del av det som omtaltes som Pedersdalen, og i 1830-årene kjøpte Stavanger-slakteren Idsøe et stort areal her. Området fikk derfor det kledelige navnet, "Idsøestykket". Først i 1850 fikk Nytorget sin funksjon som handelstorg og dermed navnet, Nytorget. I 1856 ble Nytorget kjøpt opp av Stavanger kommune og St. Petri Skole ble etablert hvor ungdomshuset Metropolis i dag ligger. I 1859 ble det foreslått at torget også skulle brukes som "parkeringsplass" for bønder som ankom bymarkedet med hest og kjerre. Det kunne derfor, i forbindelse med sommer- og høstmarked, som skapte et yrende liv på Nytorget og i byen, bli virkelig trangt om plassen. På et tidspunkt ble Nytorget brukt som et varelager og var inngjerdet og ikke åpent for offentligheten. Det var først i 1922 at torget fikk sin nåværende form, opphøyd med en solid mur fra Pedersgata. Nytorget har vært igjennom utallige endringer og både private bedrifter og offentlige anstalter, som et møbelmagasin og et politihus, har hatt Nytorget som adresse. Torget ble også tatt i bruk som buss- og taxistasjon (Jensen, 2015). I dag er byrommet til hverdags brukt som parkeringsplass, og som lokale for et midlertidig brukmarked.

ill. 7 Beliggenhet

PROBLEMSTILLINGEN

I lys av bystyrets og kommunens ønske om en opprustning av Nytorget, ønsket om mer attraktive og aktive sentrumsnære byrom og de mange interessene og meningene rundt torgets fremtid har Nytorget en spennende tid i vente. At torget i tillegg har en sentral plass i bybildet og har unike kvaliteter og sosial kontekst knyttet til seg er Nytorget valgt som utgangspunkt for denne oppgaven.

Gjennom oppgaven ønskes det derfor å finne svar på følgende problemstilling;

Hvordan kan
man skape et
sosialt, aktivt
og attraktivt
byrom på
Nytorget i
Stavanger?

TEORI

innhold

Kapittelet inneholder en teoretisk drøfting av samfunnsutviklingens påvirkning på bytommet og ulike teoretiske tanker og tilnærminger til utformingen og utviklingen av den moderne bys offentlige byrom.

overskrifter

den kreative klasse og opplevelsesøkonomien
event city - generic city
non-places og offentlighetens fall
byrommet som sted
den dynamiske by
midlertidig bruk
det sosiale, aktive og midlertidige stedet

DEN KREATIVE KLASSE OG OPPLEVELSESØKONOMI

Verdens byer er i stadig konkurranse om bedrifter, tilflyttere og turister. Byer er avhengig av at det urbane mennesket velger å arbeide, bo og leve i akkurat deres by og den økonomiske gevinsten dette gir. Vi lever i dag i en verden som blir stadig mer globalisert og verdens befolkning blir stadig mer mobile. Bedrifter og arbeidskraft er ikke lenger like avhengig av beliggenhet. Moderne teknologi og mobilitet har ført til at man kan ha sin arbeidsdag på Bali, men være ansatt i et firma lokalisert i Oslo. Byer kan ikke lenger konkurrere med hverandre som tidligere. Richard Florida mener at de moderne byers økonomiske suksess er knyttet til deres evne til å tiltrekke seg den kreative klasse. Florida deler den kreative klassen inn i to grupper, den "superkreative kjerne" og de "kreative akademikere". Den "superkreative kjernen" inneholder mennesker som arbeider innen vitenskap, ingeniørarbeid, arkitektur, design, utdanning, kunst, musikk, forfatterskap og underholdning. Den andre gruppen, de "kreative akademikere", er mennesker som jobber innen høyteknologiske og finansielle sektorer som finans, rettssystemet og helsevesenet (Florida, 2012).

I sammenheng med fremveksten av den kreative klasse har man sett en fokusendring fra pengeverdi til verdien av opplevelse og oppdagelse. Den kreative klasse krever opplevelser og spenning i hverdagen. De ønsker kreative arbeidsplasser, kulturelle opplevelser i byen og opplevelser og uforventede inntrykk i de offentlige byrom. Opplevelse og spenning i den urbane hverdag har derfor blitt et hovedfokus for byer som kjemper om den kreative klasse og bidrar til at byer og kommuner er nødt til å tenke nytt rundt byens offentlige rom (Svabo, Larsen, Haldrup, & Bærenholdt, 2013).

ill 8. Det har skjedd en tivolisering av den moderne by

EVENT CITY = GENERIC CITY

Det økte fokuset på opplevelse i den urbane hverdag har ført til hva Tracy Metz betegner som en tivolisering av den moderne by og det moderne byrom. Opplevelse i hverdagen har på mange måter blitt oversatt til å bety festivaler, parader, events og arrangementer. Dette er ikke rart, mener Metz. Det er i fritiden det urbane mennesket er åpne for nye ting og hvor man ønsker å bli underholdt og overrasket. Hun mener samtidig at dette brukes for alt det er verdt i den moderne by, og fyller byen med så mye gøy å gjøre at den snarere ligner en fornøylespark enn en by. Alt for å hevde seg i kampen om den kreative klasse og økonomisk gevinst. Verdens byer er så ivrige etter å tilby alle slags fritidsaktiviteter og mange av byene ser ut til å vektlegge sitt nye image som "Event-city" og sitt ansikt utad i at fokuset på byens innbyggere, og deres behov, ønsker og krav for byens offentlige rom, blir noe glemt (Metz, 2007).

"Cities are falling over each other to raise their profile, be it with culture or with fun, or with a festival on pretty much any sort of theme or simply by having the biggest of whatever it is that they have." (Metz, 2007, s. 27)

Som et resultat av byers forsøk på å vise ansikt utad og å fremstille byens image som "Event-city", blir byene også mer og mer like, og den enkelte bys offentlige urbane rom blir mer og mer identiske. Samme "oppskrift" brukes på byrom verden over og gir ikke rom for byers unike og komplekse sammensetning. I stedet for å synliggjøre og utnytte den, i utgangspunktet komplekse by med mangfoldighet i minner, assosiasjoner, kultur, identitet og historie, vekker "Event-city" generelle minner, generelle meninger og deja vu (Skammelsen & Borchmann, 2010). Den, i utgangspunktet, komplekse by, er blitt den generiske by.

NON-PLACES OG OFFENTLIGHETENS FALL

Den moderne bys offentlig byrom har en annen rolle enn oldtidens agora eller piazza. På mange måter er byrommets evne til å vise byens indre liv, livet byens mennesker til daglig lever, erstattet av evnen til å vise byens styrke og suksess. Byrommet har på visse måter blitt byens ansikt utad, ansiktet de viser for å vise sin storslagenhet og visuelle attraktivitet. Dette har ført til moderne, visuelt vakre og luksuriøse byrom som er skrapte for byrommets tradisjonelle bruk, som handelssenter, meningsforum og politisk diskusjonsarena. Dagens moderne samfunns meningsdeling og politiske engasjement foregår på sosiale medier og torghandelen skjer i den biltilgjengelige nærbutikken plassert i alle nabolag og bydeler i de moderne byer eller gjennom matkasser levert på døren av Adam hver uke. Også det moderne samfunns fokus på effektivitet, det private liv og mobilitet preger den moderne bys urbane offentlige rom. Resultatet er byrom Marc Augé betegner som "non-places". "Non-places" er preget av en forbigående karakter som verken oppfordrer til tilstedeværelse, opphold eller sosial interaksjon, og er syntetiske, simple og identitetsløse rom i den i utgangspunktet komplekse og autentiske by. "Non-places" er ikke knyttet til byens historie, sosiale og kulturelle identitet (Sennett, 2002).

Utviklingen av "non-places" påvirker det urbane menneskets adferd og deltakelse i det sosiale, offentlige fellesskap. Utviklingen av "ikke-steder" hvor mobilitet, effektivitet og det private individ står i fokus er etter Richard Sennetts mening hovedgrunnen til det han kaller "fall of the public man". Han mener at fokuset på å effektivt bevege og føre mennesket utenom det "forstyrrende offentlige" i det offentlige byrom er fatalt for det urbane menneskets tilstedeværelse i det offentlige fellesskap, og fatalt for det mangfoldige, sosiale og aktive bylivet i de offentlige byrom (Sennett, 2002).

BYROMMET SOM STED

Den ultimate byopplevelse finnes verken i Tracy Metz's "Event-city" eller i Marc Augés "non-places". Den finnes i hverdagslivet levd i det offentlige byrom, og i møtet med det mangfoldige bysamfunnet. I sentrum står det urbane mennesket og dets opplevelse av byen og det offentlige byrom. Det er nødvendig for gjenopplivingen av det sosiale, aktive byrom og det sosiale og offentlige mennesket at man skaper byrom hvor det urbane mennesket ønsker å oppholde seg, utfolde seg og ta del i det offentlige byliv.

I følge Reijndorp og Hajer kan dette kun oppnås om man skifter fokuset fra utviklingen av "ikke-steder" til utviklingen av byrom hvor byens og bysamfunnets mangfold gjen-speiles. De velfungerende sosiale og aktive byrom er de som, ifølge Reijndorp og Hajer kan betegnes som offentlige domener. De definerer det offentlige domene som steder hvor sosiale interaksjoner mellom ulike sosiale grupper er mulig og enda viktigere faktisk også skjer (Reijndorp & Hajer, 2001). De hevder at det er i møtet med "de andre" at den ultimate sosiale og offentlige opplevelsen kan skje, og at det kun er gjennom utviklingen av byens urbane rom som offentlige domener at det sosiale og aktive byliv kan vekkes til live (Reijndorp & Hajer, 2001).

Fokuset blir da ikke lenger på byrommet som et fysisk element i byen, men som en integrert, meningsfylt og sosialt kompleks del av den mangfoldige by. Det sosiale og aktive byrom skapes fra innsiden-ut. Det skapes med erkjennelsen av sammenhengen mellom rommets fysiske, sosiale og kulturelle kontekst og med fokus på det urbane mennesket og dets opplevelse og tilhørighet til rommet. Det skapes ved å erkjenne rommets kompleksitet og å fremkalle assosiasjoner, minner og identitet (Skammelsen & Borchmann, 2010). Det skapes ved å kombinere de fysiske kvalitetene med følelsesmessig tilknytninger og menneskelige oppfatninger og opplevelser for å formidle mening og verdi (McGabe, 2011). Det skapes ved å endre fokuset fra rom til sted.

"The objective is that all public spaces should become places" (Biennial of Public Space, 2013, s. 5)

DEN DYNAMISKE BY

Det sies at man de neste 30 årene vil oppleve det tilsvarende av en 100 års samfunns- og kulturendring (Gehl Architects, 2012). Hvordan det urbane mennesket lever, beveger seg og møter andre i det urbane byrom endres stadig og endringene skjer forttere enn noen gang. Samtidig ønsker man å legge langsiktige planer for hvordan det urbane livet skal leves i byen, planer som vil sikre en god byutvikling i lang tid fremover. Det oppstår en klar konflikt i møtet mellom byens og bysamfunnets dynamiske natur og den moderne byplanleggings fokus på det langsiktige, statiske og permanente. Bruken av masterplaner og permanente inngrep fanger ikke den dynamiske og uforutsigbare utviklingen av bysamfunnet, det urbane mennesket og hva som ønskes, kreves og forventes av byens offentlige urbane rom. Skal man sikre at det urbane miljøet skal kunne holde følge med de raske endringene i det urbane samfunnet og bykulturen, er det nødvendig å legge til tiden som dimensjon i utviklingen av byen og det sosiale, aktive byrom. Det er nødvendig å revurdere den moderne byplanleggings fokus på det permanente og se på bysamfunnet som funksjon av tiden, som temporære steg og faser i den raske utviklingen (Gehl Architects, 2012).

I lys det moderne samfunns raske endringer er det begynt å eksperimentere med en litt løsere form for planlegging og designgrep relatert til mindre, ofte midlertidige initiativer, som gir mulighet for å identifisere og utnytte potensialet av et de urbane rom nå i stedet for om ti års tid, noe som kreves av mer tradisjonell byromsdesign (Bishop & Williams, 2012). Ideen om midlertidig bruk av byrom sikter på å skape en fleksibel og tilpasningsdyktig by som kan tåle det moderne samfunns dynamiske natur.

Man kan spore midlertidig bruk i form av bosetting nesten like langt bak som menneskeheten selv. Midlertidige tilfluktsrom ble brukt av de nomadiske jeger- og samlersamfunnene for tusenvis av år siden. Også telt som midlertidige husstander for flyktninger, nomader og demonstranter har opp gjennom årene blitt flittig brukt som en løsning på en endring i samfunnet og det fysiske miljø. Til og med noen av verdens mest kjente og kjære landemerker, var tenkt som midlertidige installasjoner. Eiffeltårnet i Paris var i utgangspunktet en midlertidig installasjon i en utstilling, men endte opp med å bli et ikon i seg selv og bildet på det romantiske Paris og Frankrike. Likevel er det først i nyere tid at midlertidig bruk har tiltrukket seg oppmerksomhet fra planleggere og arkitekter og som en strategisk tilnærming til byplanlegging (Bishop & Williams, 2012).

Som et bevisst grep i byutvikling kan man spore begrepet midlertidig bruk tilbake til 1950-tallet, og Den Situasjonistiske Internasjonale (SI) i Paris, Frankrike. De formulerte en ny tilnærming til det sosiale rom i byen. Blant annet mente SI at man skulle ha nattåpne metroer, at folk skulle ha mulighet til å ta i bruk den femte fasade, taket, til opphold, at kirker skulle omgjøres til lekeplasser for barn, og at kunst ikke kun skulle kunne nytes på museum, men også i det offentlige byrom. I hovedsak krevde SIs mobile byrom og modifiserbar arkitektur som delvis eller helt kunne omformes etter beboernes behov eller ønske ved et gitt tidspunkt. SIs ideer var lekne og nytenkende, men var klart sentrert rundt det grunnleggende premisset om at det fysiske bymiljøet var helt nødvendig relatert til den stadig endrede sosiale konteksten. Den urbane implementeringen av SIs program og ide kulminerte i et konsept om at byen var utsatt for en kontinuerlig, aktiv prosess med oppbygging og forfall (Ronneberger, 2006).

MIDLERTIDIG BRUK

Midlertidig bruk er et vanskelig konsept å definere, men de fleste ville forstått det som noe som er i bruk over en spesifikk tidsperiode, med en definert start og ende. Et av problemene med denne definisjonen er at midlertidig bruk kun kan identifiseres som midlertidig i ettertid, etter at den har møtt sin ende. Spørsmålet blir videre hvor lang tid som må gå før bruken regnes som midlertidig og når den regnes som permanent. Legger man nok tid til kan nesten alt defineres som midlertidig.

Robert Temel hevder at det er ulike konsepter av en slik midlertidighet. Ephimeral eller flyktighet er et biologisk uttrykk og refererer til kortlivede skapninger som kun lever en dag. Den flyktige skapningen har et kort liv og dens eksistens kan ikke forlenges. I kontrast til dette, skriver Temel, er det provisoriske, som begynner som noe kortlivet, men som svært ofte forblir i en lenger periode enn først antatt lenger. Provisorisk refererer til noe som er en erstatning for det varende, eller "det ekte", når det er behov for noe som ikke for øyeblikket er mulig. Temel mener at midlertidig bruk befinner seg mellom disse konseptene, uten at det fullt ut er noen av dem. På den ene siden er midlertidighet kortlevd som det flyktige, men kan definitivt vedvare lenger enn hva som først var intensjonen. På den måten deler det også kvaliteter med det provisoriske (Temel, 2006).

Peter Bishop og Lesley Williams foreslår en forenklet definisjon, en definisjon som verken er basert på bruken, om bruken er formell eller uformell, skala, levetid eller utholdenhet av det midlertidige. De mener at bruken bør defineres som midlertidig eller temporær om intensjonen til brukeren, planleggeren eller utviklingen er at det skal være midlertidig (Bishop & Williams, 2012). Midlertidig bruk har sine egne unike kvaliteter, og både Bishop, Williams og Temel advarer mot å tenke på det kun som en innfylling mens man venter på noe bedre.

Byer som Berlin i Tyskland og Aalborg i Danmark har tatt dette steget lenger frem og har gjort midlertidig bruk til et av hovedgrepene i fremtidig urban utvikling i byene. Dette har ført til revitalisering av byenes mange etterlatte byrom etter deindustrieringen og har vært med på å skape flere spennende, dynamiske og fleksible steder å besøke, oppholde seg og leve i de offentlige byrom. I Norge referer temporær eller midlertidig bruk helst til større arrangementer, som konserter, festivaler eller sportshendelser. Midlertidighet som et grep i byplanlegging er likevel relativt nytt i norsk sammenheng. Likevel finnes det eksempler i Norge, også i Stavanger.

Geoparken i Stavanger, tegnet av arkitektkontoret Helen & Hard, ble i utgangspunktet planlagt som en midlertidig park og ble tegnet som et prosjekt for Stavanger 2008. Det lekne byrommet er lokalisert utenfor Stavanger Oljemuseum og drar klar inspirasjon fra sin beliggenhet og kontekst. Med midlertidighet som intensjon har arkitektene lyktes i å gjøre om et forlatt område til et spennende, aktivt og sosialt møtested i byen. Byrommet har levd godt over dets intenderte levetid på et år, og det er pågående diskusjoner om å gjøre parken permanent (Helen & Hard, 2008).

DET SOSIALE, AKTIVE OG MIDLERTIDIGE STEDET

Gjennom denne teoretiske diskusjonen er flere tema tatt opp og det vil i det følgende prøves å drøfte disse opp mot hverandre og konkludere med hva de teoretiske bidragene vil bety for den videre oppgaven og for opprustningen av Nytorget.

Det er i Stavanger Kommune et sterkt ønske om å revitalisere sentrumskjernens byliv, og trekke byens mennesker inn til bysentrums handlegater og byrom. Det krever en økning i bolig og arbeidsplasser i sentrum, men det setter også krav til byens offentlige rom, og til hvordan disse planlegges og designes.

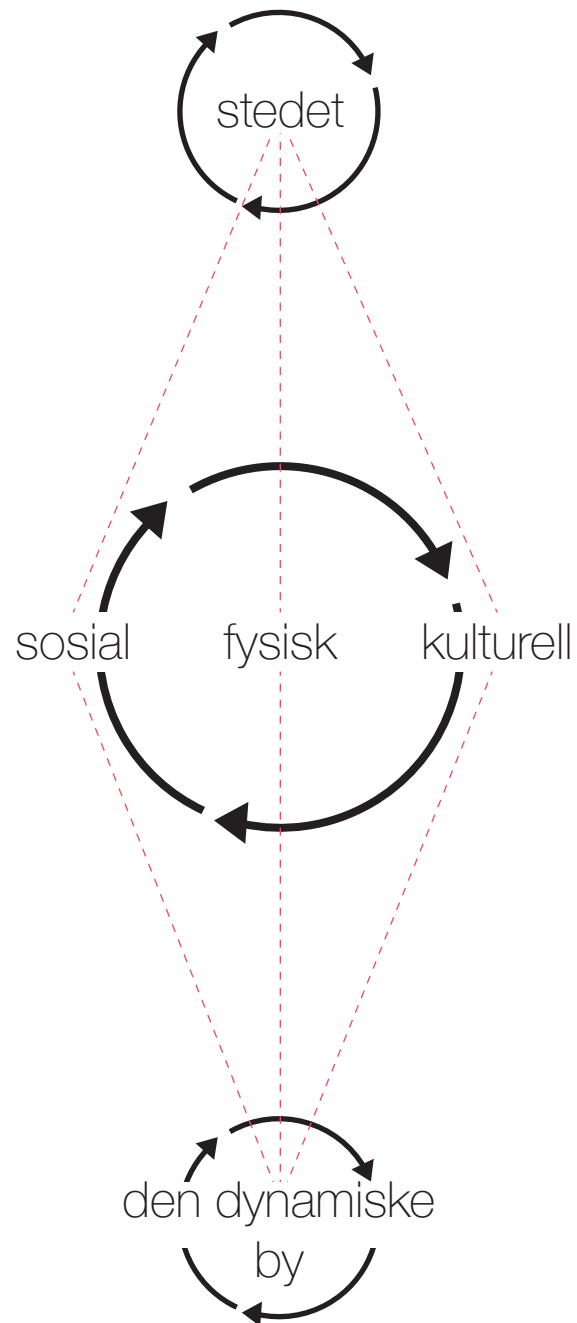
"Vi planlegger mest for å synes, som en skryteby" siteres forfatter og Stavanger patrioten Erling Frafjord i en artikkel på NRK Rogalands nettsider. Han mener at hovedgrunnen til det dødende bysentrumet er at byens sjel og identitet er glemt i Stavangers moderne byplanlegging. Han mener at identitet kommer innenfra, mens alt som i dag preger Stavanger, byen han er så glad i, kommer utenfra (Frafjord, 2013). I stedet for å utvikle byrom som del av byens ansikt utad, må man skape byrom for byens egne innbyggere, menneskene som lever sine daglige urbane liv i byen.

Det er umulig å skape sosiale, aktive og attraktive byrom uten tilstedeværelse av mennesker. Det urbane mennesket trekkes mot byrom som har mening og identitet knyttet til seg og hvor en viss følelse av tilhørighet er til stede. Byrom som er mer enn bare en visuelt vakker romlighet. Det urbane mennesket søker til steder.

Skal man skape gode, aktive og sosiale byrom må man ha fokus på å skape steder. Et byrom kan kun kalles et sted hvis mening og identitet er knyttet til det. Rommets mening og identitet er et produkt av den fysiske, sosiale og kulturelle kontekst. Stedet er dermed definert av fysiske rammer, sosial og menneskelig bruk, tilhørighet, ønsker og aktivitet og kulturell tilknytning i byen og bysamfunnet. Det moderne samfunns akselererte endringsrate fører til at stedets fysiske, kulturelle og sosiale kontekst er i stadig og rask endring, og det urbane menneskets ønsker, bruk og forventninger til stedet kan være noe helt annet i dag enn om fem-ti år. Skal man kunne fortsette å skape steder og sosiale og aktive byrom, må derfor også en viss fleksibilitet og tilpasningsdyktighet for disse raske endringene være en del av byromsplanlegging og design.

I den ønskede opprustningen av et av Stavangers mest sentrumsnære byrom, Nytorget, foreslås derfor en tilnærming som skiller seg fra den mer tradisjonelle, statiske og permanente byromsplanleggingen. Det foreslås en tilnærming til byromsdesign som tar utgangspunkt i det urbane mennesket og byrommets sosiale, fysiske og kulturelle kontekst. En tilnærming som tar utgangspunkt i å skape byrom med identitet og tilhørighet, utgangspunkt i å skape sted. Med et utgangspunkt i stedet og de dynamiske faktorer som skaper stedet, kreves også en mer fleksibel og dynamisk tilnærming til opprustningen av Nytorget. Midlertidig og dynamisk bruk kan gjøre Nytorget mer tilpasningsdyktig til endring av de faktorer som skaper stedet. Stavanger trenger ikke at Nytorget blir nok et byrom, men et sosialt, aktivt og midlertidig sted.

nytorget - et sosialt, aktivt
og attraktivt byrom

VERKTØY

innhold

I dette kapitlet presenteres spesifikke og konkrete tilnærminger til løsningen av oppgaven. Det presenteres både metodiske verktøy, samt designprinsipper som vil påvirke det fysiske skisseforslaget for Nytorget.

overskrifter

tactical urbanism
design thinking
placemaking
genius loci
hva er et godt sted?
nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter
gå, stå og sitt
the edge effect
triangulering
verktøykasse

TACTICAL URBANISM

Til nå har det vært snakk om midlertidig bruk i en mer generell betydning og som et strategisk grep i byutviklingen. Strategisk urbanisme blir utviklet gjennom masterplaner og politiske strategier for utvikling. Strategien blir klargjort gjennom en planleggingsprosess vedtatt av byens ledere og blir ideelt ført videre mot implementering gjennom oppnåelse av reguleringsendringer som tillater den ønskede endring. Denne tilnærmingen er viktig i enkelte kontekster, men er tidkrevende og ender ofte med at planer ender på hyllen og aldri blir implementert. I mellomtiden står planområdene, og en integrert del av byen, på vent. Lydon og Garcia mener at strategiene og de overordnede planer kun er halve kampen, og den andre halvdel er en taktisk tilnærming (Lydon & Garcia, 2015). Den franske filosofen Michel de Certeau hevder at strategi er den mektiges formelle verktøy, og taktikk fungerer som den svakes svar på dette. Lydon og Garcia mener at de mektige, her staten eller kommunen, kan og burde, arbeide mer taktisk, samtidig som den svake, byens innbygger, bør lære å arbeide mer strategisk. Strategi og taktikk bør bli brukt sammen for å utvikle gode, fremtidige byer. Tactical Urbanisme sikter på å være et verktøy som kan brukes for å gjøre dette (Lydon & Garcia, 2015).

Tactical Urbanism er en tilnærming til urban design som sikter på å gjøre inngrep i mindre skala som styrker nabolag og aktiverer det offentlige urbane rom. Ved bruk av Tactical Urbanism kan man skape en umiddelbar gjenvinning, omforming eller omprogrammering av et offentlig rom, og tilføre det ny mening, identitet og tilhørighet. Fordi mening, identitet og tilhørighet er produkt av dynamiske faktorer, foreslås det intensjonelle og fleksible løsninger, hvor man omfavner denne dynamikken. Ved å ha en slik

tilnærming til utviklingen av de offentlig urbane rom kan man utforske en mer nyansert og kvikkere måte å skape gode steder for byens mennesker å møtes. Det handler om å se på byens åpne rom som laboratorium for å teste ideer i sanntid, som ikke var forventet i masterplanen, men som gir en nødvendig dose av lekenhet og hjelper brukere og forbigående å se for seg og oppleve et annerledes fremtidig sted. Et spennende sted (Lydon & Garcia, 2015).

Tilnærmingen skiller seg både fra den typiske modernistiske måten å planlegge på ved hjelp av planer og strategier, og noe fra den nye bølgen DIY (Do-it-yourself)-urbanisme. DIY-urbanisme inkluderer pop-up urbanisme, brukergenerert urbanisme, opprørs urbanisme, guerilla urbanisme og urban hacking. Som Situasjonistene er også DIY-urbanister ofte representert av enkeltindivider eller mindre, radikale grupper som ønsker endring, men som ofte går utenom loven for å få det til. Tactical urbanism har noen likhetstrekk med denne bølgen, men holder seg, i motsetning til både guerilla- og opprørsurbanisme, på riktig side av loven. Enkelt forklart kan man si at ikke alle DIY-prosjekter er taktiske, og all Tactical urbanism er ikke DIY-urbanisme (Lydon & Garcia, 2015).

Tactical urbanism er sentrert rundt bruken av midlertidige, kreative endringer i mindre byromsskala som videre kan skape vedvarende endring i hvordan byrommet brukes, og hvordan byrom i byen som en helhet tas i bruk. Målet er å skape et mer aktivt, kreativt, innovativt og spennende byliv mellom byens mange bygninger.

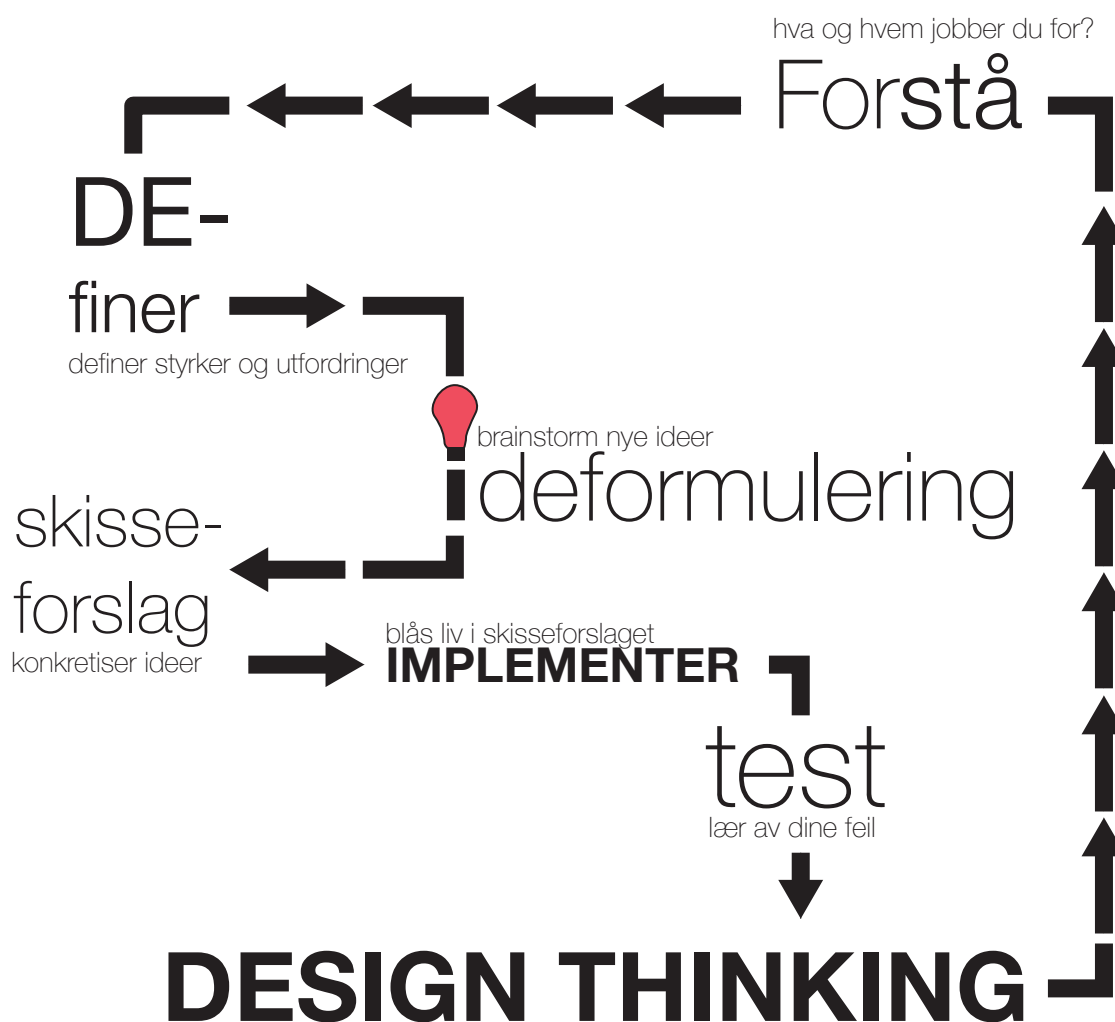
” Although we haven't yet realized it, our societies are on the cusp of a transformation as dramatic as the one the Athenians wrought when they decided to elect leaders instead of choosing them by birthright. We have a tremendous opportunity to reimagine the kind of society we want to live in and bring it into being. ”

– Nicco Mele
(Lydon & Garcia, 2015, s.182)

DESIGN THINKING

Det finnes muligheter til å bruke Tactical Urbanism på alt fra en tomme fasader, en for bred gate, en lite brukt parkeringsplass eller et tomt, glemt offentlig byrom. Ved å bruke dette som et verktøy i utviklingen av det offentlige rom kan man både utvide offentlig engasjement, gjøre oppmerksom på mangelfull fysisk design og man har mulighet til å teste ut ideer og deler av en plan tidlig og ofte, slik at det vil bli enklere å identifisere hva som trengs for å forvandle rommet til et sted. Slike taktiske initiativer bruker bevisste og tilgjengelige grep for å oppnå forutsatte mål, samtidig som fleksibilitet og dynamikk blir en integrert del av planleggingen og prosjektet (Lydon & Garcia, 2015).

Lydon og Garcia bruker rammeverket de kaller Design Thinking, og drar ut spesifikke grep for hvordan man kan tilnærme seg Tactical Urbanism, og hvordan man kan bruke dette for å skape bedre, mer spennende og aktive steder i byene. Design Thinking er ikke så mye et substantiv som et verb og representerer en prosess hvor man kombinerer empati og forståelse av et problemområdes kontekst, rasjonalitet i analysene av et problemområde og variasjon og kreativitet i de kontekstknyttede løsningene. Prosessen er av iterativ art, hvor flere av stegene kan gjentas eller gås tilbake til underveis i prosessen (Lydon & Garcia, 2015).

FORSTÅ

Som et førstesteg er det viktig å identifisere og forstå hvem det er det planlegges eller designes for. Om man ikke har en klar ide om dette vil prosjektet trolig ha lite effekt. Det er viktig å forstå hvem som vil bli direkte berørt av prosjektet, slik at man kan ta deres ønsker og behov med i betraktningen. Man ønsker å skape et sted hvor folk føler tilhørighet og som de identifiserer seg med. På denne måten er det viktig at man involverer brukerne av stedet. Første steg i en slik involvering vil være å sette seg i brukernes sko. Det betyr at man må besøke stedet, observere brukerne og kjenne på hvordan det selv er å være bruker. Ved hjelp av observasjoner, møter og samtaler kan man på en bedre måte identifisere hvem man arbeider for og forstå variasjonen i deres ønsker og behov for stedet (Lydon & Garcia, 2015).

DEFINER

Det er helt essensielt at man identifiserer og definerer både styrker og utfordringer ved det utvalgte prosjektområdet slik at man kan utnytte styrkene og løse utfordringene. For å identifisere disse blir analyser av stedets fysiske miljø, identitet og kontekst viktig (Lydon & Garcia, 2015).

IDFORMULERING

Idéformuleringen er en av de mest spennende aspektene i Tactical Urbanism-prosessen. Alle ideer bør i denne fasen bli vurdert så lenge de er bygget på kunnskapen samlet i forståelses- og defineringsfasen. Idéformuleringsfasen kan involvere individer, mindre grupper, eller en større samling. Det er i denne fasen viktig å involvere brukerne man har identifisert i tidligere faser. Jo tidligere brukerne blir involverte i prosjektet, jo tidligere føler de tilhørighet til et sted og eierskap over prosjektet. Det finnes flere måter å gjennomføre idéformuleringsfasen. For åpne, offentlige initiativer kan det være en god ide å kombinere online og personlig idemyldring. Dette kan være via sosiale medier, og idesamling ved å stille spørsmålet "hva ønsker du at stedet skal være", til forbipasserende og brukere av prosjektområde. Det er en ide å ta i bruk workshops hvor man inviterer interessegrupper til å dele sine ideer og tanker (Lydon & Garcia, 2015).

SKISSEFORSLAG

Når prosjektområdet er forstått og ideer til løsninger er funnet er det tid til å skissere en lett gjennomførbar og midlertidig versjon av en langsiktig løsning. Det viktigste er at man fører noe fra ide til virkelighet hurtig. Det er viktig å huske at det som gjør prosjektet taktisk og midlertidig er intensjonen. Ved å ta valg i elementer, programmering, materialer og skala, kan man legge til rette for nye aktiviteter, ny bruk og ny mening og identitet på stedet. Det er viktig i denne fasen og også bruke den informasjonen som er hentet i de tidligere fasene, men det blir her planleggerens jobb å velge ut de ideer og konsept som man mener best fører til resultatet man ønsker. Hva som trengs i rommet, hvilke programmer, aktiviteter og bruk som skal legges til rette for, må planleggeren innføre ved hjelp av form, farge, materialitet, skala og romlighet (Lydon & Garcia, 2015).

TEST

Når skisseforslaget er tegnet er det på tide å blåse liv i prosjektet og føre det fra tegning til virkelighet. Det er først etter at dette er ferdig at man kan se om man har oppnådd det man hadde intensjoner om at inngrepet skulle resultere i. En av prosessens absolutt viktigste faser er læringen av det arbeidet som er utført. Hva var bra? Hva kunne vært bedre? Hvordan kan det forbedres? Dette er en svært viktig lærdom både i videre arbeid med prosjektet og også nyttig erfaring til andre Tactical Urbanism-prosjekter. Fordelen med midlertidighet blir i denne fasen svært tydelig. Det er mer åpent for endring, mer fleksibelt og tåler byens dynamiske egenskaper (Lydon & Garcia, 2015).

” Everyone has the right to live in a great place. More importantly, everyone has the right to contribute to making the place where they already live great.

– Fred Kent
President, Project for Public Spaces
(Project for Public Spaces (A), u.d.)

PLACEMAKING

Placemaking, "kunsten å skape sted", refererer til prosessen hvor et fysisk miljø, et rom, blir tildelt mening og identitet. Tilnærmingen kombinerer design med bevissthet om det offentlige rommets sosiale kontekst og dens påvirkning på utviklingen, bruken og identiteten i rommet.

Placemaking er sentrert rundt forholdet mellom mennesker og de rommene som i fellesskap deles. Det handler om at byens mennesker, menneskene som jobber, bor og lever sine hverdagsliv i byen, skal ta del i utviklingen av byens offentlige rom, og ta del i utviklingen fra rommet til stedet. Kjernen er brukerinvolvering, kontekstforståelse og identitet, med et hovedmål om å skape tilhørighet til et sted og en følelse av delt eierskap over stedene hvor det daglige urbane liv blir levd (Project for Public Spaces (A), u.d.). Placemaking er et verktøy for å integrere diverse meninger inn i en helhetlig visjon og oversette denne visjonen inn til et fysisk design og programmering av bruk. Dette betyr å ha tålmodighet til å ta små steg i utviklingen, å virkelig lytte og å se hva som fungerer best i den spesifikke kontekst (Project for Public Spaces (C), u.d.).

Det er når et mangfoldig publikum ikke kun har tilgang til et sted, men også har en rolle i dets identitet, opprettelse og vedlikehold, at man ser Placemaking i aksjon.

GENIUS LOCI

Den norske arkitekten og professoren Christian Norberg-Schulz mente at om man skulle skape meningsfulle rom, om man skulle skape steder, var det helt essensielt å identifisere og forstå et steds "Genius Loci", stedets ånd. Et steds ånd kan kun identifiseres gjennom en grundig stedsanalyse som både må avdekke romstrukturen og stedets karakter, hvor rom og karakter sammen danner den helheten vi kaller et sted. Romstrukturen består i et forhold mellom horisontale og vertikale retninger og begrensninger, og er de fysiske rammene for de romlige kvalitetene et sted innehar. Rommets størrelse, avgrensninger og form spiller alle en rolle i romstrukturen. Karakter og atmosfære er ikke rommessige begreper, men betegner en slags generell tilstand, en følelse. Et steds karakter er ikke så mye en fysisk realitet, men foreligger som en utpreget helhetsopplevelse av et steds puls, rytme og stemning. Her er helt klart menneskers bruk, oppførsel og bevegelsesmønster viktige elementer, men også byrommets materialitet, farger og plass i byen spiller inn i stedets karakter.

Et sted med sterk karakter har en sterk sosialt integrerende virkning. Når en utarbeider stedsanalyse er det derfor viktig at det ikke kun arbeides kartografisk, men også med et fenomenologisk perspektiv, slik at man kan skape en mer nyansert analyse og forstå et steds mening (Norberg-Schulz, 1992). Å forstå et steds ånd er første steg i skapningen av stedet.

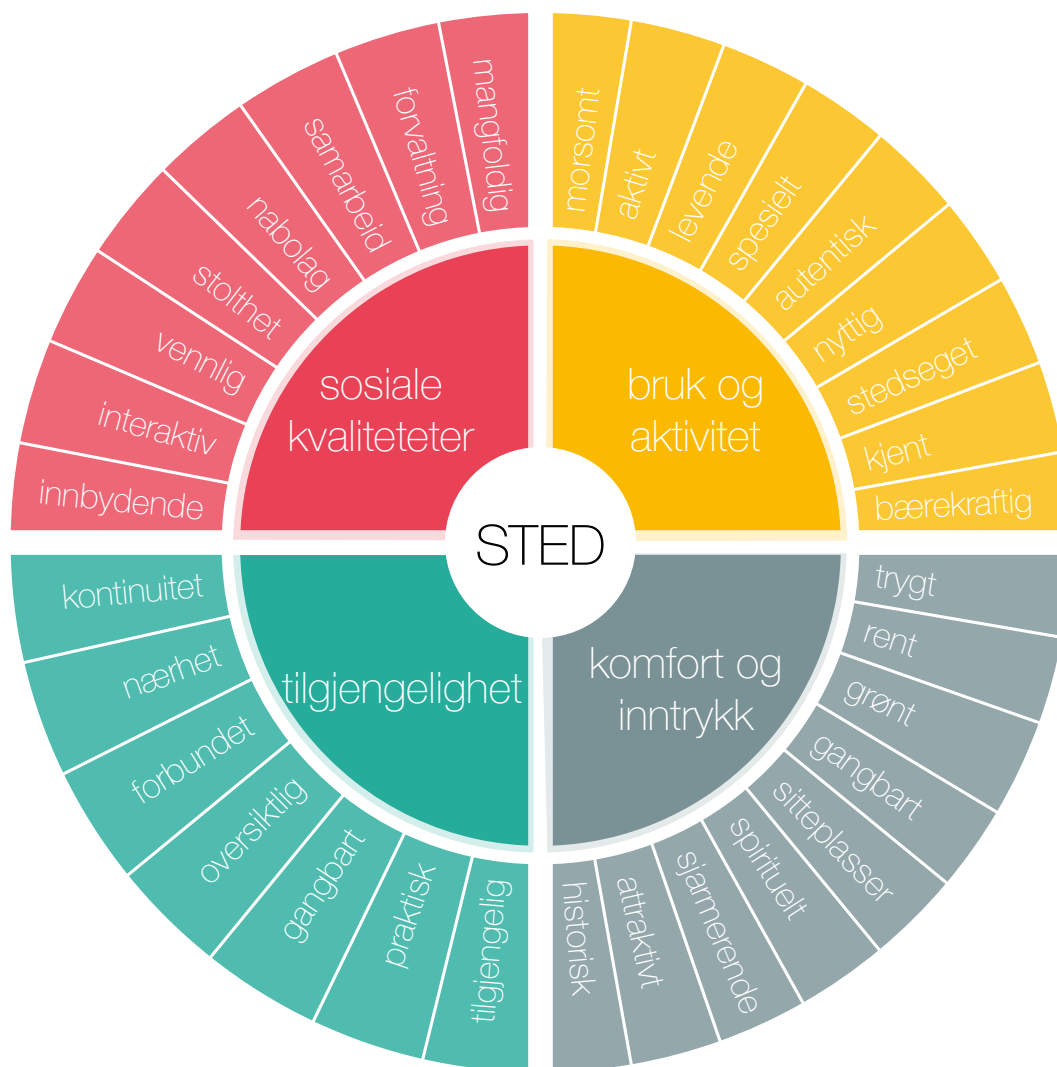
HVA ER ET GODT STED?

Det er nødvendig å ha noen retningslinjer for hva som definerer et godt sted, da det er disse stedene som tiltrekker mennesker og oppfordrer til sosial interaksjon.

Project for public spaces har gjennom evaluering av tusenvis av offentlige rom over hele verden, funnet at de gode stedene generelt deler fire kvaliteteter. De er tilgjengelige, folk er engasjert i aktivitet der, de er komfortable og presenteres bra og de er sosiale steder hvor de urbane mennesker møter hverandre (Project for Public Spaces (B), u.d.).

Sentersirkelen i figuren til høyre er det spesifikke sted man undersøker, og dette kan evalueres gjennom de fire kvalitetene nevnt. Neste ring er et antall kvalitative aspekter man kan bruke for å bedømme stedet (Project for Public Spaces (B), u.d.).

Ved å vurdere et sted gjennom disse brillene kan man søke svar på om stedet er godt eller ikke og man kan identifisere kvaliteteter og utfordringer som videre kan brukes for å skape et bedre sted for det urbane mennesket.

ill. 14 Faktorene for å skape et godt sted ifølge Project for Public Spaces

SOSIALE KVALITETER

Den sosiale kvaliteten er den absolutt vanskeligste å oppnå, men er den tilstede er den svært verdifull. Når besøkende møter venner, naboer og i tillegg er komfortable med å møte fremmede mennesker med andre holdninger, bakgrunn og kultur enn dem selv, opplever man også en sterkere stedstillørighet og identitet knyttet til stedet. Gode steder foster disse typene sosiale interaksjoner.

TILGJENGELIGHET

Ved å se på et steds visuelle og fysiske forbindelser til det omliggende, kan man vurdere et steds tilgjengelighet. Et godt sted er enkelt å komme seg til og gjennom, og det er synlig både fra distanse og når man kommer nært. Her må man også vurdere måten man beveger seg til og forbi stedet, da man i ulik fart kan ha ulik visuell tilgjengelighet til stedet.

BRUK OG AKTIVITET

Et steds hovedelement er de aktivitetene som foregår der. Å ha noe å gjøre gir folk en grunn til å besøke et sted, oppholde seg der og enda viktigere, komme tilbake igjen. Inviterer ikke stedet til noen aktiviteter vil man sitte igjen med et tomt rom, som i bunn og grunn betyr at noe er galt og at det ikke er et godt sted å være. Jo flere aktiviteter folk har mulighet til å delta i, jo bedre. Disse aktivitetene bør være tilpasset ulike aldersgrupper.

KOMFORT OG INNTRYKK

Et steds suksess er også knyttet til om det er komfortabelt og om det presenteres på en god måte. Å være komfortabel på et sted er relatert til om man føler seg trygg, om stedet føles ryddig og rent, og mulighetene for å sette seg ned og oppholde seg på stedet. Her spiller også stedets identitet og historie inn på om stedet gir et førsteinntrykk og en forståelse av hvilket sted dette er.

” *What I’m suggesting, simply, is that we make places friendlier. We know how. In both design and management of spaces, there are many ways to make it much easier for people to mingle and meet. It would be no bad idea to move more in this direction.*

– William H. Whyte
(Whyte, 1980, s. 98)

NØDVENDIGE, VALGFRIE OG SOSIALE AKTIVITETER

Det sosiale, aktive byrom krever først og fremst menneskelig opphold og tilstedeværelse. Jan Gehl har gjennom mange år vært fremste talsmann for bymenneskets plass og opplevelser i det urbane, offentlige rom. I 1971 ga Jan Gehl for første gang ut boken, "Livet mellom husene" hvor han hevder at menneskene som lever livet sitt i rommene mellom byens mange bygninger tillegges for liten oppmerksomhet. Han mener at funksjonalismen og modernismens store fokus på biler har ført til mindre liv i byens gater og byrom, har ført til at mennesket, som er byens viktigste element, er blitt noenlunde glemt i moderne byplanlegging. Det er i byens offentlige rom møtet mellom byens fremmede oppstår, og sosiale interaksjoner kan oppstå. Det er ønskelig at byens offentlige rom inneholder aktiviteter og kvaliteter som fremmer en slik sosial interaksjon. Dette setter krav til byrommets kvalitet. For nødvendige aktiviteter, som å gå til bussen eller butikken, kreves lite av byrommet, men om valgfrie og sosiale aktiviteter skal finne sted, kreves høyere kvalitet på byrommet. Disse aktivitetene finner først sted når folk velger å oppholde seg over tid i et byrom, og det er disse aktivitetene som finner sted i de suksessfulle, aktive og mest besøkte og elskede byrommene (Gehl, 2011).

Hovedfokuset, i følge Gehl, bør være på mennesket og menneskets skala, sanser, interesser, oppførsel og engasjement i deres omgivelser (Gehl Architects, u.d.). Om byrommet er attraktivt for både å gå, stå, sitte, se, høre og snakke er mye gjort i veien mot et aktivt og sosialt byrom. Dette vil gi et godt grunnlag til andre aktiviteter, som lek, sport og nabolagsaktiviteter (Gehl, 2011).

ill. 15. Fotgjengeres tilgjengelighet er viktig

ill. 16 Plasser å stå oppfordrer til opphold, Piazza del Campo, Siena, Italia

GÅ, STÅ OG SITTI!

Gangtrafikk er svært viktig å ha i det urbane byrom. Gange er først og fremst en måte å bevege seg fra A til B, en måte å komme seg rundt på, men gange gir også en uformell og ukomplisert mulighet for å være til stede i det offentlige miljøet, og øker potensielt opphold. Gangtrafikk krever plass, det er viktig å kunne gå fritt uten de store hindringer og uten å manøvrere seg rundt mye. Underlag som er gode å gå på er å foretrekke, da gående helst beveger seg utenom vanskelige overflater. Lange, rette gangforbindelser bør unngås, svingede og oppbrutte forbindelser gjør gangopplevelsen mer spennende. Byrommets romlighet bør variere, og bør bestå av sekvenser, rytmeendringer og kontraster mellom lukket og åpent (Gehl, 2011).

Det er kun når byrommet inneholder steder å stå og sitte at det har potensiale for opphold over lenger tid. Hvis sittemulighetene er få eller dårlige vil folk mest sannsynlig bare gå forbi. Gode sitteplasser oppfordrer også til at

andre aktiviteter som spising, lesing, avslapping, sosiale spill, soling, observasjon og prating finner sted i byrommet. For å bedre et utendørs miljø enkelt er det nesten alltid lurt å skape bedre og flere muligheter for folk å sitte. Ytre forhold, som lys, sol, skygge, utsikt og le for vind, påvirker hvor mennesker velger å sette seg ned og tilbringe tid. Hvor sitteplasser blir plassert i det urbane byrom er viktig og krever nøye planlegging. Frykten for et tomt urbant byrom fører til at mange planleggere og designere velger å plassere sitteplasser i midten av rommet for å fylle det. Plasseringen av sitteplasser må være styrt av grundig analyse av de romlige og funksjonelle kvaliteter byrommet innehar. Hvert av sitteområdene bør tilby en lokal kvalitet og bør være plassert i et rom i rommet, en nisje, et hjørne eller et sted som tilbyr intimitet og trygghet. I tillegg bør sitteområdene ha et godt mikroklima (Gehl, 2011).

ill. 17 Sitteplasser kommer i all slags former

ill. 18 Sitteplasser langs byrommets kanter foretrekkes ofte

THE EDGE EFFECT

Byrommets kanter og grenser gjør seg også gjeldende når det kommer til opphold over tid i rommet. Det er langs kanter og grenser man finner byrommets mest populære soner for opphold. Populariteten rundt opphold langs byrommets grenser stammer fra menneskets behov og nysgjerrighet rundt andre mennesker. Mennesket drar til de offentlige byrom for å se, høre og snakke med andre mennesker. Det er fra byrommets kanter man får den beste oversikten over det og over de mennesker som beveger seg i rommet. En annen grunn til at mennesker trekker seg mot byrommets kanter er at de vil skape distanse mellom seg selv og andre. Ved rommets kanter kan man se andre, men ikke være senterpunktet selv og den personlige intimsone er redusert til en halvsirkel fremfor den enkelte. Når personens rygg er beskyttet av byrommets kant kan andre kun nærme seg forfra, noe som gjør det enklere å holde øye med hva som skjer og reagere i tilfellet uønsket tilnærming den personlige intimsone skjer (Gehl, 2011).

Det kan konkluderes med at handlingene i det offentlige byrom vokser fra kantene og ut mot byrommets senter. Om byrommet er øde og tomt, uten benker, søyler, planter og trær og hvis rommets fasader og kanter mangler interessante detaljer, som åpninger, innskrenkninger og nisjer, kan det være svært vanskelig å finne steder man ønsker å stoppe opp og tilbringe tid (Gehl, 2011).

TRIANGULERING

Å se og høre andre mennesker er sosial interaksjon i sin enkleste form. Snakking går hakket videre, og muligheten for at prat og samtaler kan finne sted øker byrommets kvalitet sterkt. Gehl definerer tre ulike kategorier av samtaler, samtaler med de man følges med, samtaler med bekjente man møter og mulige samtaler med fremmede, hvor hver av dem setter ulike krav til det fysiske miljøet.

Samtaler med dem man følges med kan skje både mens man går, står eller sitter og er kun avhengig av et lavt nok støynivå til at man kan høre hverandre. Samtaler mellom to kjente som møtes er heller ikke avhengig av sted eller situasjon, man ser en kjent, stopper opp og slår av en prat. Samtalen kan være alt fra det korte "heiet" ved forbigående til de lengre samtalene om jobb, fritid, samboer og barn. Samtaler mellom fremmede er de mest sjeldne. Mennesker trenger ofte både en god grunn for å ikke føre en samtale med en kjent og for å føre en samtale med fremmede. Denne type samtale oppstår gjerne når to mennesker er engasjert og tar del i den

samme aktivitet eller sitter ved siden av hverandre. William H. Whyte bruker begrepet triangulering for å beskrive denne form sosial interaksjon.

Whyte forklarer triangulering som prosessen hvor en ekstern stimulans skaper en kobling mellom mennesker og oppfordrer fremmede til å snakke med hverandre som om de var kjente. En triangulering kan oppstå i flere situasjoner, som foreksempel i møtet med et interaktivt og sensorstyrt lyselement. En menneskelig aktørs bevegelse påvirker lyset og skaper bevegelse også i lyset. Når en annen aktør samtidig tar del i lysbevegelsen, styrer aktørene sammen lysets bevegelse Dette skaper en kobling mellom de to. De deler blikk, smil, kommentarer og latter som går forbi den sosiale interaksjonen man vanligvis ser mellom fremmede. Dette er kun et eksempel på triangulering. Stimulansen kan være et fysisk element eller et syn. Det handler om å være sammen om noe, en opplevelse, en stimulans. Da skjer en sosial interaksjon mellom fremmede (Whyte, 1980).

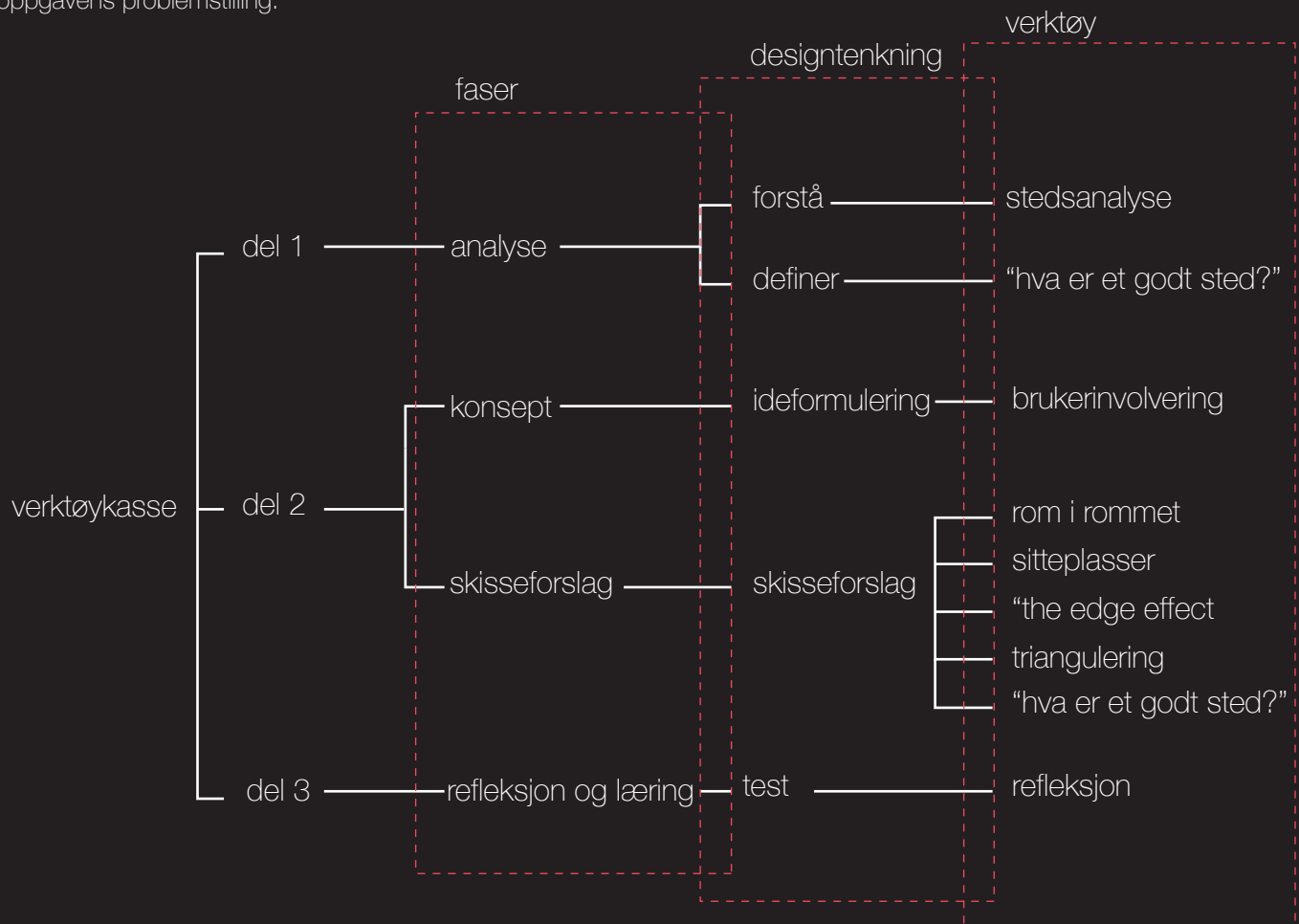

VERKTØYKASSE

Verktøykassen er utviklet som en konklusjon for verktøyene presentert over.

Analyse- og metodeverktøyene og designprinsippene bidrar til en ide om hvordan man best skal gå frem i forslaget for opprustningen av Nytorget og utviklingen av et sosialt, aktivt og attraktivt byrom. Det vil likevel være hensiktsmessig å diskutere disse verktøyene sentrert rundt oppgaven og oppgavens resultat.

Tilnærmingen vil følge Design Thinking-metoden, men vil vike noe fra den utfra oppgavens intensjoner og forventet resultat. Under vil metoden og de ulike verktøy brukt i metoden presenteres og defineres ytterligere. Resultatet er en verktøykasse, med både metodiske verktøy og designprinsipper som brukes videre i oppgaven for å svare på oppgavens problemstilling.

forstå

Det handler om å forstå hva som definerer det byrommet man arbeider med, og å få en dypere forståelse av Nytorgets fysiske, sosiale og historiske kontekst. En dyp stedsanalyse må gjøres for å ordentlig forstå hva det er man jobber med og for å leve seg inn og ha empati for byrommet. Gjennom fysiske, kartografiske analyser i sammenheng med fysisk tilstedeværelse og observasjoner av Nytorget kan man gjøre en bedre stedsanalyse.

Stedsanalysen deles inn i tre deler;

De fysiske rammer og kontekst

- + Beliggenhet. *Hvor ligger det i forhold til andre tiltrekkningspunkter i byen? Hvilken plass har det i den helhetlige byen?*
- + Grenser. *Hvilke fysiske rammer har rommet? Hvilke grenser definerer det fysiske rommet?*
- + Infrastruktur. *Hvordan kommer man seg til byrommet som gående, syklende eller bilist? Avstanden til parkering og offentlig transport kan bety mye for bruken av byrommet og er viktig å undersøke.*
- + Klima. *Klimaet betyr mye for et byroms invitasjon til opphold og er viktig å ta hensyn til.*

Sosiale rammer og menneskets bruk av rommet

- + Aktiviteter. *Hvilke aktiviteter finnes i rommet. Hva brukes det til i dag?*
- + Bevegelsesmønster. *Hvilke bevegelser finnes i rommet? Kan enkelte hovedmønster identifiseres?*
- + Demografi. *Hvem bruker rommet slik det er i dag, og hvem er potensielle brukere?*

Identitet og karakter

- + Skala. *Å forstå byrommets skala er et viktig steg i å forstå menneskets opplevelser og inntrykk av rommet.*
- + Farger og tekstur. *Rommets spesifikke kombinasjon av farger og teksturer spiller inn på helhetsopplevelsen av rommet og dets identitet og karakter.*
- + Sanseropplevelse og atmosfære. *Hva man hører, ser, føler og lukter i byrommet spiller klart inn på rommets atmosfære, identitet og karakter.*

For å gjøre denne stedsanalysen må data samles inn og analyseres. Både primær- og sekundærdata vil danne grunnlaget for stedsanalysen. Dataene som samles inn kan deles inn i to grupper; statiske og dynamiske data. De statiske data, som Nytorgets fysiske kontekst, samles inn gjennom kartografiske undersøkelser og da disse ikke er tids- eller klimaavhengig trenger disse dataene å samles inn kun en gang. De dynamiske data, data som sier noe om bruken og aktiviteten på Nytorget, er både tids- og klimaavhengig. For å samle inn de dynamiske dataene som trengs til denne stedsanalysen benyttes observasjoner og fysisk tilstedeværelse på Nytorget som metode. Styrkene ved observasjoner og befaringer som metode for innhenting av data er at man fysisk tar del i og selv setter seg inn i aktørenes og Nytorgets brukers naturlige omgivelser og situasjon. Observasjonene vil måtte foregå over flere dager, både hverdager og helger, og ved ulike tidspunkt gjennom dagen slik at menneskene som blir observert i størst mulig grad kan gi et representativt bilde av Nytorgets bruk. og slike data må derfor samles inn ved ulike tidspunkt for å kunne få et riktig bilde av situasjonen på Nytorget. Bruken bør også observeres ved ulike værforhold og klima, da dette kan bety store forskjeller i bruken og antall besøkende. Denne typen observasjonsjobb er svært tidkrevende, da den bør gjennomføres over lenger tid. Gjennomføringen er likevel svært viktig for stedsanalysen, og dataene hentet her vil være grunnlaget for å si noe om hvilke endringer som kreves for å svare på problemstillingen og skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget.

Dataene som samles inn vil i stor grad være av kvalitativ art, men det vil også hentes inn noen mer kvantitative data, som telling og registrering av bevegelse og mennesker på Nytorget. Alle dataene hentet inn skal også analyseres, og det vil i denne oppgaven bli brukt en kvalitativ metode for analysen av dataene.

definer

Funnene gjort gjennom stedsanalysen vil resultere i identifiserte styrker og utfordringer og videre bli vurdert i forhold til kriteriene om hva et godt sted er. Gjennom vurdering av rommet i forhold til dets tilgjengelighet, aktivitet, komfort og inntrykk og sosiale kvalitet, kan Nytorgets muligheter og utfordringer, ved å utvikles til et sted, identifiseres og defineres.

ideformulering

skisseforslag

Brukerinvolvering

Å involvere brukerne av byrommet står sentralt i både Placemaking og Tactical Urbanism. Det er viktig for det sosiale, aktive og tiltrekkelige Nytorget at brukerne får en slags tilhørighet og eierskap til stedet. En brukerinvolvering går lenger enn å kun observere bruken av rommet og hvem som bruker det. I en brukerinvolvering er det ønskelig at brukerne og deres ønsker, behov og krav for Nytorget blir hørt, vurdert og satt pris på. Stavanger kommune har gjennomført flere workshops med interessenter i opprustningen av Nytorget. Informasjonen fått gjennom disse er svært nyttig i å skape et bilde av hva brukerne ønsker at Nytorget skal bli og hva det skal tilby av aktiviteter og kvaliteter. Kommunens workshops var i utgangspunktet åpne for alle interesserte, men det er dessverre ofte slik at kun et fåtall møter opp å får sin stemme hørt. Grunnene til dette kan være mange, men en kan være at noen ser det utfordrende å ta del i en faglig diskusjon uten den faglige kompetanse. Resultatet er ofte at den egentlige brukeren, "mannen på gata", ikke blir hørt. Nytorgets fremtid som sosialt, aktivt og tiltrekkelig ligger i "mannen på gatas" vilje og ønske om å oppholde seg i rommet og ta del i en sosial interaksjon med andre av Stavangers bymennesker. Det er derfor ønskelig å gi en arena for brukerne av rommet til å fortelle om sine ønsker og behov for Nytorget. I denne oppgaven gjennomføres en slik brukerinvolvering ved at man fysisk stiller seg opp på Nytorget, stopper tilstedeværende mennesker og spør om deres mening. Brukerinvolveringen skal i være av en mer leken og uformell art, og ved å stille et enkelt spørsmål, "Hva skal til for at Nytorget skal bli mer aktivt, sosialt og livlig?". Svarene skal skrives opp på post-it lapper og henges på en tavle som er synlig for alle. Folks ideer blir får dermed en fysisk tilstedeværelse. Håpet er at man ved å gjennomføre en slik bruker- involvering kan høre flere interessenters stemmer og ideer. Ideene og tankene fra kommunens workshops og brukerinvolveringen vil bli vurdert og brukt til å få en ide om hva som ønskes i opprustningen av Nytorget.

I denne fasen er det viktig at man som planlegger kombinerer den inspirasjon og de ideer man hentet gjennom ideformuleringen, med fagkunnskapen og fysiske designverktøy som kan skape et mer sosialt, aktivt og attraktivt sted på Nytorget. Det er viktig i denne fasen at man tar hensyn til de ideer og ønsker som kom frem gjennom ideformuleringen, men også at man som planlegger siler ut de ideer som best kan løse de utfordringer og fremme de muligheter som er funnet gjennom tidligere faser. Her kan ideen om det gode sted, som tidligere i prosessen også brukes som analyseverktøy også brukes som et designverktøy og mål for designet i seg selv.

Designverktøy

- + Placemaking – hva er et godt sted?
- + Rom i rommet
- + Sitteplasser
- + "The edge effect"
- + Triangulering

test

Det er i denne oppgaven, som ikke resulterer i en fysisk endring på Nytorget, vanskelig å bruke denne fasen til å teste det fysiske designet og den reelle bruken av de fysiske inngrep som er gjort i byrommet. Det er likevel hensiktsmessig å inkludere denne fasen også i verktøykassen for å kunne reflektere over prosessen brukt som tilnærmingen til opprustningen av Nytorget, og hva som fungerte og hva som kunne vært gjort annerledes. Det skal sies at denne fasen er en av de viktigste i et utført tactical-urbanism prosjekt og i byutviklingsprosjekt for øvrig. Man må lære av både suksesser og feil, og bruke det som et grunnlag i videre urban design-prosjekter.

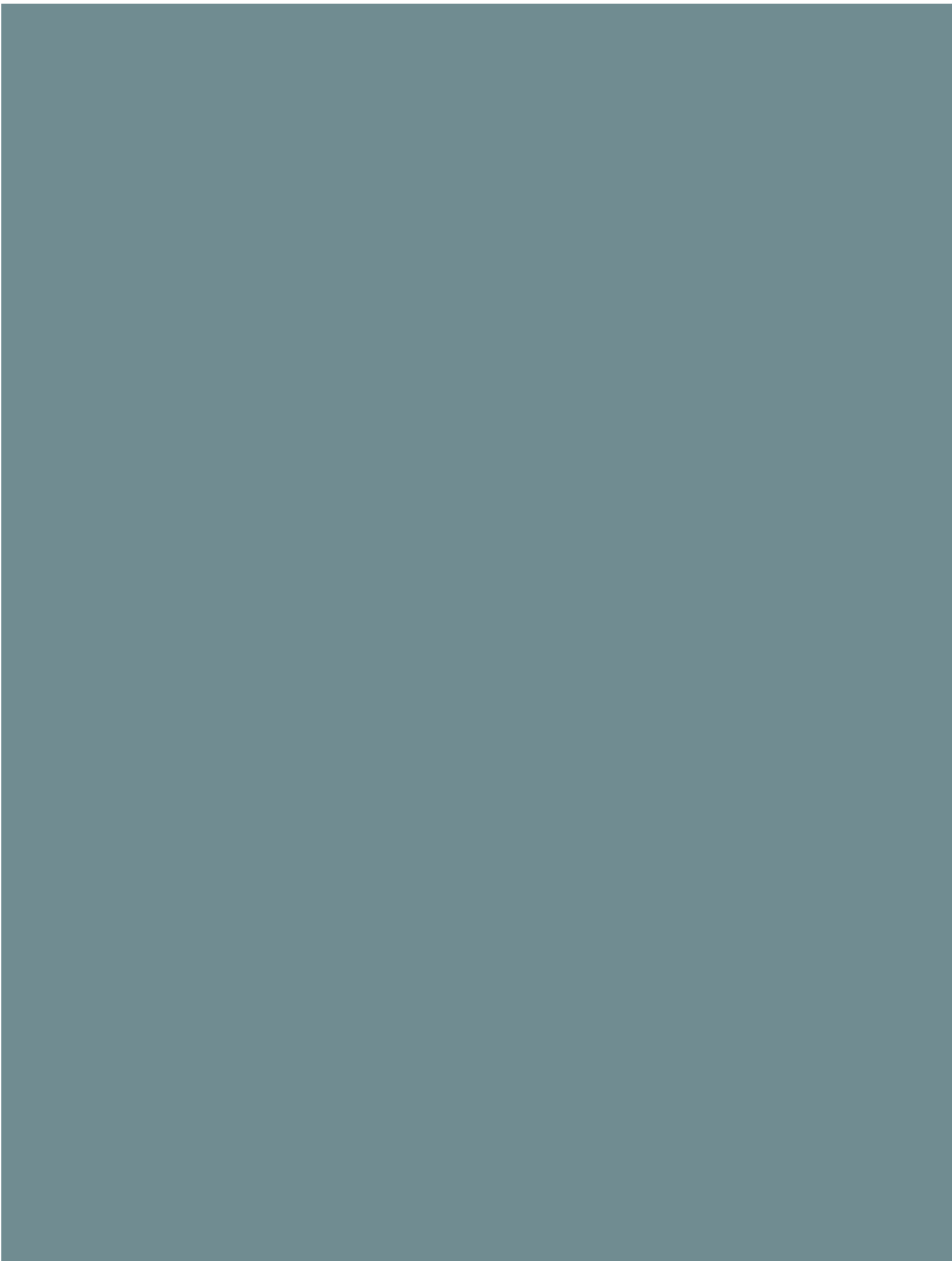
STEDSANALYSE

innhold

Kapitlet har som formål å forstå prosjektområdet og dets fysiske, sosiale og kulturelle identitet og virkelighet gjennom en stedsanalyse. Slik kan Nytorget bedre forstås, og utfordringer og muligheter for å skape det ønskelige Nytorget kan identifiseres.

overskrifter

de fysiske rammer og kontekst
sosiale rammer og menneskers bruk av rommet
identitet, opplevelse og karakter
konklusjon

DE FYSISKE RAMMER OG KONTEKST

beliggenhet
byrom
infrastruktur
arealbruk
byromsstruktur
byrommet nytorget
sesonger og vær
sol- og vindforhold
belegning
beplantning
belegning

beliggenhet

ill. 22 Nytorgets beliggenhet i forhold til målpunkt

sentrums-
kjernen

Sentrumskjernen

Sentrumskjernen i Stavanger tilbyr alt fra shopping, kaféer, restauranter, barer og turistmål. Bykjernen har både større og kommersielle shoppingmuligheter i kjøpesentrene Arkaden, Mediegården og Magasin Blaa, men også mindre nisjebutikker er lokalisert i de mange brosteinsbelagte bygatene. I bysentrum ligger byens mest populære besøksmål; Domkirken, Kulturhuset Sølvberget, Breiavatnet, Øvre Holmeigate og Gamle Stavanger.

Stavanger Øst

Det har i Stavanger Øst skjedd store forandringer de siste årene, og antallet boliger og arbeidsplasser har økt betraktelig. En ny bydel i Stavangers tidligere industriområde er nesten vokst fram ut av det blå. Tou Scene og det kulturelle miljø er sterkt synlig i den voksende bydelen, og flere kreative og kulturelle bedrifter og tilbud har valgt å lokalisere seg her. Bydelen har kultur som kjerne, og kulturen er bydelens største tiltrekningskraft.

Metropolis – de unges kulturhus i Stavangers rusfrie scene

Kulturhuset Metropolis er et fritidstilbud for ungdommer i alderen 16-23. Huset eies av Stavanger kommune og drives av kommunens fritidsseksjon, og inneholder danse- og musikkstudio, konsertsaler, møterom, organisasjonskontorer og en egen kafé. Kulturhuset har åpent på ettermiddag og kveld fra mandag til lørdag, og bidrar som et tilfluktssted for Stavangers kulturelle og kreative ungdom. Metropolis er også arrangør av flere rusfrie arrangementer, konserter og workshops gjennom hele året (Metropolis Stavanger, 2014).

Pedersgata

Pedersgata, som grenser direkte til Nytorget har utallige take-away restauranter med mat fra store deler av verden. Den interessante, gastronomisk spennende gata trekker mennesker fra hele byen og fra alle bakgrunner og kulturer. Også mindre nisjebutikker finnes langs den lange gata som strekker seg som en av hovedtraseene mellom sentrumskjernen og Stavanger Øst.

Rogaland Kunstsenter

Rogaland Kunstsenter ble stiftet i 1978 og er en selvstendig, kunstnerstyrt formidlings- og faginstusjon for visuell kunst. I tillegg til å stille ut kunst i sine lokaler utvikler og gjennomfører Kunstsenteret kunstprosjekter i både offentlige og private rom og driver også med fagutvikling og kompetansestyking for Rogalands profesjonelle kunstnere. Rogaland Kunstsenter holder åpent i noen timer på ettermiddagene fra torsdag til søndag (Rogaland Kunstsenter, u.d.).

St. Petri Kirken

St. Petri Kirken er plassert høyt på det som kalles Hospitalberget og er en synlig del av Stavangers bybilde. Den røde langkirken med det grønne tak sto ferdig ved Nytorget i 1866. Kirken huser i dag St. Petri Menighet som arrangerer både gudstjenester, bryllup og dåp. I tillegg er kirken ofte brukt som konsertsal og er ofte referert til som Stavangers "kulturkirke".

Nytorget ligger i aksene mellom sentrumskjernen og Stavanger Øst og i gangavstand til flere av byens viktigste landemerker, institusjoner og besøkspunkt. Nytorgets sentrale plassering gir byområdet en sterk tilknytning til Stavanger sentrum, og har samtidig en potensiell sterk tilknytning til Stavanger Øst. Nytorgets beliggenhet i aksene mellom de to viktige byområdene bør behandles som en styrke og jobbes videre med, samtidig som at man arbeider med å gjøre Nytorget til et besøksmål i seg selv. Tilknytningen til de tre besøksmålene Metropolis, Kunstsenteret og kirken bør også vises igjen i byrommets design og program.

st. petri kirke

metropolis

rogaland kunstenter

pedersgata

stavanger øst

byrom

Arneageren

Arneageren er navnet på den åpne torgplassen foran kulturhuset, Sølvberget. Det brosteinsbelagte torget er et av byens mest sentrale møtested, og kanskje spesielt for ungdom. Torget brukes også flittig til underskriftskampanjer og utdeling av brosjyrer og informasjon fra ulike politiske og religiøse organisasjoner. Arneageren er nok byens mest tradisjonelle byrom og har en plass i byen som et sted hvor kultur, politikk og religion deles, oppleves og diskuteres.

Torget

Torget i Stavanger er byens største byrom og er preget av åpenhet og visuell oversikt. Tidligere ble byrommet brukt i sin tradisjonelle form, som et handelstorg hvor byens mennesker handlet ferske varer fra nærområdets bønder og dyrkere. I 2008 ble Torget åpnet med et helt nytt design. De fleste av torghandlerne, som under oppussingen ble flyttet, valgte å la være å flytte tilbake. Tusenårsstedet er navnet det nyoppussede torget fikk og byrommet er i dag byens festplass hvor tusenvis av byens mennesker møtes under større arrangementer, men står likevel ofte tomt til hverdags.

Domkirkeplassen, Breiavatnet og Byparken

Domkirkeplassen er som navnet tilsier, plassen utenfor byens Domkirke. Byrommet er relativt stort i skala og er møteplass for flere av byens handlegater. I dag er byrommet et klart samlings- og møtepunkt for folk som ferdes i sentrum og er også stedet hvor flere av torghandlerne, som tidligere sto på Torget, har blitt værende. Byrommet har et grønnere preg enn de to byrommene nevnt over, og er koblet til bysentrums grønneste områder, Breiavatnet og den tilhørte Byparken.

Geoparken, Ajax-parken og Kjelvene

De tre byrommene tilbyr både lek og aktivitet og er svært populære for byens minste.

Geoparken er lokalisert utenfor Stavangers oljemuseum og tilbyr aktivitet, lek og læring i svært sentrumsnære omgivelser.

Den svært populære Ajax-parken, med lekestativer formet som eksotiske dyr, trekker både små og store barn inn til bysentrum for å leke.

Kjelvene tilbyr gode muligheter for aktiviteter for byens ungdom. Her kan man skate i det flotte skateanlegget eller spille ballspill i byrommets ballbinge.

Flere spennende byrom ligger i nærheten av Nytorget og skaper variasjon i byromsstrukturen. Det vil være viktig i videre arbeid å identifisere hva som gjør at Nytorget skiller seg ut fra disse andre byrommene og hvordan Nytorget i fremtiden kan bidra til en mer variert byromsstruktur i sentrumsområdet. Her må fokuset ligge på byrommets identitet samtidig som det legger opp til andre aktiviteter og opplevelser enn de andre, nærliggende byrommene.

torget

breiavatnet
og
byparken

domkirkeplassen

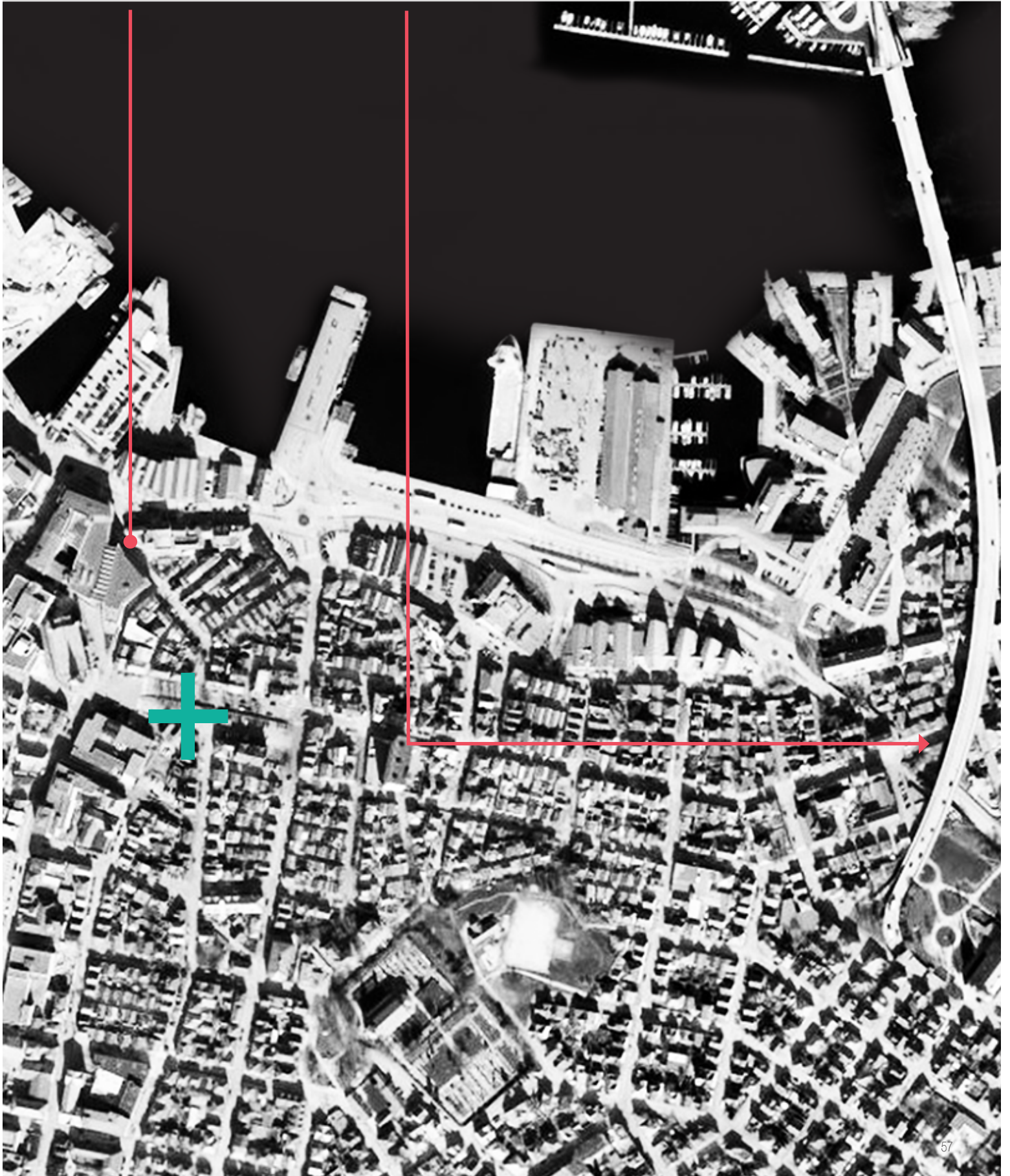
arneageren

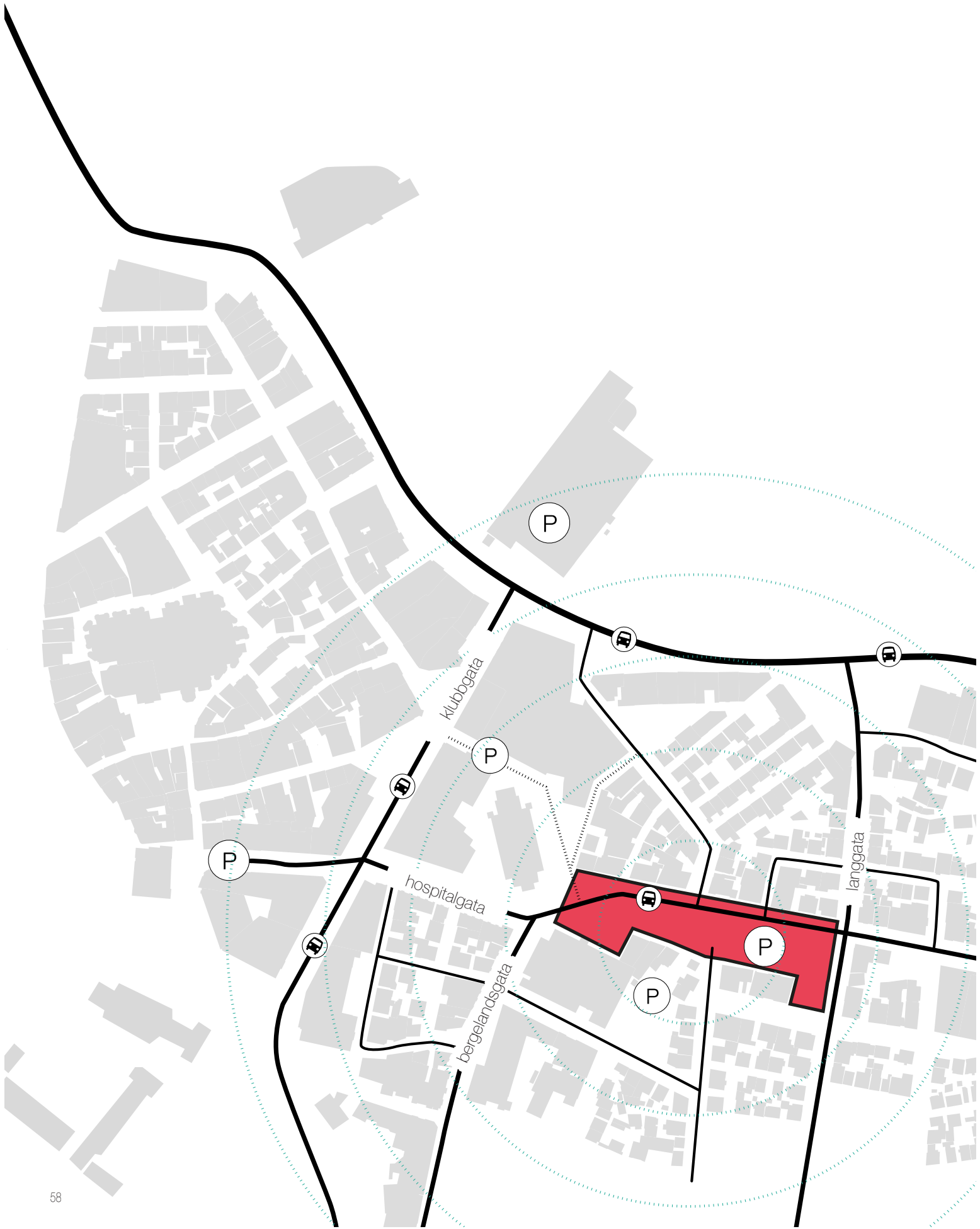
geoparken

ajax parken

kjelvene

infrastruktur

GATESYSTEM

Gatesystemet rundt Nytorget består av hovedgatene, Hospitalgata, Bergelandsgata, Pedersgata og Langgata, og flere tilkoblede mindre gater. Hovedgatene har tilrettelagt for gang- og sykkelbevegelse på fortau, og de mindre som også er mindre trafikkerte er gang- og sykkeltrafikk mulig i gateløpet. Pedersgata som krysser gjennom Nytorget er i dag en samlegate for flere tilknyttede smågater. I tillegg har Pedersgata en del gjennomgangstrafikk og brukes som en trafikkåre for trafikkanter fra Stavanger Øst og til sentrum og videre til motorvei E39 sørøver og ut av byen.

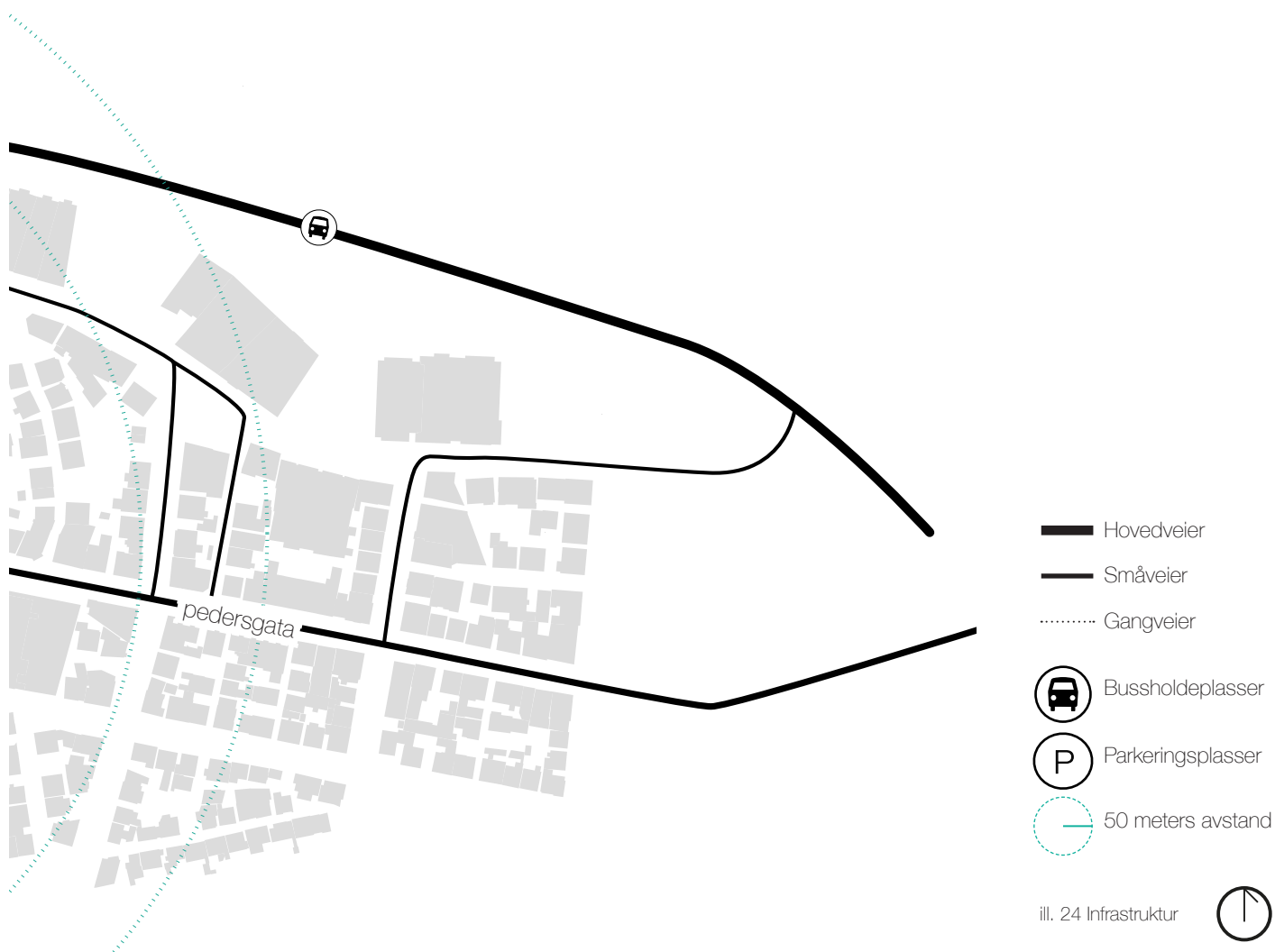
KOLLEKTIV

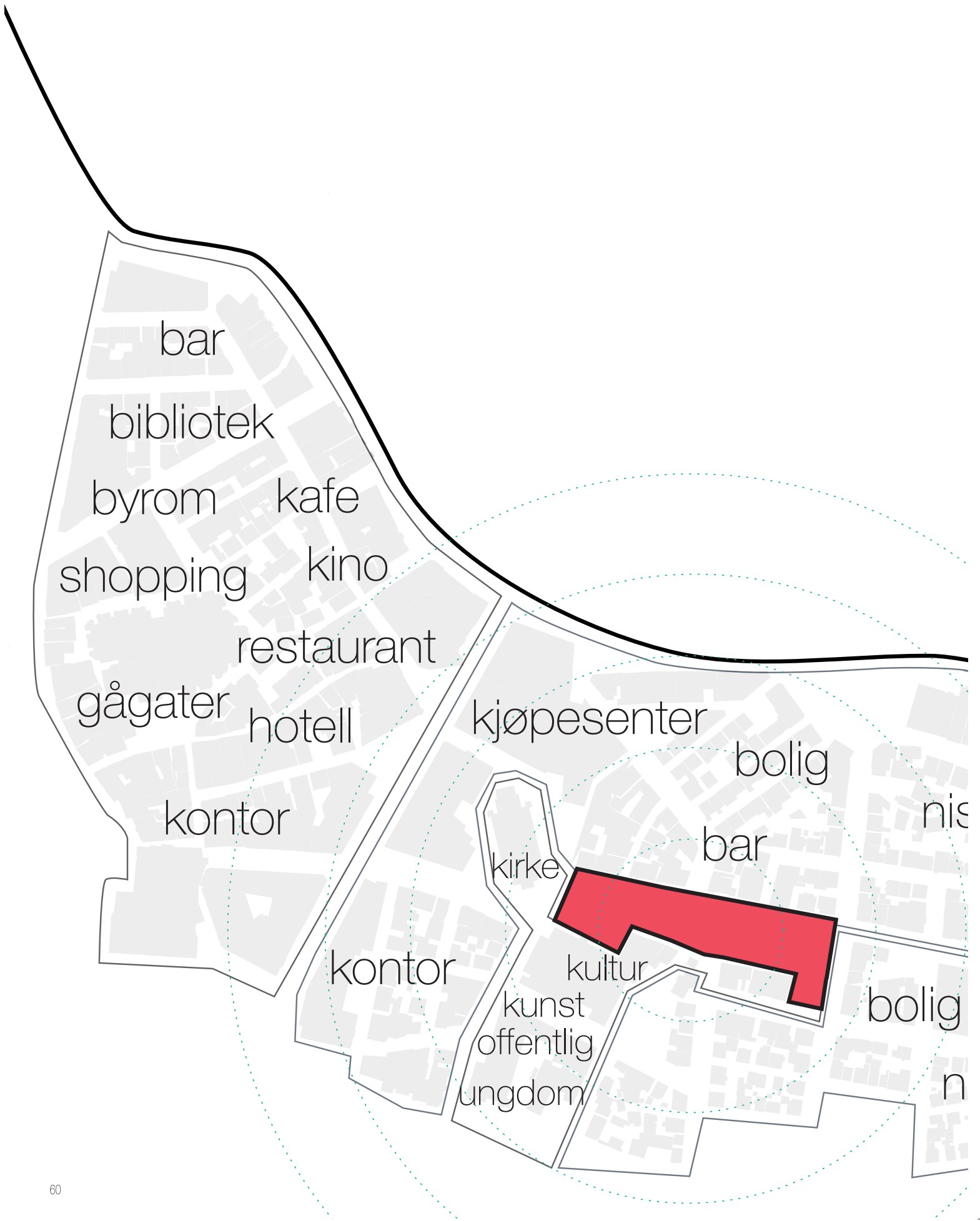
Det nærmeste busstopp finnes i Pedersgata, men er et busstopp hvor kun én buss opererer. Den nærliggende Klubbgata er til gjengjeld en av byens travleste gater for offentlig transport og et klart knutepunkt i bysentrum. Den tilkoblede Hospitalgata fører direkte opp til Nytorget og gjør det lett å bevege seg fra busstoppene i Klubbgata til Nytorget. Det ligger flere busstopp innen 400 meters avstand fra torget.

PARKERING

Det er parkeringsmuligheter på Nytorget men også i Pedersgata og de mindre tilkoblede og parallelle gater. I tillegg ligger parkeringshuset Jorenholmen og gateparkering i flere av bygatene innen en 500 meters avstand fra Nytorget. Parkeringen lokalisert på Nytorget fører til en del biltrafikk også gjennom og i byrommet.

Figuren viser at Nytorget er lett tilgjengelig, både med buss og bil, men også for syklister og fotgjengere. Mange veier fører til Nytorget, men da flere av disse gatene er sentrert rundt bilbruk, får bilen en stor plass i byrommet. Er målet å skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom er det ikke bilen, men mennesket og fotgjengeren man må planlegge for. Det blir derfor videre viktig å minske bilens plass og øke menneskets plass, uten at det går på bekostning av den gode tilgjengeligheten byrommet i dag allerede har.

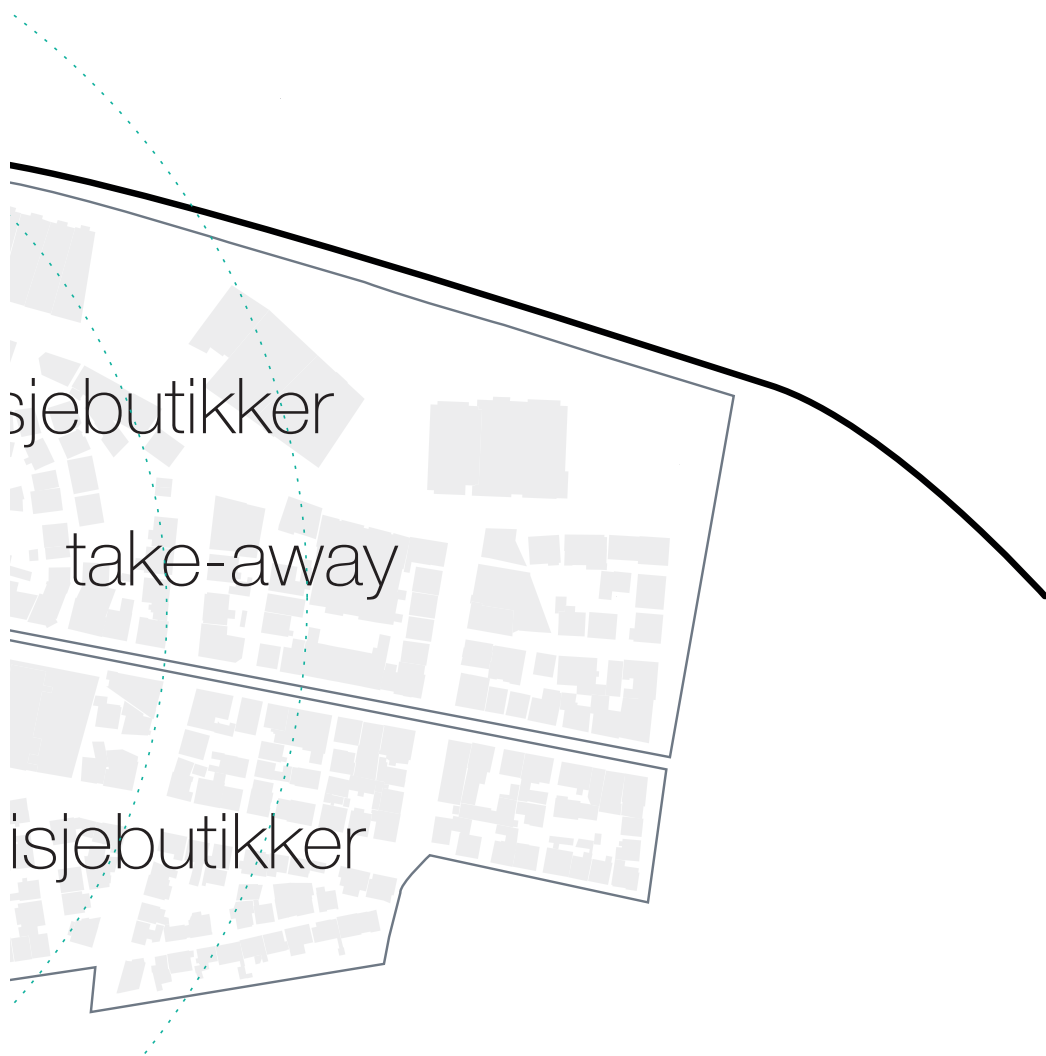

arealbruk

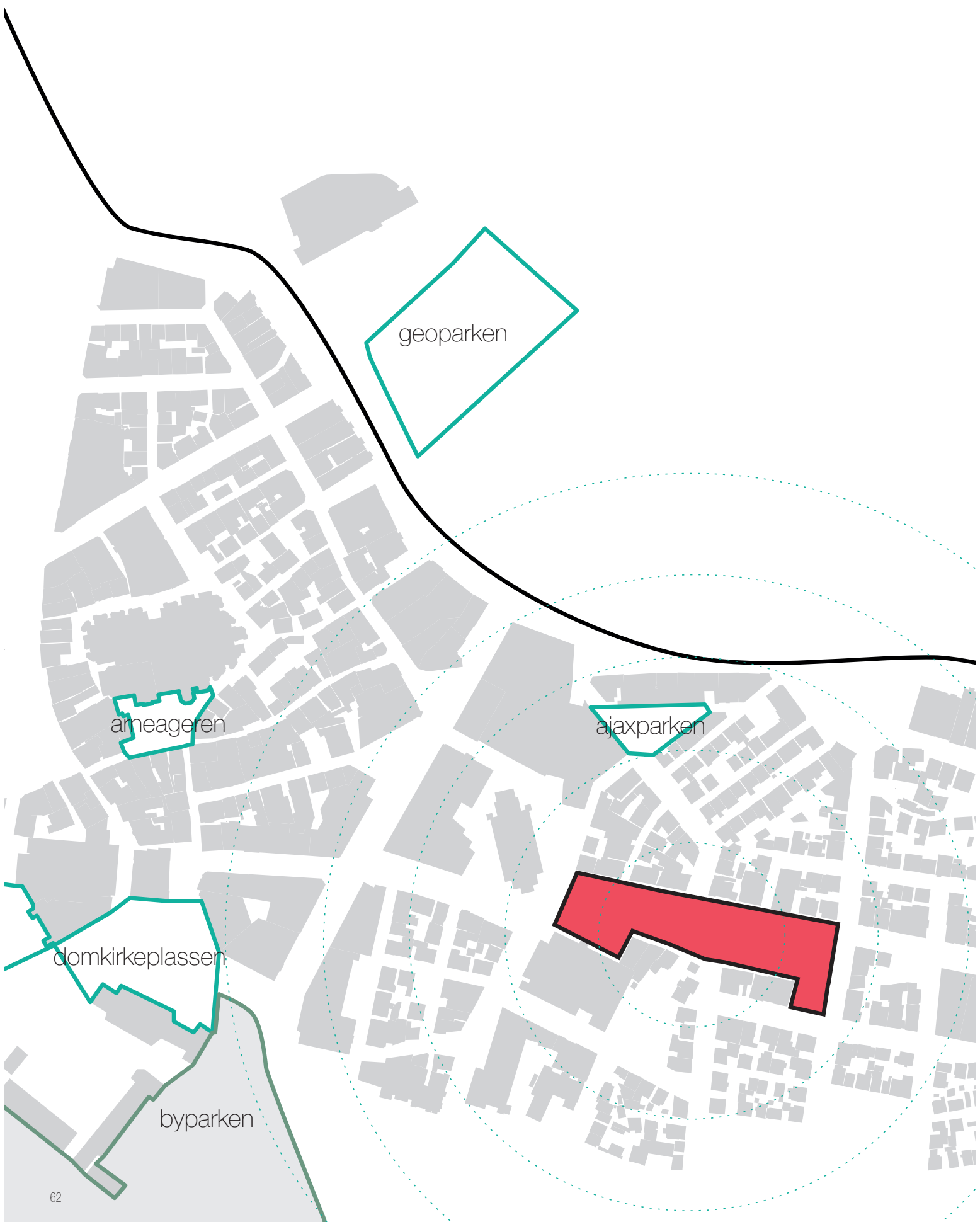
Det finnes en variert arealbruk i Nytorgets nærområde og man kan finne både kjøpesenter, hotell, gågater, restauranter og barer innenfor en 500 meters avstand. Sentrumskjernen tilbyr det meste en måtte ønske seg i et bysentrum, men har lite boliger. Områdene nord og sør for Nytorget skiller seg noe ut fra sentrumskjernen og tilbyr shopping i en annen form enn handlegater og kjøpesenter. Her finner man mindre nisjebutikker vegg i vegg med take-away restauranter, kontorer og boliger. Disse områdene har flere beboere og et større nabolagspreg enn bykjernen. Området rett rundt Nytorget er preget av kunst og kultur, offentlige institusjoner og tilbud og er sterkt tilknyttet byens ungdom.

Det er viktig å ta med seg videre den tette tilknytningen Nytorget har til bysentrumet og at de funksjoner som finnes i bykjernen er innen rekkevidde og innen en kort avstand fra Nytorget. Dette kan gi muligheter for at Nytorgets program og aktivitetstilbud i stedet kan by på noe annet enn bykjernen og dermed kan stedet få sin egen identitet og plass i bybildet. De aktiviteter som i dag er knyttet til Nytorget bør styrkes og fremheves i byrommet. Nytorget er et sentrumsnært byrom, men har samtidig en plassering og funksjoner som gir et større nabolagspreg. Dette skaper en spennende kontrast og utfordring, og bør jobbes aktivt med videre.

50 meters avstand

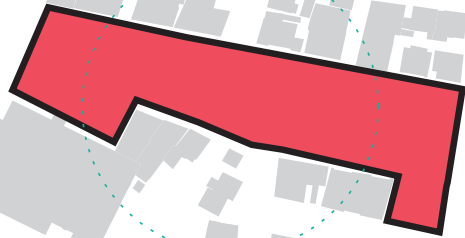
geoparken

ameageren

domkirkeplassen

byparken

ajaxparken

byromsstruktur

Nytorget ligger i kort avstand til noen av de mest kjente og kjære byrommene i Stavanger sentrum og er en del av Stavanger sentrums byromsstruktur. På figuren kan man tydelig se en sentrering av byrom i og rundt bykjernen. Man kan også klart se at Nytorget er plassert noe utenfor bykjernen og i en akse som fører fra bykjernen i vest og Stavanger Øst i øst. Grøntområder finnes både vest og øst for Nytorget, mens de mer urbane byrom befinner seg vest og nord for torget.

Nytorget har et stort potensiale til å også trekke byromsaktivitet og byliv utfra sentrumskjernen og videre østover. Nytorget kan fungere som koblingen i byromsstrukturen mellom sentrumskjernen og Stavanger øst. Ser man slik på det bør Nytorget utformes som et møte mellom de to bydelene og styrke sammenhengen mellom disse. I tillegg har Nytorget potensiale for å også være en kobling mellom de to grøntområdene, Byparken og Kyviksmarka og en kobling mellom bykjernens byrom og Geoparken og Ajaxparken som ligger noe utenom sentrumskjernen. Det bør derfor fokuseres på Nytorget som en del av en større byromsstruktur og hva byrommet kan bidra med i en helhetlig og sammenhengende byromsstruktur, fra vest til øst.

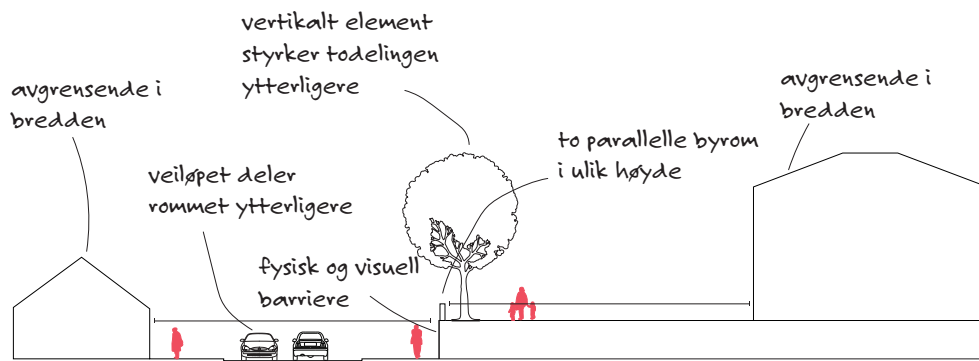
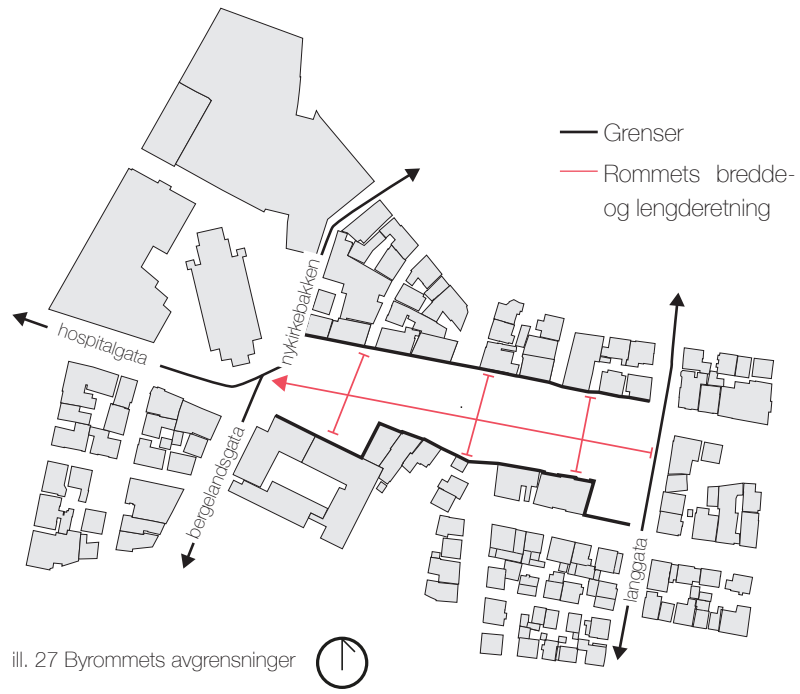
byrommet nytorget

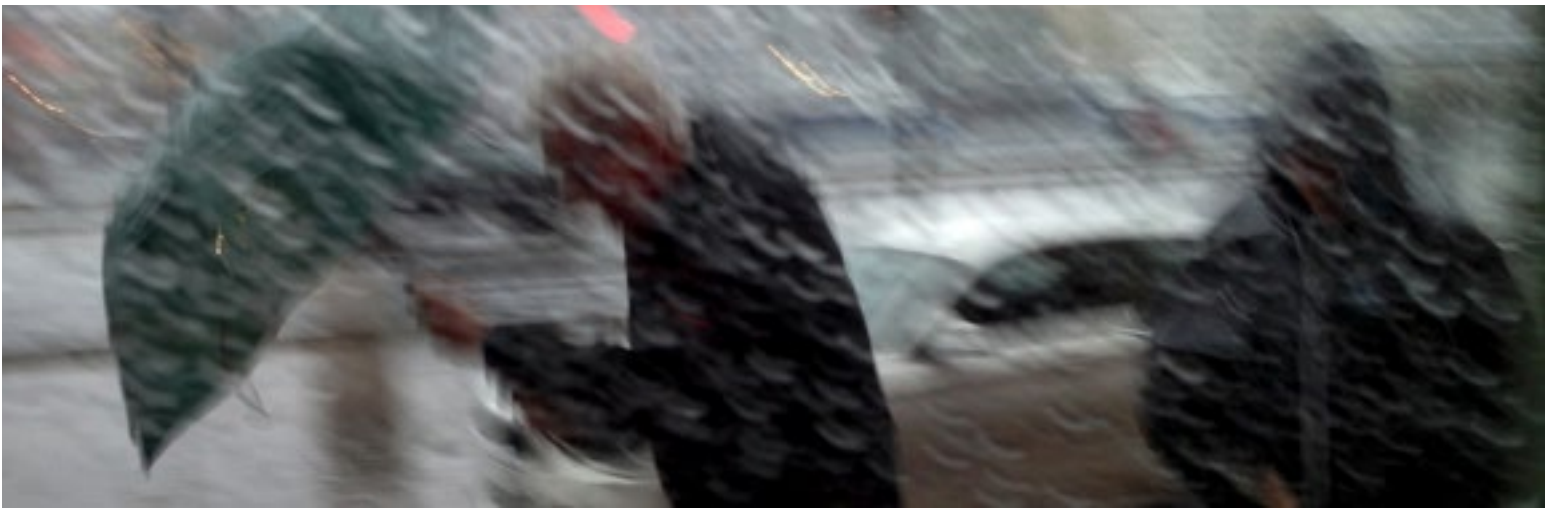
I plankartet i Stavanger kommunes kommunedelplan for Stavanger sentrum, avgrenses Nytorget i bredden som rommet mellom fasaderekkene mot sør og nord, og i lengden, mellom gateløpet, Langgata og gateløpet Nykirkebakken. Fasadene har en sterk avgrensende effekt på byrommet i bredden og det samme har Langgata og dens tilhørende fasaderekke i lengderetningens avgrensning. Avgrensningen er derimot noe mer utflytende mot Nykirkebakken, og det åpne krysset mellom dette gateløpet, Bergelandsgata og Hospitalgata.

Rommet mellom fasadene mot sør og nord inneholder ytterligere en romavgrensning i form av en klar høydeforskjell skapt av en mur. Muren bidrar til at to parallelle rom skapes i ulike høyder. Det lavest liggende rom deles ytterligere av det biltrafikkerte gateløpet Pedersgata. Tilleggselementer som en trekke på toppen av muren styrker todelingen ytterligere.

I møtet mellom de to parallelle romlighetene oppstår et tredje område som i dag er en del av et nokså komplekst og udefinert veikryss. Denne tredje romligheten er mindre definert enn de to parallelle romlighetene og flyter ut i krysset og de tilkoblede gateløpene.

Resultatet av byrommets grenser er at man har vanskeligheter med å oppfatte at man i det hele tatt befinner seg i et byrom og en man har en sterk bevegelse og retning gjennom og forbi byrommet. Defineringsen av byrommet er noe som må arbeides med. Man må vite at man har kommet til noe nytt og anderledes og ikke kun til et kryss og nye gateløp. Selvom muren er et klart skillende element mellom de to parallelle rommene kan disse ikke behandles som to separate byrom. Nytorget må fremstå som ett byrom i sin helhet og muren bør derfor behandles som en utfordring for det helhetlige byrommet.

ill. 30 Stavanger-været kan være svært skiftende

sesonger og vær

Som de fleste andre kystbyer i Norge, er også Stavanger svært utsatt for skiftende og svært varierende vær. Det er ikke utenkelig at både snø, regn, sterk vind, svak vind, skyet og skyfritt og sol oppleves på en og samme dag. Byens beliggenhet langs norskekysten gjør Stavanger svært utsatt for både vind og nedbør, men bidrar også til at man ikke her opplever de laveste og kaldeste vinterdager og heller ikke de heteste sommerdager. Fra mars 2015 til april 2016 er gjennomsnittstemperaturen i sommermånedene kun 10 grader høyere enn gjennomsnittstemperaturene i vintermånedene (Meteorologisk Institutt, 2015). Likevel vet man at sur vind og piskende regn kan gi en opplevelse av lavere temperaturer.

Stavangers klima og vær er en del av byens identitet og bykultur og påvirker hvordan byens mennesker tar i bruk de offentlige byrom, og på dager hvor været er dårlig og surt, finner mange det mer naturlig og behagelig å velge å holde seg innendørs hjemme eller i de mange kjøpesentre plassert i bysentrum og i utkanten av byen.

Om man ønsker bruk og aktivitet på Nytorget er klimaet og været noe man absolutt må ta hensyn til. Det vil ikke være hensiktsmessig, om målet er bruk og aktivitet på Nytorget, å kun designe og planlegge for de vakre, varme og solfylte vår- og sommerdager. Man må planlegge et byrom som også kan fungere på høst- og vinterstid, og kan inneholde oppholdssoner som gir ly for det de sureste vinder og den verste nedbøren.

sol- og vindforhold

Diagrammene til høyre viser sol- og vindforhold i Stavanger. Soldiagrammet viser solens bane i området i mai og november. Skyggene vist i diagrammet representerer skyggeforholdene man vil finne på Nytorget tidlig i mai klokken 13.00. Vindrosen gjengir Stavangers vanligste vindretninger og hvor stor prosentdel av tiden det blåser fra de ulike retningene. Det siste diagrammet viser hvordan de vanligste vindretningene kan påvirke Nytorget og dets klimaforhold.

Sol

Som man kan se i diagrammet har store deler av Nytorget gode solforhold i mai, og da spesielt området på nedsiden av muren. Muren og de tilhørende trærne skaper derimot skygge i det nedenforliggende området og gir et noe skyggefylt område langs muren. Området langs fasaderekken mot nord er derimot mer solrikt og fungerer som en solvegg i området.

I området på toppen av muren er byrommets særlige grense definert av flere bygninger som skaper skygger på deler av byrommet. Plasseringen av bygningene skaper rom mellom fasadene og slipper solskinn også inn mellom bygningene og sikrer at større deler av dette området også har gode solforhold.

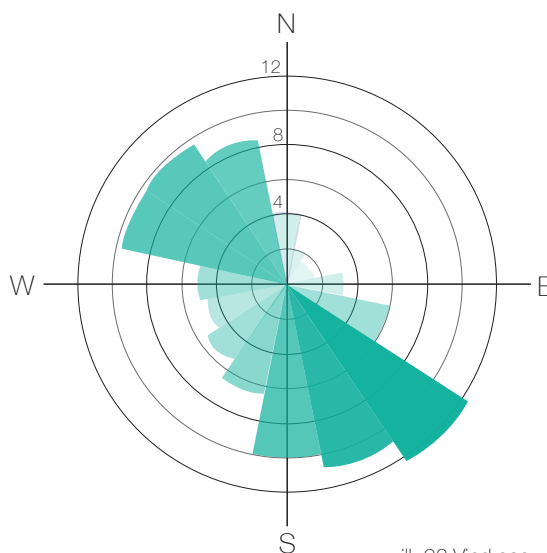
Vind

Nytorgets omkransende bygninger mot de to vanligste vindretningene skjærer mye for vinden på Nytorget og gir flere områder i le. Her kan derimot de brede gateløpene som bryter opp fasaderekken mot sør fungere som vindtrakter og kan skape noe vindfulle forhold på visse deler av rommet på toppen av muren. Området på nedsiden av muren er godt skjermet fra vinden fra sør og sør-øst og gir god le mot vinden fra denne retningen.

Det er viktig å ta hensyn til de klimatiske forhold i planleggingen av Nytorget. Noen områder kan grunnet klima egne seg bedre for opphold, mens andre egner seg bedre til aktiviteter hvor man kan tåle mindre sol og/eller mer vind. Det kan ved dårlig vær oppleves noe sure sidevinder og sterke vindkast på deler av Nytorget, og man bør derfor gjøre tiltak for å skjerme for denne for å øke potensialet for opphold i byrommet.

ill. 31 Soldiagram

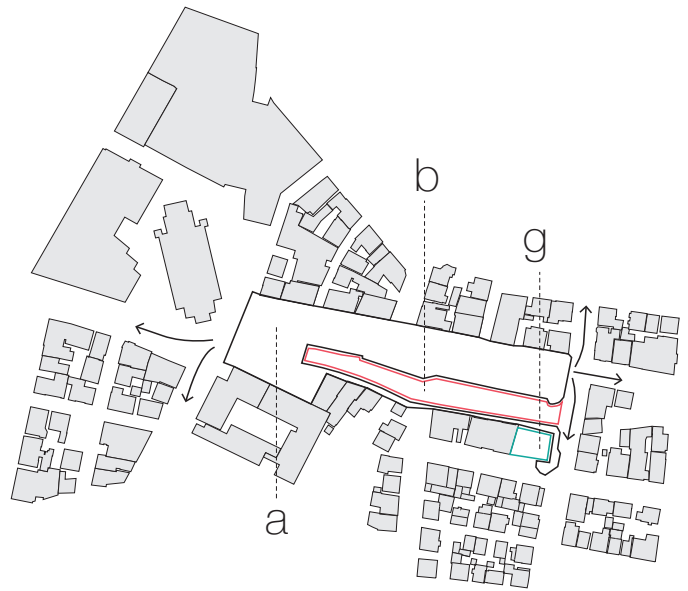
ill. 32 Vindrose

ill. 33 Vinddiagram

belegning

Belegning kan bidra til å skape "rom i rommet" og kan være et viktig virkemiddel i å skape et definert og sammenhengende byrom. Det bør jobbes videre med belegningen for å sikre et helhetlig rom og samtidig dele opp og definere "rom i rommet". I denne oppgaven hvor det arbeides med midlertidighet og fleksibilitet vil det ikke bli foreslått å skifte ut belegningen, men det vil kunne jobbes med tillegging av elementer og fargebruk for å skape en mer spennende og variert gulvflate på Nytorget.

Store deler av Nytorgets gulvflate er i dag asfalt. Asfalten brer seg også ut utenfor Nytorget og styrker den "utflytende romligheten" identifisert tidligere i analysen. Asfalten oppfordrer til bevegelse i høyere fart og er ofte relatert til bilveier. Asfalt gir en jevn overflate og er behagelig og funksjonell for syklister, rullestolbrukere og mennesker med barnevogner.

En gressplen i østlig ende av Nytorget myker opp belegningens uttrykk og skaper variasjon og farge på torget. Gresset oppfordrer til opphold og den myke overflaten inviterer til lek.

En brosteinbelagt gulvflate definerer store deler av plassen på toppen av muren og skaper en tilkobling til de mange brosteinsbelagte smågatene i sentrum-skjermen og Stavangers historie. Brosteinsbelegning oppfordrer til trafikk i lavere fart og relateres til byrom og fotgjengere. Brosteinbelegning kan føre til problemer for rullestolbrukere og mennesker med barnevogn. Møtene mellom asfalten og brosteinene er på toppen av muren noe rotete. Dette fører til et mindre definert rom og kan gi vanskeligheter for gående.

belysning

Lysarmaturer er plassert langs alle byrommets kanter, både på toppen og på nedsiden av muren. Belysningen gir god generell belysning og gjør at Nytorget ikke føles mørkt og utrygt på kveldstid. Flere av de aktive førsteetasjene på nedsiden er også aktive på kveldstid og skaper liv og gir lys ut i byrommet. På toppen av muren er aktiviteten på kveldstid mer begrenset, og lite lys gis fra rommets fasader. Et sosialt, aktivt og attraktivt byrom bør være inviterende både på dagtid og kveldstid. Det bør derfor jobbes med lyssetting i form av mer stemning- og fokusbelysning i forslaget.

Lysarmatur

Plassen på toppen av muren får generell belysning ved vanlige lysarmaturer. Lysarmaturene bidrar til at plassen er godt opplyst på kveldstid, men gir ikke stemnings- eller fokusbelysning.

Københavnner

Gaten på nedsiden av muren har også generell belysning i form av københavnerarmaturer. Disse armaturene er noe lavere og gir en noe mer stemningsfull belysning enn de vanlige lysarmaturene. Københavnerarmaturene gir likevel heller verken stemnings- eller fokusbelysning.

beplantning

De grønne elementene som i dag er tilstede på Nytorget varierer både i skala, farge og taktilitet, og gir skiftende uttrykk og variasjon gjennom sesonger. De vertikale treelementene skaper skyggespill og forsterker lyd og følelse av både vær og vind. De høye trærne er svært romdefinerende og viktige for Nytorgets romlighet og skalafølelse. De andre grønnelementene er med på å gjøre Nytorget litt mer grønt, og er med på å myke opp det urbane, harde og grå uttrykket belegningen gir. Foruten om trærne, som også fungerer som et grønnelement på nedsiden av muren, er de grønne elementene kun plassert i området på toppen av muren. Det bør jobbes mer med grønnelementer, også som gjennomgående element på hele Nytorget, og det bør brukes grønne elementer som oppmyking og romdefinering.

Lønnetre

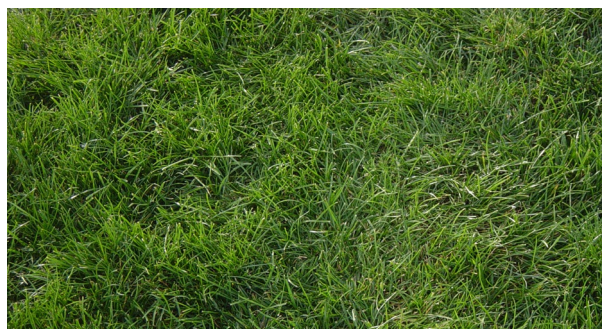
Lønnetrærne plassert i en rekke langs murkanten på Nytorget gir byrommet både et grønnere preg, og skaper mer intime og tildekkede soner i rommet og skaper skyggespill. Trærne endres gjennom sesongene og gir varierende uttrykk, farger og form gjennom året. Trerekken er et klart romdefinerende element på Nytorget.

plantekasser

Flere plantekasser i ulik form, materialitet og størrelse er plassert flere plasser i på området på toppen av muren. Plantekassene tilfører byrommet flere grønnelementer, og ved bruk av både småtrær, busker og blomster tilfører plantekassene, ved blomstringstid, en større variasjon i det grønne på Nytorget. Plantekasser gir også mulighet til utskiftninger og mer sesongbasert og midlertidig beplantning.

Gress

Gressplenen plassert øst på Nytorget tilfører farge, tekstur og taktilitet på torget, og skiller seg fra vertikaliteten til både trærne og plantekassene.

SOSIALE RAMMER OG
MENNESKETS BRUK AV
ROMMET

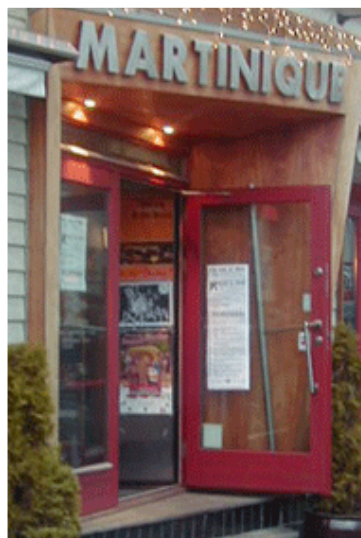
aktiviteter på nytorget
bevegelse
demografi

ill. 37 Løvås Bruktbu skaper nostalgi i Pedersgata

ill. 38 Flerkulturell mat preger Nytorget

ill. 39 Martinique tilbyr drikke og kultur

ill. 40 Utepils i solveggen

aktiviteter på nytorget

Shopping, mat og drikke

Flere av de nærliggende aktiviteter knyttet til Nytorget er sentrert rundt handel, mat og drikke. Pedersgata, som er knyttet til Nytorget har uttallige take-away restauranter med variert og flerkulturell mat fra den store verden. Fasade-rekkene langs gaten inneholder også flere nisjebutikker og tilbyr andre shoppingmuligheter enn sentrumskjernen. Martinique, baren lokalisert på Nytorget, og tilbaketrukket fra den drikksalige lysløypen rundt Vågen, arrangerer både konserter, quiz og temakvelder. Baren, som også tilbyr uteservering, skaper liv på Nytorget både på solrike sommerettermiddager og mørke vinterkvelder.

Den flerkulturelle matgata, Pedersgata, preger Nytorget i stor grad, og gir byrommet et identitets- og aktivitetsbilde som skiller seg fra bysentrumets andre byrom og torg. Martinique har et større nabolagspreg og en større variasjon i publikum, enn Vågen og de mange uteplasser, puber og nattklubber som er plassert der. Aktivitetene i seg selv er ikke unike for Nytorget, men typen mat, drikke og shopping som finnes på torget er sentral for byrommets identitet. Denne identiteten bør dyrkes og aktivitetene bør være en stor del av det fremtidige Nytorget.

ill. 41 Prosjekt "Rasteplass"

ill. 43 Ramadan-festival

ill. 46 Prosjekt "Waste of art"

ill. 44 Musikkfest

ill. 42 Prosjekt "Bønder i byen"

ill. 45 Prosjekt "Grasrota"

ill. 47 Prosjekt "Free ride"

ill. 48 Konsert på Metropolis

Kunst, kultur og sosialt samvær

Aktiviteter knyttet til kunst og kultur er sentral i dag på Nytorget. Rogaland Kunstsenter har innendørs utstillingslokaler og stiller ut både malerier, fotografi, grafisk kunst, og kunstinstallasjoner. Kunstsenteret har i tillegg jobbet aktivt med å flytte kunsten ut i byrommet, og Nytorget har vært ved flere anledninger vært rammen for kunstinstallasjoner, ofte med et hovedmål om å skape sosialt samvær, sosiale dialoger mellom mennesker på tvers av kulturer, religioner og aldre, og opphold på Nytorget. Kunsten i byrommet er ment som en tankevekker og setter fokus på flere samfunnsdiskusjoner og utfordringer.

Ungdomshuset Metropolis preger også kulturen og identiteten på Nytorget. Med fokus på ungdom og kreativ utfoldelse gjennom musikk og dans, arrangeres det konserter og danseshow innendørs i Metropolis lokale. Metropolis er også med på å arrangere det større musikkarrangementet Musikkfest. Midlertidige scener og oppholdsrom settes opp fler plasser i sentrum og også på Nytorget.

De sosiale kunst- og kreative kulturarrangementene som tas initiativ til av de to kulturinstitusjonene er svært viktige på Nytorget og en viktig del av byrommets identitet, sosiale bruk og plass i byen. Gjennom de mange arrangementer kan man se Nytorgets potensiale som møteplass mellom flere typer mennesker, kulturer og aldre. Det vil være viktig å ta hensyn til og fremme disse initiativene som gjør så mye godt for Nytorget som byrom. Kunsten og kulturen bør derfor ha en sentral plass i det fremtidige Nytorget.

"Bruktmarkedet er et uformelt møtested for all verdens forskjellige mennesker."

Loppis, 2016

ill. 49 Bruktmarkedet på Nytorget

Bruktmarkedet på Nytorget

"Bruktmarkedet er opplevelse, nostalgi og gjenbruk i praksis!" (Loppis, 2016).

Hver lørdag mellom 10.00-15.00 i perioden mai til september omformes Nytorgets parkeringsplass til et lokalt brukmarked. Bruktmarkedet, som i 1998 ble startet som et initiativ og samarbeid mellom Grønn Hverdag og Samarbeidsutvalget for Beboerforeningene på Storhaug (SBS), har gjennom sine 16 somrer vokst og blitt stadig mer populært for Stavangers befolkning. I 2012 var det rundt 110 selgere som tok turen til Nytorget for å gi gamle skatter et nytt hjem (Lewis, 2013). Markedet åpner for at alle som ønsker, både barn, voksne og eldre, kan leie seg en salgs plass på det populære lørdagsmarkedet, og selge de brukte ting som til vanlig ligger på hyllen og støver. Med godt humør, musikk og flere spennende og innholdsrike salgsbord trekker det tradisjonsrike brukmarkedet både store og små, lokale og besøkende og skaper aktivitet og liv på Nytorget (Loppis, 2016).

Bruktmarkedet har hatt sin plassering på Nytorget i over 15 år og er en klart integrert aktivitet og en sterk del av Nytorgets identitet og atmosfære. Det er viktig ta med dette faktum med videre og brukmarkedet bør ha en klar plass også i skisseforslaget for denne oppgaven. Det er samtidig viktig å huske på at dette markedet, slik det er i dag, kun er aktivt fem måneder i året og en dag i uka. I tiden utenom dette har ikke Nytorget i dag samme aktivitetsnivå. Man må derfor prøve å skape gode forhold for at dette markedet kan fortsette å sette sitt preg på Nytorget og Stavanger, samtidig som at arealet markedet tar i bruk også kan brukes utenom de fem måneder og utenom lørdagen. Et brukmarked legger sine fysiske krav på Nytorget og krever både areal og organisering. Samtidig er det i en by som Stavanger, med svært skiftende og variert vestlandsvær, også viktig å ta hensyn til torghandlerenes og de besøkendes sol- og vindforhold.

ill. 50 Man må betale for å stå parkert på Nytorget

ill. 51 Parkering langs Pedersgata

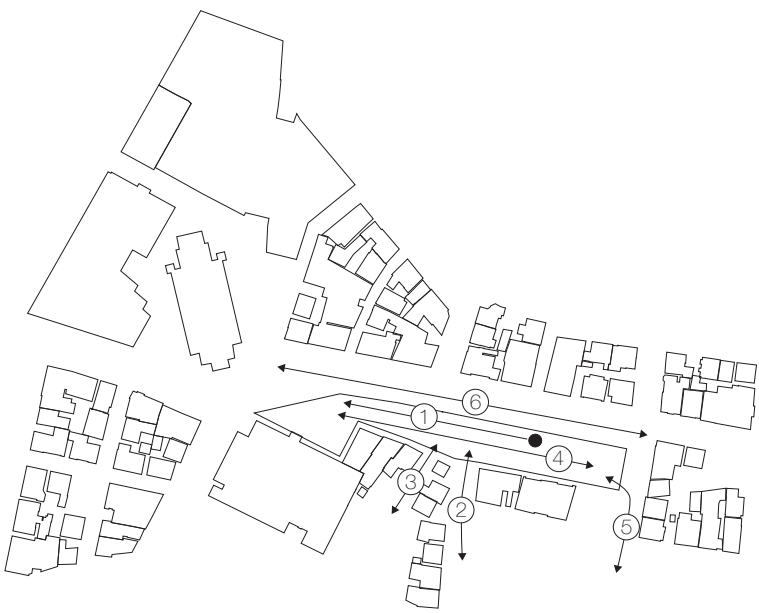
ill. 52 Bilen tar stor plass på Nytorget

Parkering og gjennomgangstrafikk

Store deler av Nytorget er til hverdags brukt til parkering. Omtrent 30 bilplasser er lokalisert på den forhøyede delen av torget og har en betydelig påvirkning på bruken av byrommet og dets atmosfære og inntrykk utad. I tillegg er det mulig å parkere langs hele Pedersgata og den delen av Nytorget som ligger på nedsiden av muren. Parkeringen skaper aktivitet på torget, men i form av transport fra bil til sentrum og tilbake igjen og biltrafikk. Gjennomgangstrafikk preger hele Nytorget med en sterk bevegelse fra øst til vest og tilbake igjen. Biltrafikken tar stor plass på Nytorget, men også gang- og sykkeltrafikk er tilstede. Det at bil og parkering er hovedelementet til hverdags gir mindre plass til andre aktiviteter hvor mennesket og dets sosiale aktivitet står i fokus. Likevel er parkeringen og fotgjenger- og sykkeltrafikken en sterk bidragsyter til å trekke mennesker til Nytorget som i utgangspunktet ikke ville besøkt byrommet.

bevegelse

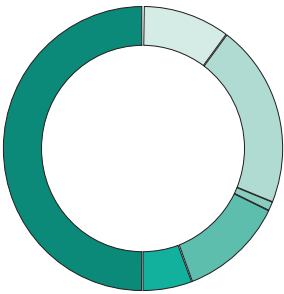
Observasjonene ble gjennomført i løpet av mars måned i 2016, og er gjennomført av en enkelt person. Det var viktig at det ble observert ved ulike tidspunkt i løpet av dagen, samt observering både på hverdager og på en lørdag. Hensikten med tellingene var å få en oversikt over bevegelsen på Nytorget og identifisere noen hovedmønster, samt muligheter og utfordringer som bør tas hensyn til. Det er viktig å påpeke at disse observasjoner skjedde utenom arrangementer på Nytorget, og resultatene vil bære preg av dette. Det har samtidig vært hensiktsmessig, da disse resultatene representerer det hverdagslige og "vanlige". Små utdrag fra observasjonsnotatene er presentert for å gi et inntrykk av vær- og klimaforhold, aktiviteter på Nytorget, en beskrivelse av type bevegelse og en skildring av atmosfære de enkelte dager (se mer om bevegelsesobservasjonene i vedlegg 1 s. 138)

hverdag

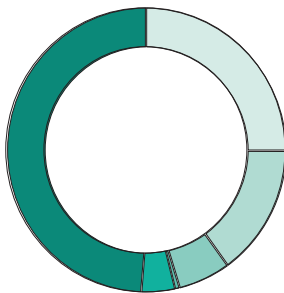

07.00 - 08.00

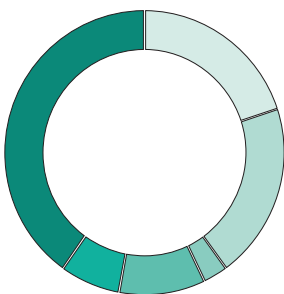
Det er stille på Nytorget i det byen er i gang med å våkne. Været er kaldt, men lover godt for dagen videre. Solen har enda ikke nådd Nytorget på morgenen hvor både voksne og barn beveger seg over og forbi Nytorget på sin vei til jobb og skole.

10.30 - 11.30

Det er snart lunsjtid og solen skinner på Nytorget. En syklist stopper opp, og setter seg ned for å nyte en matbit i solen. Parkeringsplassen er full, og det er en jevn strøm av mennesker til og fra parkerte biler. Noen møtes i forbifarten for et raskt "Hei!", før de beveger seg hver til sitt.

15.00 - 16.00

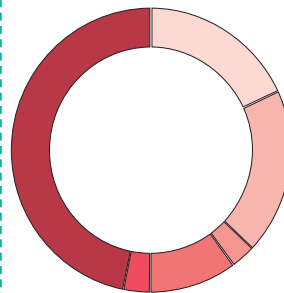

Solen skinner og varmer godt på Nytorget. Arbeids- og skoledagen er ferdig for flere og hjemtransporten går jevnt over og forbi Nytorget. Parkeringsplassen er enda et sterkt trekkplaster og flere starter bilreisen hjem med Nytorget som startpunkt.

lørdag

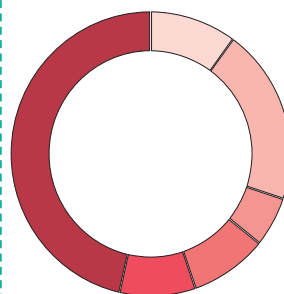

10.00 - 11.00

Nytorget fremstår som grått og vått i det tunge regnværet. "Money, money, money" lyder over Nytorget fra Stavangers kjente vindusvasker. I søken etter le fra regnet beveger folk seg i rask gange under paraply forbi og over Nytorget. Noen ungdommer besøker Metropolis.

21.00 - 22.00

Det regner lett, og en tydelig beruset mann vandrer over Nytorget og snakker rolig med seg selv. Et arrangement foregår på Kunstsenteret og skaper liv på i det ellers tomme kveldsmørket. De fleste som beveger seg over Nytorget er på vei til Martinique, hvor det yrer av liv, latter og prat.

Antall mennesker som ferdes i området varierer med tid på døgnet og med vær og temperatur, men samlet sett kan man gjennom disse observasjonene identifisere noen hovedmønstre for gangbevegelsen. Størst gang- og sykkeltrafikk ble observert i lengderetningen langs gateløpet, Pedersgaten, på nedsiden av muren. Her ble flere mennesker observert på sin transportetappe videre øst til Stavanger Øst eller mot vest og sør-vest mot sentrum. Denne trafikken spres også noe til Pedergatas tilkoblede smågateløp. Svært få av de som beveger seg langs gateløpet på nedsiden av muren beveger seg opp i rommet som ligger på toppen av muren. Hovedbevegelsen i området på toppen av muren er stort sett i form av bevegelse til og fra parkeringsplass og til og fra boligområdene på Storhaug sør for Nytorget. Registreringen av hovedmønstrene hjelper med å identifisere områder hvor potensialet for fange folks interesse til å tilbringe tid på Nytorget er størst.

Det er gjennom registreringene observert svært lite opphold på Nytorget, og torget preges av en sterk gjennmgangsbevegelse. Mennesker som beveger seg her virker noe likegyldig til byrommet de beveger seg gjennom, og Nytorget og dets kvaliteter og elementer virker ikke som interessefangere for de besøkende. Det er derimot svært positivt at det er såpass mye gangtrafikk på Nytorget, da menneskelig tilværelse i hvilken som helst form, er et nødvendig utgangspunkt for et aktivt og sosialt byrom. Kan man skape interesse i disse hovedbevegelsene, er mulighetene også større for at folk stopper opp og oppholder seg i byrommet over lenger tid. Det vil være ønskelig at bevegelse også foregår i bredde lengde i rommet og at varierende bevegelse i rommet og ikke kun gjennom, også skjer. Samtidig viser bevegelsen at Nytorget ligger lett tilgjengelig for flere av de nærliggende områder og er en del av byens menneskers daglige gangetappe.

demografi

Det er i dag knyttet flere brukergrupper til Nytorget. Når man snakker om brukergrupper er det ikke i hovedsak de brukerne som tilfeldig beveger seg på og forbi Nytorget, men de brukerne som preger torget og dets identitet, atmosfære og karakter. Som det ble nevnt i oppgavens teoretiske diskusjon er det i møtet mellom disse ulike brukergruppene man kan skape et godt, sosialt og attraktivt byrom for brukerne, og også for besøkende. De identifiserte brukergruppene varierer i interesser, alder, kultur og sosial bakgrunn, og gir Nytorget et sterkt potensiale for å fungere som en moderne "vannpost", og et uformelt møtested for møter mellom mennesker innenfor den enkelte brukergruppe samt sosiale møter mellom de ulike brukergrupper. Fire brukergrupper er identifisert og vurdert viktige i det videre arbeid med det fremtidige Nytorget.

+ Kunstnerkulturen

Kunst og kultur er i dag sentral på Nytorget og både Rogaland kunstsenter, street-art og moderne kunst har en sterk tilstedeværelse på Nytorget i dag. Dette gjør Nytorget til et attraktivt besøksmål for det kunstneriske og kulturelle Stavangermennesket. Samtidig trekker de mange kunst- og sosiale installasjoner og eventer arrangert av Rogaland Kunstsenter en variasjon av brukere og besøkende med ulik bakgrunn og kultur.

+ Ungdomskulturen

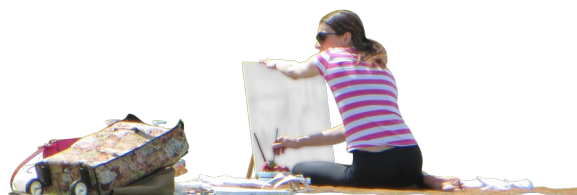
Ungdomshuset Metropolis er som byens største kulturhus rettet mot ungdom et klart trekkplaster for byens yngre garde. At det i tillegg gir mulighet for kreativ utfoldelse ved hjelp av musikk og dans bidrar til at byens ungdommer trekkes til Nytorget.

+ Innvandrerulturen

Storhaug er den bydelen i Stavanger hvor andelen av innvandrere er størst. Mange av Norges nye landsmenn er bosatt i Nytorgets nærområde og innvandremiljøet viser igjen i de mange nisjebutikker og varierte og flerkulturelle take-away restauranter. Innvandrer- og det flerkulturelle miljøet preger Nytorget som byrom og preger torgets karakter og identitet.

+ Nabolagskulturen

Storhaug har, som flere av Stavangers mange bydeler, sterke ildsjeler som ønsker alt godt for seg selv og sitt nabolag. Nytorget bærer preg av det er lokalisert i en bydel med sterk bydels- og nabolagsånd. Nabolagets barn, voksne og eldre er sterkt representert i bruktmarkedet som arrangeres vår og sommer på Nytorget, og tar del og er med på å arrangere og støtte opp om flere av tilstelningene arrangert av Rogaland Kunstsenter, Metropolis og Martinique. Nabolagsånden er sterk på Nytorget og er en viktig del av stedet, og dets identitet.

IDENTITET, OPPLEVELSE OG KARAKTER

byggningsfasader
romlighet og skala
sanseopplevelse og atmosfære

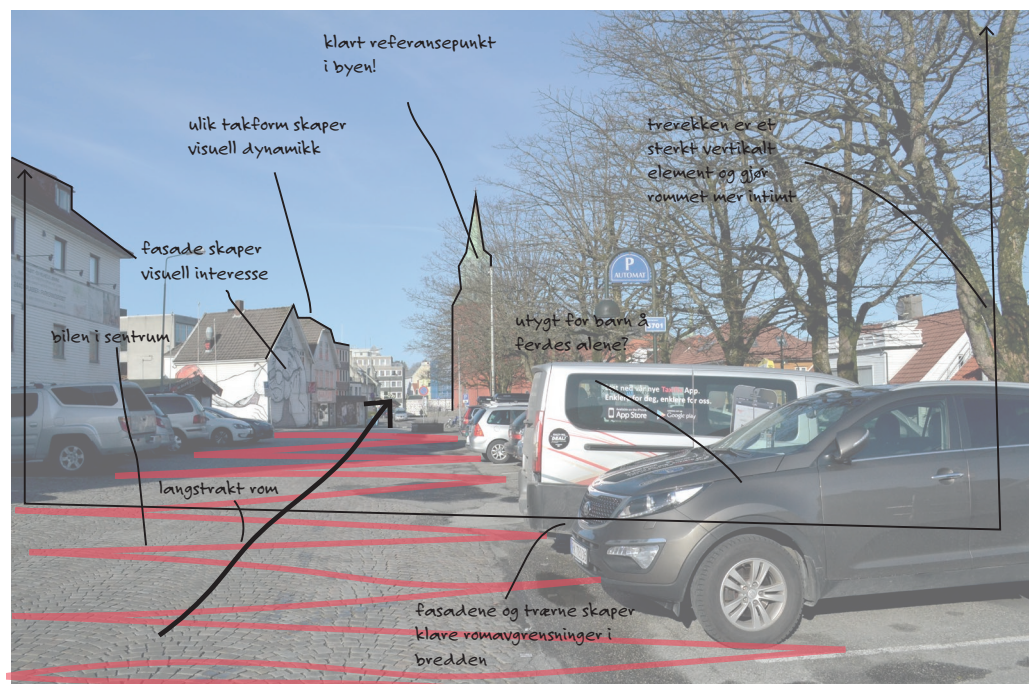
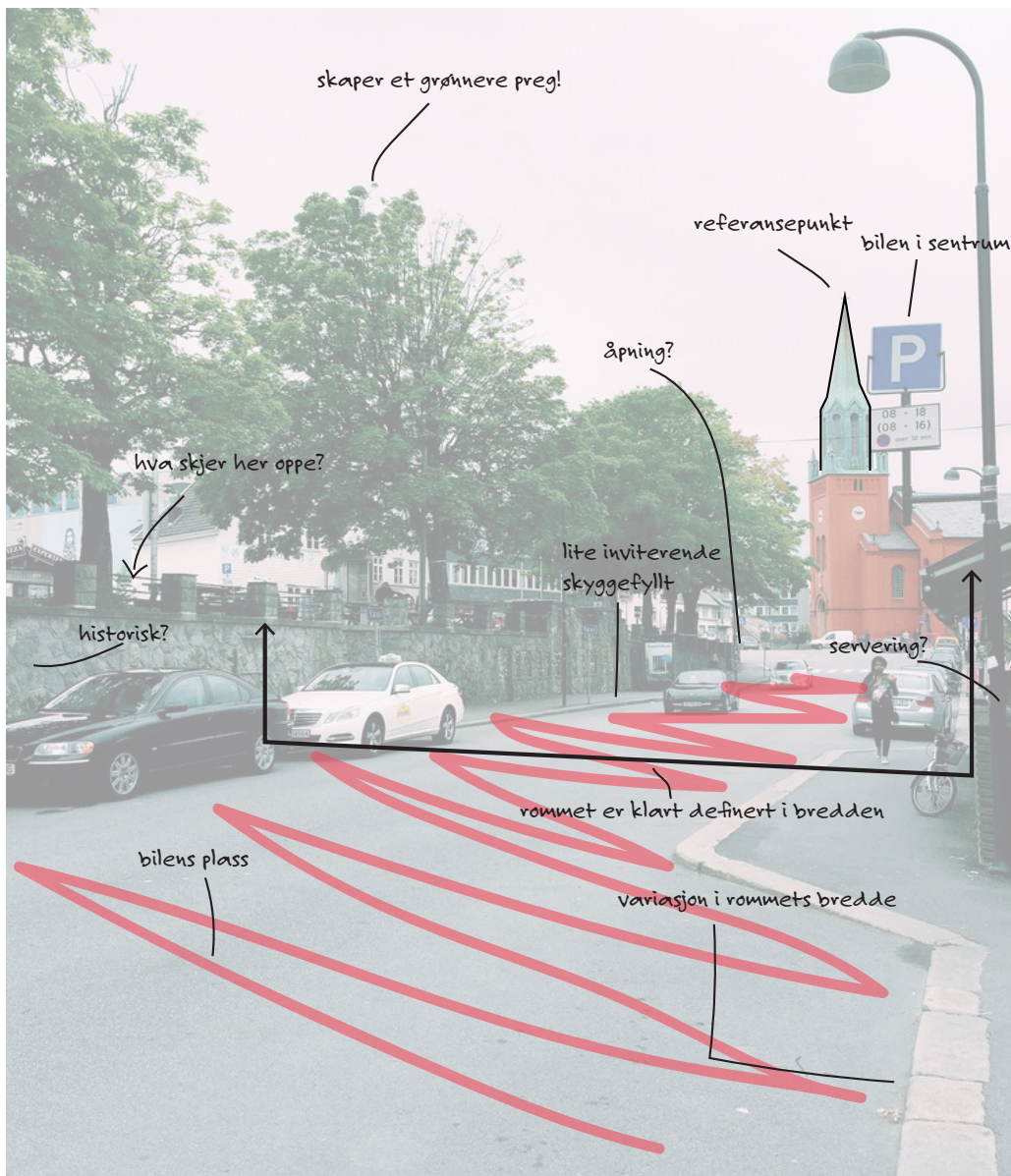
byggningsfasader

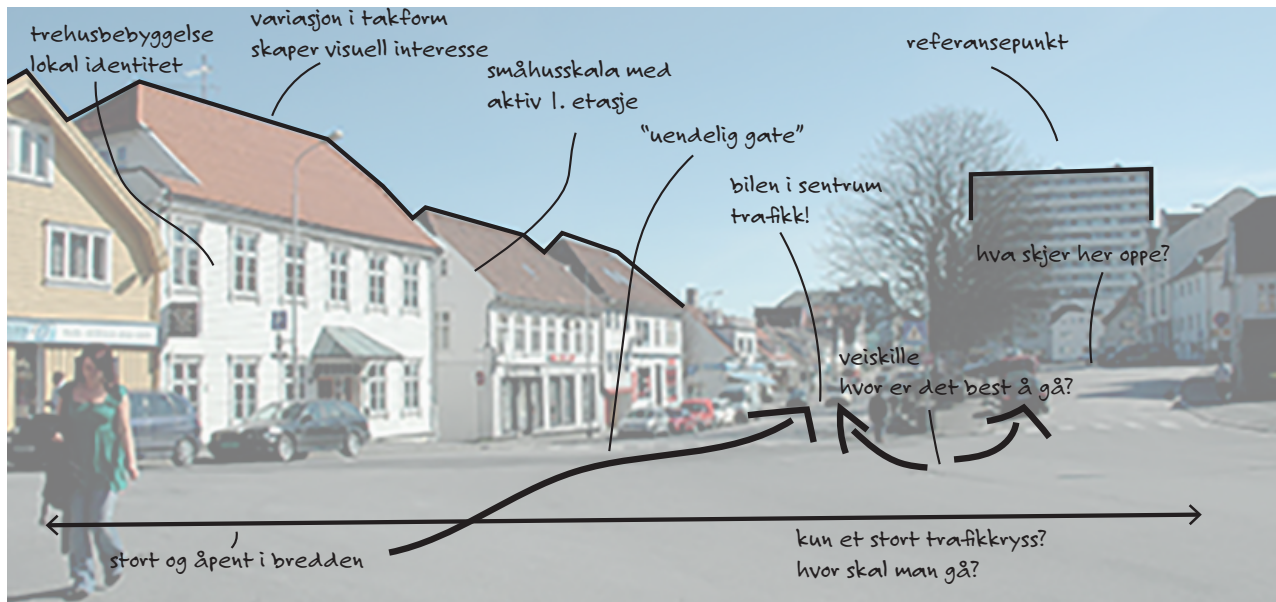

1. St. Petri Kirken står høy og rak, med detaljerte utsmykninger og former. Kirken er opphøyet fra gateplan og ruver høyt i landskapet. Kirkens høyde, pynt, form og sterke og energifulle rødfarge gjør den til et visuelt senterpunkt i området. Fargen pulserer ut i nærområdet og preger i stor grad fargeleggingen og atmosfæren på Nytorget.
2. Ungdomshuset Metropolis, sammen med helsestasjon for ungdom, og uteseksjonen, er lokalisert i den gamle Stavanger politikammer. Fasaden er trukket noe tilbake i forhold til Nytorget og Metropolis inngang ligger noe gjemt. Fasaden bærer preg av sin tidligere funksjon som politikammer og fremstår noe privat og innadvent. Samtidig virker den noe massiv i forhold til de nærliggende fasader og uttrykker autoritet utad. Delene av fasaden som er knyttet til ungdomshuset gir et noe annet uttrykk. Her er kreativ "street-art" og farger brukt for å invitere byens kreative ungdom inn, og setter farge og et litt mer folkelig preg på den ellers private og autoritære fasaden.
3. Fasadens skala, høyde og uttrykk står i stil med de klassiske småhusbebyggelsen man finner på Storhaug. Bygningen er i dag under Stavanger kommunens eie og bærer preg av å ha stått uten bruk over lengre tid. Bygningens fasade er under disse omstendigheter brukt som et lerret for "street-art", og bidrar til at fasaden stadig uttrykker noe utad, tross manglende bruk av de bygningens innvendige fasiliteter.
4. Stavanger kunstsenter er lokalisert i det som tidligere var forbruksforening Bikubens hovedkvarter, og Stavangers første varemagasinet. Byggets skala er noe større enn de nærliggende bygninger og skiller seg i stil fra trehusbebyggelsen som preger store deler av Storhaug. Fasaden uttrykker byggets funksjon som kunstsenter utad, og er et lerret for fargerik kunst fra noen av byens unge og kreative kunstnere. Fasaden har en klar tilstedeværelse på Nytorget og preger byrommets atmosfære, fargelegging og fysiske utseende i stor grad.
5. Det lille trehuset er som sin nabobygning preget av manglende bruk av innsidens fasiliteter. Den tidligere aktive 1. etasje og dens vinduer er dekket kryssfinerplater og av promoplakater for ulike kulturarrangement og eventer i byen.
6. Som det overnevnte bygget står også dette bygget tomt og etterlatt. Dets fasade strekker seg i lengden og fremstår som mer massivt enn den andre trehusbebyggelsen på torget. Også denne fasaden er brukt som lerrett for graffiti og en promotering av Mendelo Groups designforslag til det fremtidige Nytorget er trykket på lerret som strekker seg over hele byggets lengde.

Et byroms fasader påvirker ikke bare dets romlighet, men også dets fysiske utseende, følelse av skala, materialitet, farger og atmosfære. Nytorgets fasader varierer i både form, farge, historie og uttrykk.

Foruten St. Petri Kirken og det tidligere politikammeret, som begge uttrykker autoritet, varighet og styrke, er Nytorgets fasader tatt i bruk som lerret for byens kreative kunstnere og kulturelle mennesker. I tiden hvor bygningene har blitt stående kun som bygningsskall, har midlertidige kunstverk og kulturell promotering tatt over fasadene og dens evne til visuell kommunikasjon. Fasadene uttrykk spiller inn på Nytorgets atmosfære og gir rommet en folkelig, kreativ, fargerik og røff atmosfære. Fasadene bidrar til at Nytorget får en egen karakter og identitet i den helhetlige byen. Det ville være negativt å eliminere denne karakteren i opprustningen av Nytorget, og det er derfor viktig å prøve å beholde noe av den samme atmosfære selv om aktivisering og renovering av disse bygninger og fasader må til.

romlighet og skala

Illustrasjonene til venstre og over viser Nytorget med ulike utgangspunkt. Formålet med illustrasjonene er å kunne forstå hvordan man som menneske opplever Nytorget, dets skala og dets romlighet. Muren og trekkene på toppen av muren er en klar romavgrensning og sammen med fasadene skapes klart definerte byrom i bredden. I lengden er avgrensningen derimot noe mer utydelig. Dette skaper to langstrakte rom som ender i et større og mer udefinert og flytende kryss.

Det flytende krysset er utgangspunktet i illustrasjonen over. Her kan man også se den langstrakte karakteren som tidligere ble påpekt. Fra dette observasjonspunktet oppleves de to parallelle rommene på begge sider av muren, kun som en del av et større kryss og som gateløp.

Bygningsfasadene skaper en dynamisk rytme med variasjon i både høyde, bredde, takform og plassering. Dette skaper en visuell dynamikk i begge rommene. At noen av fasadene også er "dekorert" med street-art, forsterker den visuelle interessen ytterligere. I delen av Nytorget som ligger på nedsiden av muren har de fleste

bygningene aktive førsteetasjer og inviterer til et forhold mellom inne og ute. De fleste bygningsfasadene er i en skala som assosieres med Stavanger og nabolaget Storhaug, og føles ikke overveldende på mennesket. St. Petri Kirken og en høyblokk i øst for Nytorget ruver over alle andre bygninger og er klare referansepunkt i området.

På Nytorget er det ikke mennesket, men bilen som står i sentrum. I rommet på toppen av muren flytter en full parkeringsplass grensene lenger inn mot midten, innskrenker bredden ytterligere og forholdet mellom lengde og bredde blir enda skjevare. Både innsmalningen og fokuset på bilen i dette området kan virke negativt på mennesket som befinner seg her og kan akselerere bevegelsen i lengderetningen. I rommet nedenfor muren er rollene mellom bil og menneske svært definert, med veibaner i begge retninger og fortau på begge sider av veien. Det store fokuset på bilen utgjør en fare for de gående eller syklende og kan virke avskrekkende på svakere grupper, som eldre og barn.

sanseopplevelse og atmosfære

se

Nytorget tilbyr en rik visuell opplevelse om man bare stopper opp og tar seg tid til å ta det visuelle inntrykket inn over seg. En spennende visuell kontrast oppstår i møtet mellom historiske, permanente og autoritære elementer, som brosteinbelegningen, den standhaftige og dominerende muren og de høye, store trærne, og de nye, kreative og midlertidige gateelementene, som veggene fylt med fargerike flyers og de mange graffiti-dekkede overflater. På Nytorget møtes fortiden og nåtiden og det midlertidige og permanente i en fargerik og kontrastfull visuell opplevelse.

høre

På Nytorget kan man høre mylderet av lyder fra gatenes biltrafikk, Klubbgatens mange busser, livekonserter og musikk fra Metropolis og Martinique, og praten over en kald pils ved barens uteservering.

lukte og smake

Den gastronomisk spennende Pedersgata gir Nytorget en flerkulturell og variert lukt- og smaksopplevelse. Her kan man få matopplevelser med assosiasjoner til storbylivet i Tokyo og smaksopplevelser som i et lite sekund flytter deg over landegrensener og til et lite pizzeria i en bakgate i Roma.

KONKLUSJON

styrker og utfordringer

S

kunst og kultur
 beliggenhet
 ungdom
 sosiale arrangement
 nabolagspreg
 flerkulturellt
 gode solforhold
 stolthet
 engasjement
 særegenhet
 folkelig
 aktive førsteetasjer

U

gjennomgang
 parkering
 bilsentrert
 lite daglig aktivitet
 "døde fasader"
 muren
 udefinert byrom
 vær- og vind
 usammenhengende
 få interessepunkt
 manglende oppholdssteder
 ensformig

ill. 60 Styrker og utfordringer

styrker og utfordringer

Det er gjennom analysen identifisert flere styrker på Nytorget. Noen av styrkene er veldig klare og har vært lette å identifisere, som områdets sentrale beliggenhet og tilgjengelighet, plass i bybildet, de gode solforholdene på store deler av Nytorget, de aktive førsteetasjene langs Pedersgata og den klare romlige defineringsen i rommets breddelengde. Andre styrker har derimot vært mer skjult og har krevd en dypere utforskning av det gamle hestetorget for å identifisere. Dette er styrker som er knyttet til atmosfære, identitet og aktivitet. En sentral styrke for Nytorget og noe som er svært viktig å ta med seg videre i arbeidet er hva som faktisk skiller Nytorget fra sentrums andre byrom, hva som gjør Nytorget eget og unikt. Det er kombinasjonen mellom kunst og kultur, ungdomskultur, en sterk tilstedeværelse av nabolagsstolthet og det flerkulturelle miljøet som er hovedstyrken til Nytorget. Tilstedeværelsen av street-art, take-away mat fra alle verdens kanter og ikke minst de mange sosiale arrangementer og kunstinstallasjoner gjør Nytorget til en smeltedigel uten like. Samtidig er det også oppdaget et sterkt nabolagspreg på Nytorget, noe som er svært unikt i et byrom som ligger så sentrumsnært. Dette er alle styrker som er viktig å ta hensyn til og styrke ytterligere, samtidig som man bør gjøre dem mer synlige også for andre.

Dagens Nytorget byr også på flere utfordringer. De fysiske utfordringene er muligens de som lettest kan løses. Nytorgets langstrakte form fører til en sterk retning gjennom og ut av byrommet, og fører til en sterk gjennomgangsfølelse og et oversett byrom. I tillegg er den sterke tilstedeværelsen av bilen, både gjennom parkering og trafikk, en sterk bidragsyter til mangelfull menneskelig oppholdstid på Nytorget. Bilen står i dag i sentrum og er en klar trussel for menneskelig opphold, attraktivitet og sosial interaksjon på Nytorget. De mange "døde fasader" funnet på Nytorget, flere av bygningsfasadene på toppen av muren, og muren i seg selv, skaper ikke interesse og bidrar til den sterke gjennomgangsfølelsen. Det mangler også gode oppholdssteder på Nytorget og muligheten for å stå og sitte ned er svært begrenset. Det er den daglige aktiviteten som mangler på Nytorget. Klimaet og aktivitets-tilbud er sterke bidragsytere til dette, men et kanskje enda sterkere bidrag til dette er den manglende synligheten av byrommets identitet og stedsegenskap. Det er ikke det at den ikke er der, men at den er ikke synlig for besøkende. Gir ikke byrommet et inntrykk og skaper interesse for besøkende, er også opphold her utenkelig og uinteressant for de fleste.

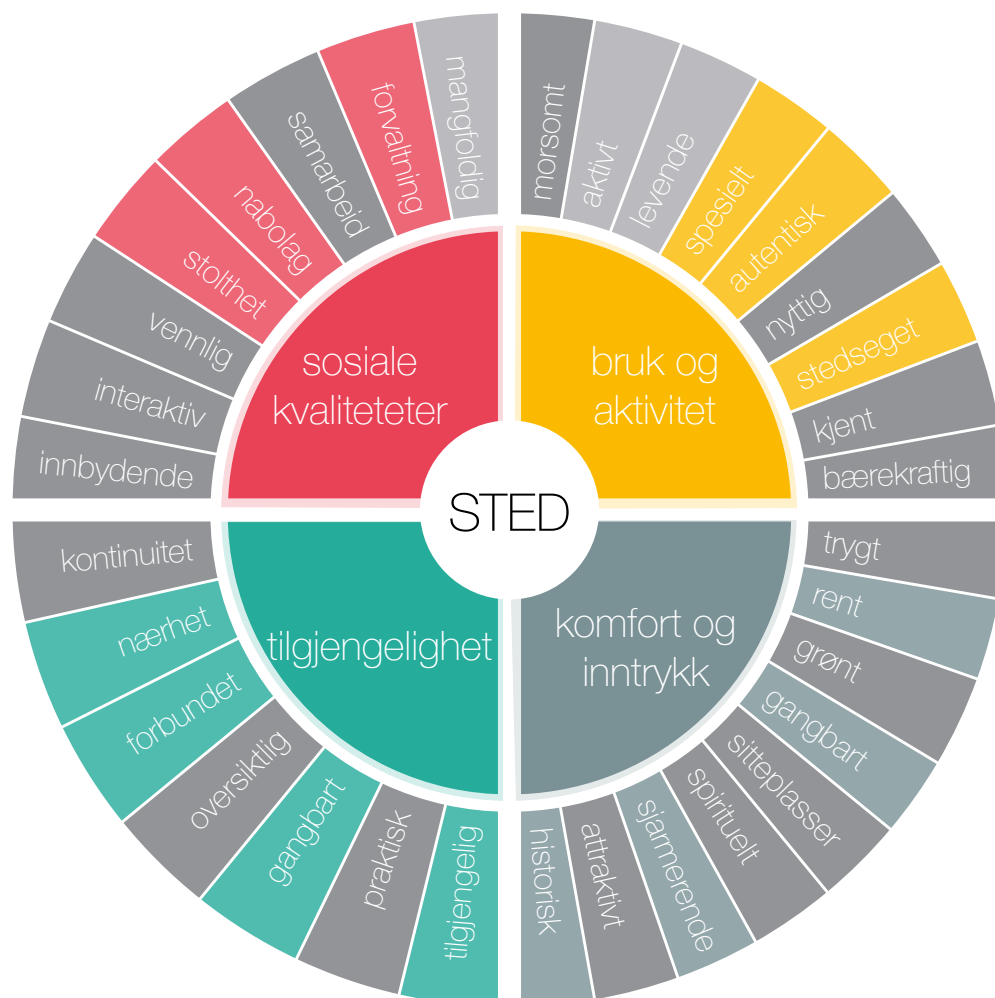
Sirkelen under ble først nevnt og presentert som et av de teoretiske verktøy (se s. 39). Sirkelen trekker frem de kvalitetene som ifølge Placemaking-teorien, tilsammen skaper et godt sted. Ved å sammenligne disse kvalitetene med funnene gjort for Nytorget gjennom analysen kan man lettere identifisere manglene Nytorget har som sted, og man kan komme med en konklusjon for hvilket sted Nytorget i dag er, og hvilke kvalitetene som må fremmes og legges til rette for, slik at det fremtidige Nytorget blir et godt sted, og et aktivt, sosialt og attraktivt byrom for Stavangers befolkning. Nytorgets manglende kvalitetene, er i figuren markert i mørkt grått og kvalitetene som er tilstede, men noe gjemte er markert i lys grått.

Som nevnt i sammendraget av styrker og utfordringer har Nytorget i dag noen kvalitetene som både er tidsavhengig og noe skjulte uten en dypere undersøkelse og observasjon av torget. For det nakne øyet og til hverdags er Nytorget i dag hverken mangfoldig, aktivt eller levende. Besøker man derimot Nytorget på det ukentlige brukmarkedet

som arrangeres i vår og sommermånedene har Nytorget alle disse kvalitetene. En av Nytorgets klare styrker kommer også frem her. Dets identitet, nabolagsfølelse, stedsegenhet og autensitet er alle kvalitetene som er viktige for et godt sted. Også mer praktiske kvalitetene knyttet til tilgjengelighet er noe dagens Nytorget scorer høyt på.

Manglene er derimot større i de kvalitetsgruppene som fører til opphold og sosial interaksjon i et byrom, og det bør jobbes med Nytorgets attraktivitet som oppholdssted og som et kjent og kjært byrom i Stavanger.

Konklusjonen er at Nytorget allerede i dag fremstår som et sosialt, aktivt og levende byrom, men at disse kvalitetene kun er synlige til visse tider og kun under arrangementer og endring i den daglige bruken. Nytorget har en sterk folkelig, kreativ og kulturell ånd. Det må jobbes med å beholde og styrke denne ånden, Nytorgets "Genius Loci" samtidig som man må tilføre en del av de manglende kvalitetene, som kan bidra til byrommet også kan fremstå som et sosialt, aktivt og attraktivt sted også utenom arrangementer og tilstelninger.

KONSEPT OG IDE

innhold

Kapittelet er presenterer ide og konsept, og grep gjort i arbeidet mot et skisseforslag for et nytt Nytorget.

overskrifter

designparametre
visjonen
brukerinvolvering
grep
inspirasjon
muren - barriere med stort potensiale
progammer
modulen
belegning, belysning, beplantning

DESIGNPARAMETRE

Som en følge av styrker og utfordringer identifisert gjennom stedsanalysen er noen faktorer for å fremheve styrkene og løse utfordringene satt. Det er disse parametre som legges til grunn for det videre arbeidet mot det endelige skisseforlaget for et nytt Nytorget.

IDENTITET OG ATMOSFÆRE - skal synliggjøres gjennom både fysisk form og elementer, bevegelse og aktiviteter. Identiteten og atmosfæren skal gi de besøkende noe å snakke om og noe å oppleve i fellesskap. Nytorgets atmosfære skal styrkes og utvides og man skal ved hjelp av belysning, belegning og beplantning skape en mer variert atmosfære gjennom døgnet og sesongene.

MENNESKET - og dets opplevelse, trygghet, skala og opphold skal stå i sentrum på Nytorget. Hovedfokuset må endres fra bilen til fotgjengeren og syklisten. Dette vil bety en endring i transportsystemet og en fjerning av de parkeringsmuligheter man i dag finner på Nytorget. Buss- og varetransport skal derimot vedvare.

PROGRAMMER - som man finner i de aktive 1. etasjene langs Pedersgata skaper aktivitet på Nytorget både på dagtid og kveldstid. Disse skal beholdes og kobles bedre sammen med bruken av resten av Nytorget. Flere midlertidige arrangementer, tilstelninger og installasjoner finner i dag sted på Nytorget. Under disse arrangementer fremstår Nytorget som både sosialt og aktivt, og disse initiativene skal derfor legges til rette for og det skal oppfordres til en vekst i slike arrangementer og initiativer. Det ønskes et mangfoldig byrom som forholder seg til både tid og sted.

REKREATIVITET - skal oppfordres til i områder på Nytorget hvor opphold over lengre tid er attraktivt. Det skal legges til rette for sitteplasser og opphold i de områder hvor klimaforholdene er best, og det skal legges til rette for opphold også på dagene utenom de vakre og varme solskinnsdager. Flere grønne elementer skal bidra til å myke opp Nytorgets uttrykk, og samtidig skape intimitet og romlighet.

FLEKSIBILITET - skal prege de fysiske inngrepene og elementene på Nytorget. Det finnes flere meninger, planer og visjoner rundt Nytorgets fremtid og byrommets fysiske kontekst. De fysiske grepene som foreslås skal ta utgangspunkt i dagens Nytorget, men samtidig være fleksibelt for endringer i den fysiske, sosiale og kulturelle konteksten. Det skal gjøres midlertidige og fleksible fysiske inngrep for å endre Nytorgets bruk, og for å skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom.

VARIERT ROMLIGHET - skal skapes på Nytorget. Flere "rom i rommet" skal skape interesse for de mennesker som beveger seg gjennom byrommet, og skal tilby den besøkende flere ulike kvaliteter, aktiviteter og romfølelse. Det skal samtidig skapes et sammenhengende og gjennomført byrom på Nytorget, som er stedseget og tydelig i bybildet. Dette krever en kobling og sammenheng mellom de ulike "rommene i rommet".

INTERAKTIVE FASADER - skal erstatte Nytorgets "uaktive fasader. Disse fasadene skal aktiveres, prosjektere ut i og bli en del av byrommet. Den langstrakte og sterkt avgrensede muren skal aktiviseres og være et interessepunkt for besøkende og forbigående, en kobling mellom Nytorgets ulike romligheter, og skal være et interaktivt element på Nytorget.

Visjonen er å skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom som tar utgangspunkt i, verdsetter og priser Nytorgets **IDENTITET** og **KARAKTER**. Det skal være et byrom som feirer de initiativrike og engasjerte brukergruppene og som tillater Nytorgets **ILDSJELER** å gjennom arrangementer, tilstelninger og installasjoner, invitere et mangfoldig publikum til sosial interaksjon. Det ønskes å skape et **FLEKSIBELT** byrom, som tilrettelegger for de stadige endringer i Nytorgets kontekst, og et **FLERBRUKSROM** hvor menneskelig **OPPLEVELSE**, aktivitet og opphold kan finne sted i uformelle omgivelser. Nytorget skal være et koblingspunkt hvor møtet mellom kunsten, ungdommen, nabolaget og det flerkulturelle utspiller seg i et **AKTIVT** og levende byliv. Her skal både nødvendige, valgfrie og **SOSIALE** aktiviteter foregå, her skal man kunne gå, stå og sitte, og her skal felles opplevelser og minner skapes. Nytorget skal bli til et **STED**. Et **ATTRAKTIVT** sted byens befolkning kjenner, verdsetter og ønsker å oppholde seg.

BRUKERINVOLVERING

Kommunens workshops og møter

ill. 62 Mange mener noe om Nytorget og dets fremtid

Gjennom våren 2015 utførte Stavanger kommune flere workshops, møter og dialoger hvor ulike interessenter for Nytorget er blitt invitert til å dele sine meninger rundt torgets fremtid. Blant de inviterte interessentene er både ungdom, Metropolis, og næringslivet. Gjennom idemyldring har kommunen innsamlet ulike ideer om aktiviteter, identitet og spesifikke oppgraderingstiltak. I tillegg har kommunen hatt et åpent kontor hvor byens mennesker har vært velkommen til å stille kommunen spørsmål og uttrykke sine egne meninger.

Det vil tas utgangspunkt i det Stavanger kommune har vurdert som interessante og viktige ideer og meninger å ta med videre i prosessen mot et opprustet Nytorget. Lagt til grunn er Stavanger kommunes oppsummering for de åpne møtene (Stavanger kommune, 2015).

Urban Intervention

ill. 63 En leken og fargerik brukerinvolvering

Urban intervention er en av metodene som ble brukt i forbindelse med brukerinvolveringen og ideformuleringen. Metoden har til hensikt å samle inn meninger og perspektiver hos "mannen på gata" i en uformell og leken setting. Spørsmålet, "Hva skal til for å gjøre Nytorget mer aktivt, sosialt og livlig" ble stilt besøkende på Nytorget, med det formål å avdekke de spurtes syn og meninger rundt Nytorgets fremtid. De mange ideer og tanker ble skrevet ned på en "post-it"-lapp og hengt opp på en tavle med andres meninger og tanker. Synliggjøringen av andres tanker var bevisst for å skape interesse og diskusjoner. Tanken var også at den fysiske handlingen av å skrive ned og henge opp sitt ønske kunne føre til at mennesker følte seg hørt og sett og skapte lekenhet rundt involveringen.

Urban intervention ble gjennomført lørdag 16. april mellom 11.00-15.00 på Nytorget. Samtidig foregikk også årets første brukmarked på torget, noe som bidro til flere besøkende og flere potensielle intervjuobjekter. Innenfor tidsrammen ble 77 lapper hengt opp på tavlen, med over 80 ideer. Bidragsyterne varierte i både alder og kjønn, og omfattet både barn ned i 7-års alderen og eldre mennesker i 70-årene (for å se alle ideer se vedlegg 2 s. 144)

Ideene og tankene hentet av kommunen og gjennom urban intervention blir satt sammen og mønster og hovedideer vil bli identifisert. I første omgang deles ideene inn i tre hovedgrupper; aktiviteter, identitet og konkrete tiltak. Sentralt sto Nytorgets kulturelle og kreative karakter, Nytorget som markeds plass og et grønnere og mer sittevennlig Nytorget.

Ordskyen til høyre viser de ideer som gjennom brukerinvolveringen var mest fremtredende og som er ønskelige å ta med videre i prosessen.

KUNST OG KULTUR EXHIBITION

GATEKUNST MARKEDSPASS

musikk PARKERING BORT

KULTURELT VERKSTED BODER

SITTEPLASSER **mat** MER GRØNT

UNIKT TAK

scene

events

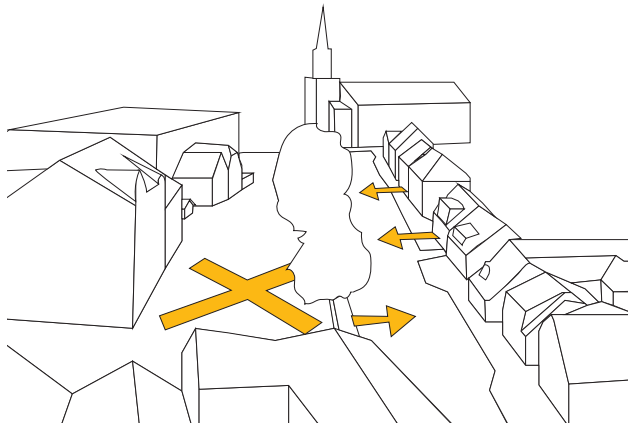
KREATIVITET RØFT OG KULT

LEK MØTESTED varmelamper

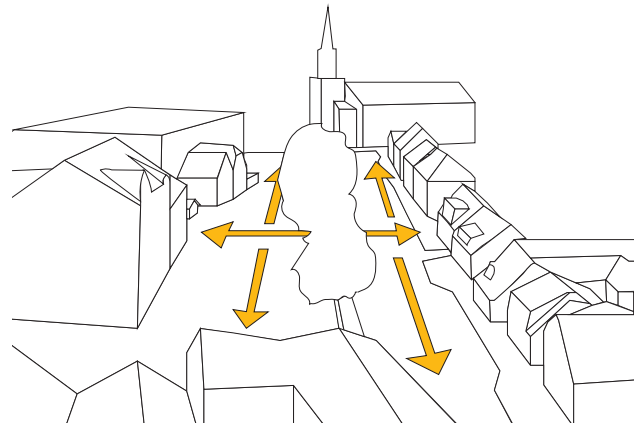
spill FARGER **gjenbruk**

INTERAKTIVE ELEMENTER

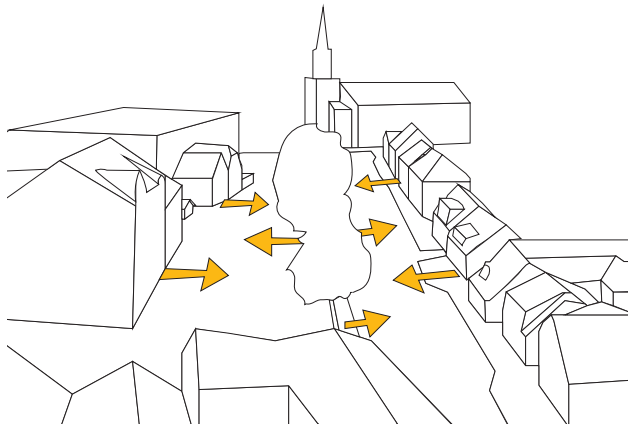
HELÅRSMARKED

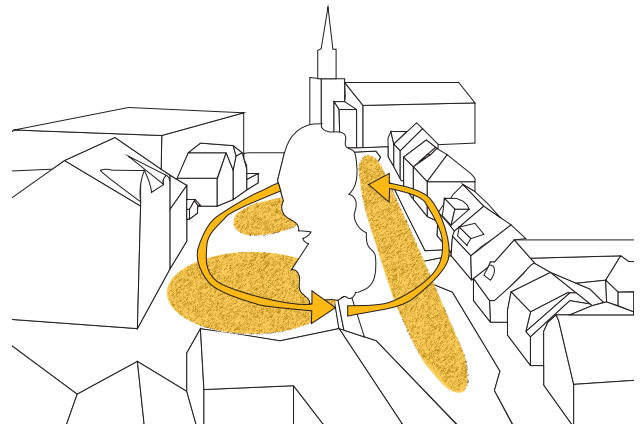
MENNESKET I FOKUS

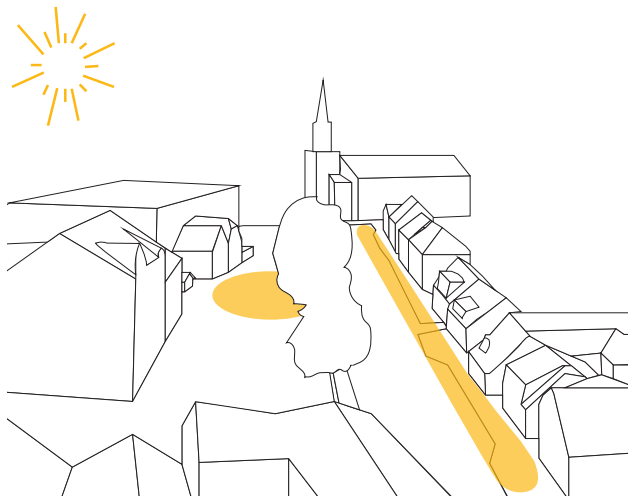
BRYTE GJENNOMGANG

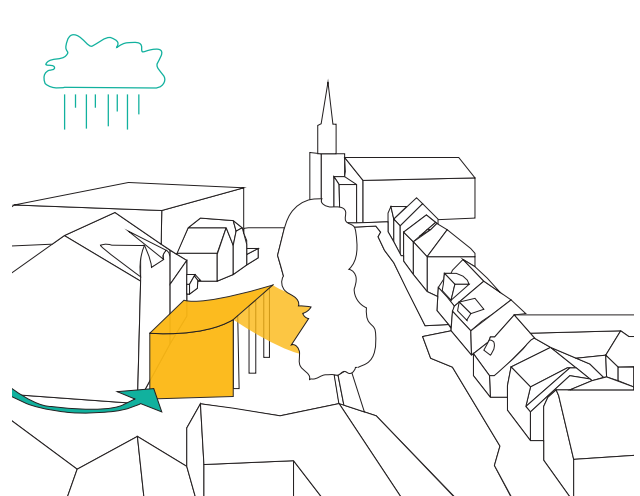
TREKKE KANTER UT I ROMMET

SKAPE ETT ROM MED FLERE ROM I ROMMET

OPPHOLDSSONER I GODE SOLFORHOLD

OPPHOLD OG AKTIVITET UNDER TAK

GREP

Noen fysiske grep skal gjøres for å skape et bedre og mer attraktivt byrom på Nytorget. Hovedgrepene utnytter Nytorgets styrker og løser noen av de utfordringene identifisert gjennom stedsanalysen.

MENNESKET I FOKUS - Mennesket skal stå i fokus og det første grepet blir derfor å fjerne parkeringen og trekke ut og utvide fortauene på nedsiden av muren.

BRYTE GJENNOMGANG - Ved å skape bevegelse i bred-
delengden og på tvers av de to parallelle romlighetene brytes den sterke gjennomgangen i lengderetningen.

TREKKE KANTER UT I ROMMET - Nytorgets grenser og kanter trekkes ut i rommet for å skape en ytterligere bryting av lengderetningen, og for å skape en mer dynamiske romgrenser.

SKAPE ETT ROM, MED FLERE ROM I ROMMET - Rom i rommet med ulik karakter og kvaliteter skal skape variasjon og spenning for Nytorgets brukere og besøkende. Fel-
lestrekk mellom de ulike rommene skal likevel skape ett helhetlig byrom. Det skal forstås at man er kommet til byrommet Nytorget.

OPPHOLDSSONER I GODE SOLFORHOLD - Det skapes oppholdssoner og sittemuligheter i områder hvor solforholdene er gode.

OPPHOLD OG AKTIVITET UNDER TAK - De mange regn- og vindfulle dager i Stavanger skal ikke eliminere all aktivitet på Nytorget. Deler av Nytorget vil tilby opphold og aktivitet i le for regnet og vinden.

INSPIRASJON

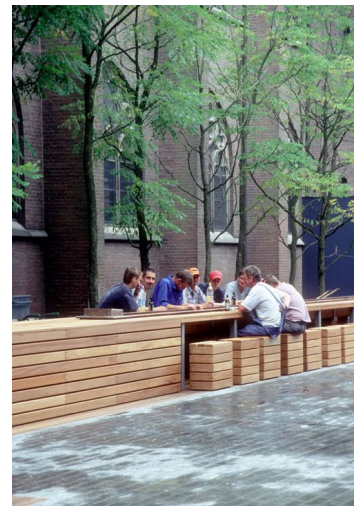
ill. 66 Interaktive element kan skape spenning i gjennomgangsrom

ill. 67 En spennende takstruktur kan gi et lekent uttrykk

ill. 68 Skap et lekent landskap med enkle elementer

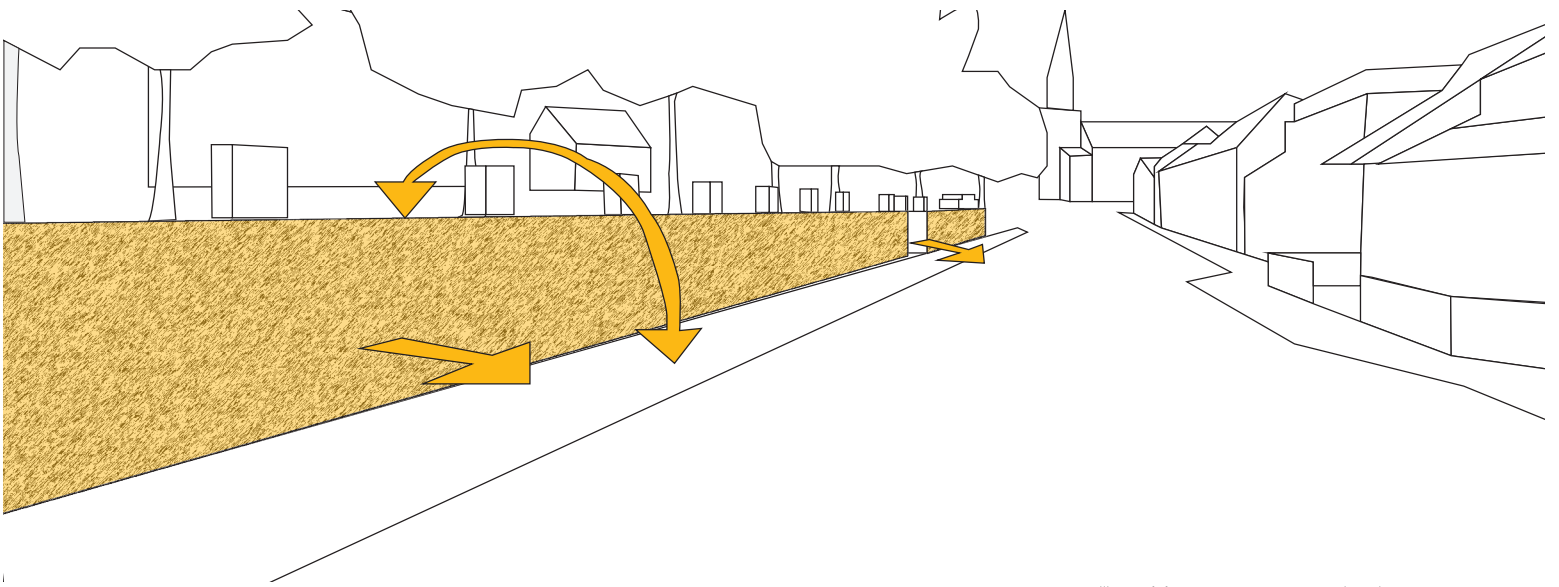
ill. 69 Man kan med enkle grep invitere til sosialt samvær

ill. 70 Gi mer plass til fotgjengeren og syklisten

ill. 71 Vertikale elementer og grupperinger kan skape "rom i rommet"

ill. 72 Muren er mer enn en barriere

MUREN - BARRIERE MED STORT POTENSIALE

Muren som skjuler en hall med toaletter under bakken, er i dag en av Nytorgets mest gjenkjennelige og romlige element. Muren skiller to parallelle romligheter, og skaper et brudd i byrommet Nytorget. Koblingen mellom de to romlighetene er en utfordring grunnet muren, og kanskje enda mer enn en fysisk barriere, er muren en visuell barriere. På mange måter er muren en av Nytorgets største utfordringer, men den har også et kjempepotensiale til å bli et viktig romlig og visuelt element i byrommet.

Muren skal aktiviseres, uttrykke og artikulere noe utad, og skal være koblingen mellom de to parallelle romlighetene. Det skal skapes en interaksjon mellom muren, de parallelle romlighetene og de mange mennesker som beveger seg langs muren. Muren skal vekke interesse og få folk til å stoppe opp, kikke på, ta på og snakke med hverandre. Muren skal bli interaktiv og vise og uttrykke Nytorgets identitet, aktiviteter og kvaliteter.

PROGRAMMER

Nytorget skal være et flerbruksrom og skal tilby flere aktiviteter som inviterer til opphold og sosial interaksjon i byrommet.

KUNST - Både utstillinger, sosiale arrangementer og kunstworkshops legges til rette for på Nytorget. Det skal skapes plass i byrommet som midlertidig kan omorganiseres til den bruken som ønskes.

SCENE - Nytorget skal være en scene i seg selv, hvor byens offentlige fellesskap utspiller seg. Samtidig skal Nytorget være et sted hvor kreativ utfoldelse i form av musikk, dans og teater kan presenteres.

MARKED - Det legges til rette for at det godt etablerte brukmarkedet som arrangeres hver lørdag i sommermånedene vedvarer. Nytorget kan også være lokasjon for andre marked, som matmarked, flerkulturellt marked og julemarked.

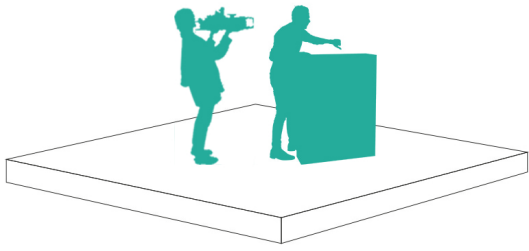
MØTESTED - Nytorget skal være et uformelt møtested for besøkende med flere ulike bakgrunner. Midlertidig bruk og fleksibilitet på Nytorget skaper muligheter for større samlingsarrangementer som den tidligere arrangerte Ramadanfestivalen og nabolagsfester.

LEK - Nytorget skal ikke være en lekeplass, men skal likevel være lekent og skal også være gøy for byens yngre mennesker.

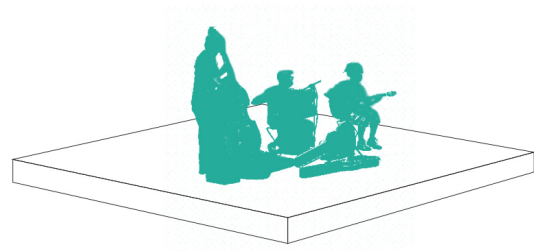
OPPHOLD - Oppholdssteder hvor man kan nyte en pustepause i den travle hverdagen, eller møte venner eller fremmede legges til rette for på Nytorget.

BEVEGELSE - På Nytorget skal bevegelse og aktivitet oppfordres til, og byrommet skal være både tilgjengelig og lett å bevege seg på langs og på tvers i og gjennom.

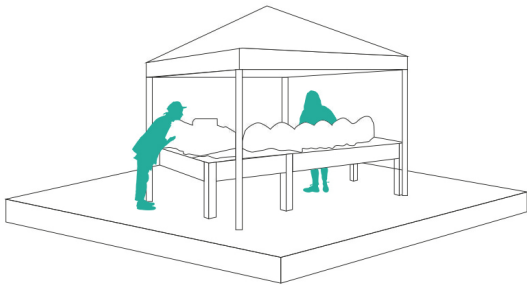
MAT OG SERVERING - Det skal på Nytorget skapes flere steder hvor man alene eller i fellesskap kan sette seg ned å nyte god og variert mat.

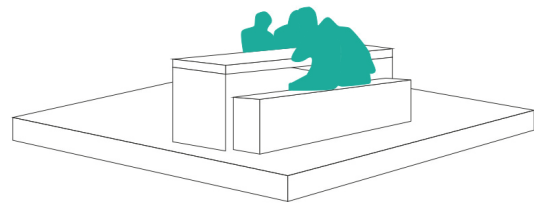
KUNST

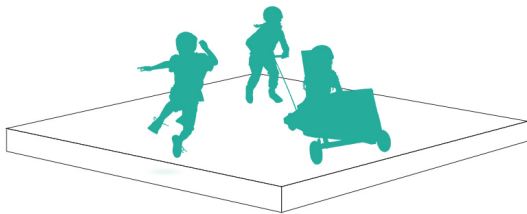
SCENE

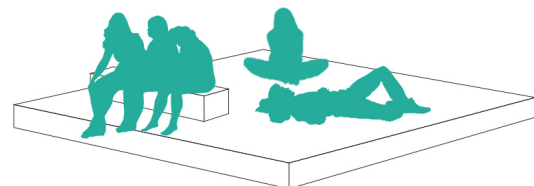
MARKED

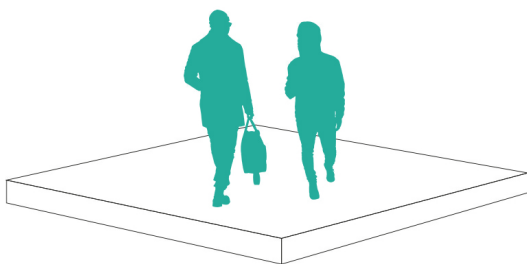
MØTESTED

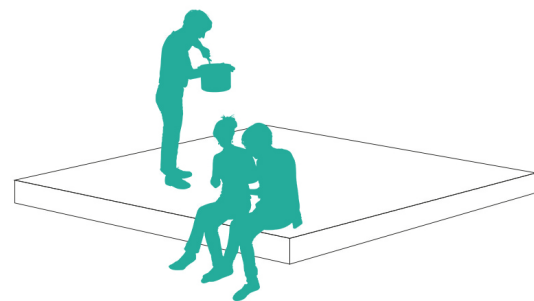
LEK

REKREASJON

BEVEGELSE

MAT

MODULEN

Modulen - enkel i seg selv, men kompleks og fleksibel i bruk og uttrykk.

Det jobbes i dette forslaget med firkantede moduler i ulike høyder, bredder og lengder. Alene kan modulen skape sittemuligheter i ulik form og kan også brukes som plantekasser. Modulen som sittemøbel skaper varierende sittemuligheter. Her kan man sitte alene, sitte sammen eller legge seg ned.

Modulenes varierende form, størrelse og sammensetning gir mulighet for flerbruk og gjør Nytorget fleksibelt for midlertidig bruk. Modulene kan brukes som bord og benker, som markeds- og utstillingsbord, interaktive element, og små scener.

Satt sammen skaper modulene et varierende landskap. Modulene oppfordrer til lek og aktivitet og er samtidig et romdannende element som ved spesifikke sammensetninger kan skape rom i rommet som varierer fra intimt til åpent.

I oppgavens verktøykasse ble tre designgrep og ideer for hvordan man kan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom presentert. Disse tre verktøyene, triangulering, the edge effect og gå, stå og sitte, er alle forsøkt brukt og gjør seg gjeldende gjennom den modulbaserte ideen for Nytorget.

Triangulering

Landskapet disse modulene satt sammen skaper oppfordrer til lekne muligheter for opphold. Landskapet og hvordan man velger å sitte og samhandle med modulene skaper oppmerksomhet og kan skape og oppfordre til sosial interaksjon i form av triangulering. Modulene som plasseres på den romdelende muren skaper en mur som sier noe utad, skaper interesse og samhandler med forbipasserende. Her kan interaktive lys, moduler som kan flyttes på og snus eller moduler som stiller ut kunst være et samtaleemne og en oppfordring til triangulering og sosial interaksjon mellom Nytorgets besøkende.

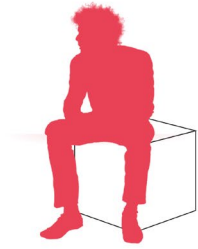
Gå, stå og sitte

Nytorget har allerede en god beliggenhet i byen og det er lett tilgang til byrommet både for fotgjengere og syklistene og det er enkelt å både parkere i nærheten eller ta bussen til et nærliggende busstopp. Denne tilgjengeligheten, samt Nytorgets funksjon som en del av en transportreise er, tross fysiske inngrep, vedlikeholdt. Den største forutsetningen for menneskelig opphold og sosial interaksjon i et byrom er nettopp denne tilgjengeligheten og muligheten til å gå. I tillegg har det vært et fokus på å skape bedre plass for fotgjengeren og satt fokus på at fotgjengeren skal føle seg trygg og komfortabel på at dette er et byrom som inviterer til menneskelig opphold. Modulene er ikke plassert som hinder i det eksisterende bevegelsesmønstre, men som interessepunkter i rommet. Disse interessepunktene skaper flere grunner for å stoppe opp og stå å se seg rundt og med det ta del i det offentlige byrommet og byromslivet. Flere av modulene egner seg også til å stå å lene seg inntil og skaper en mer komfortabel setting for byrommets stående. Mest av alt gir modulene flere muligheter til å sitte. De ulike modulene gir varierte sittemuligheter i ulike forhold og i områder med ulike kvaliteter.

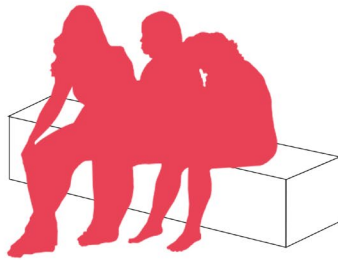
The edge effect

Satt sammen skaper modulene flere kanter i rommet, skaper en mer variert romlighet på Nytorget og bryter opp den sterke bevegelsen i lengderetningen vest til øst. The edge effect påvirker menneskers sitteadferd og ved å skape flere slike kanter og flere sittemuligheter oppfordrer disse modulene til opphold og sitteaktivitet i større grad på Nytorget.

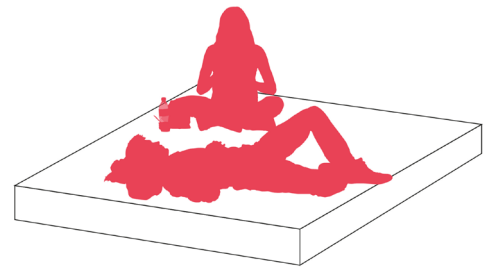
SITTEMØBEL

SITTE ALENE

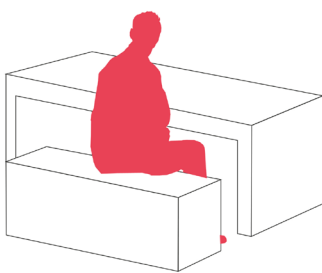

SITTE SAMMEN

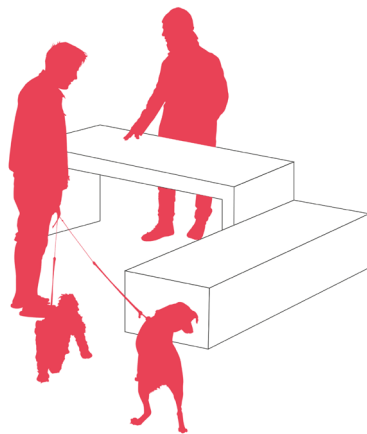

SITTE OG LIGGE

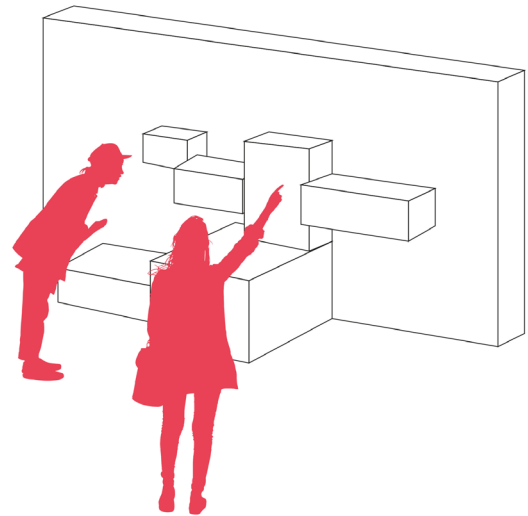
FLERBRUK

BORD OG BENK

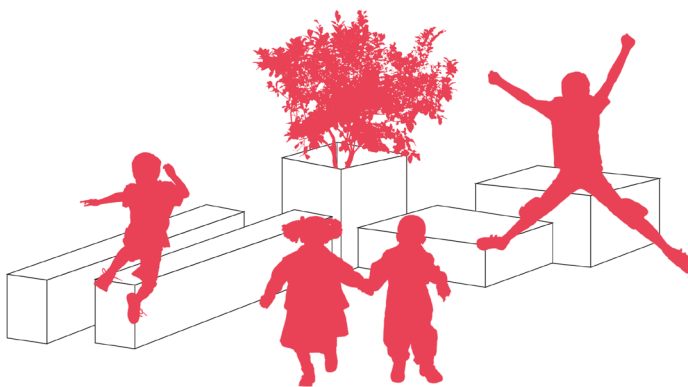

MARKEDSBORD

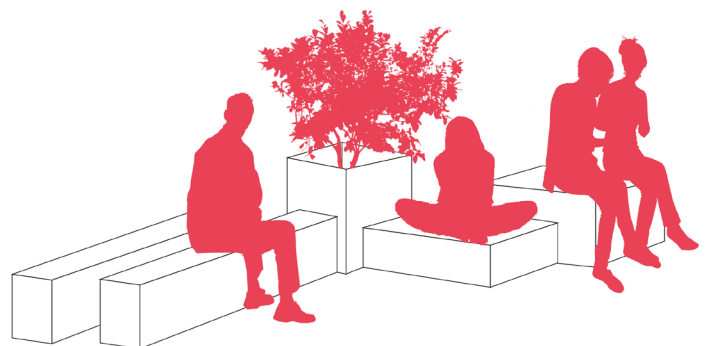

INTERAKTIVE ELEMENT

SATT SAMMEN

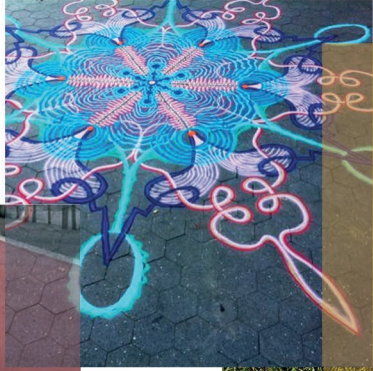

LEK

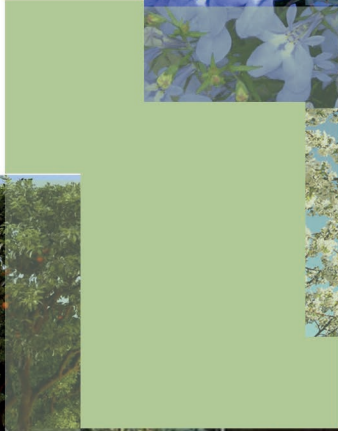
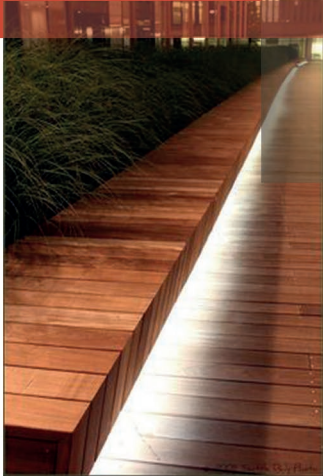

ROMDANNENDE ELEMENT

BEPLANTNING

BELEGNING

BELYSNING

BELEGNING, BELYSNING OG BEPLANTNING

BELEGNING

Å endre, rive opp og legge helt ny belegning på Nytorget vil være både tidkrevende, kreve større investeringer og er i bunn og grunn ikke rent nødvendig for å skape et sammenhengende og sosial, aktivt og attraktivt byrom. Det vil i stedet jobbes med enklere og mer fleksible metoder for å gjøre endringer og skape et helhetlig byrom. Fargete asfalt og asfalttapse vil kunne definere rom i rommet på en enkel og effektiv måte. Maling eller kritt kan brukes for å skape interessante kunstverk som til sammen skaper et varierende uttrykk i gulvflaten. Gressplener blir plassert i noen områder på Nytorget for å myke opp og legge til tekstur i det ellers harde uttrykket.

BELYSNING

Nytorget skal få mer belysning, og denne skal brukes for å skape stemning, belyse grøntelementer, skape interessepunkt og som romdannende element. Noe av belysningen skal også være sensorstyrt slik at det i tillegg blir et interaktivt element på Nytorget. Her ses det for seg at man foreksempel har sensorer som kun gir belysning under en benk om man sitter to eller flere, eller belysning i veggmonterte lamper kun ved bevegelse.

BEPLANTNING

Nytorget skal ha flere grønne elementer, og grunnet fleksibiliteten plantekassene gir, kan man skape varierende uttrykk i beplantningen gjennom sesongene. Eviggrønne planter skaper et grønt preg gjennom hele året, småtrær er fine romdannende elementer som gir fargerike blomster og teksutr på vår- og sommertid, og små sommerblomster skaper farge og lukt i årets varmere sesonger.

PRESENTASJON

innhold

I dette kapitlet presenteres og visualiseres oppgavens skisseforslag gjennom tekst, plantegninger, snitt, romlige visualiseringer.

overskrifter

nytorget
markedsplassen
oppholdsplassen
matgata

nytorget

Velkommen til Nytorget, hvor fleksibilitet, sosiale møter og aktivitet står i sentrum. Kom og ta del i det kunstneriske, kreative og folkelige fellesskapet i et av Stavangers mest sentrumsnære byrom, og opplev en god blanding av historie, identitet, kultur og særegenhet. Nytorget fremstår som et sammenhengende byrom, men tilbyr besøkende rom i rommet som tilbyr ulike kvaliteter og aktiviteter. Slå deg ned i gode solforhold og nyt Metropolis ungdoms kreative utfoldelse, opplev nye smakssanser i Stavangers mest spennende matgate eller opplev nostalgi og gjenbruk på Nytorgets markeds plass. Nytorget er, og forblir, en perle og et besøksmål i seg selv i Stavangers bysentrum.

Nytorget er delt inn i tre ulike, men sammenhengende områder, Markedsplassen, Oppholdsplassen og Matgata. Møtet med Nytorget er ikke lenger intetsigende og uforståelig. Nytorget krever nå oppmerksomhet. Den flotte St. Petri Kirken får sin plass på Nytorget, og med gode gangforbindelser, og lekne, brede overgangsfelt får kirken og dens tilhørende trappeoppgang en sentral plass på Nytorget. Det tidligere svært uoversiktlige krysset mellom Bergelandsgata, Hospitalgata og Nytorget er omregulert og er nå blitt møtet og koblingspunktet mellom romligheten på oversiden av muren, romligheten på nedsiden av muren og St. Petri Kirken og bykjernen og er blitt til et kryss som både sprer og samler folk. Omreguleringen fører til en mye større bevegelsesfrihet for sykklisten og fotgjengeren, og man kan i like stor grad som man tidligere kunne bevege seg i rommets lengderetning, også bevege seg enkelt og trygt i bredderetningen. Skisseforslaget gir Stavangers befolkning flere områder hvor man ikke bare kan, men også ønsker å oppholde seg og nyte alt hva Nytorget har å by på.

MARKEDSPLASSEN

Markedsplassen er Nytorgets flerbruksrom. Her kan man finne gamle og glemte skatter på Nytorgets bruktmarked, ta del i et stemningsfullt julemarked, og ta del i flerkulturelle nabolagsfester.

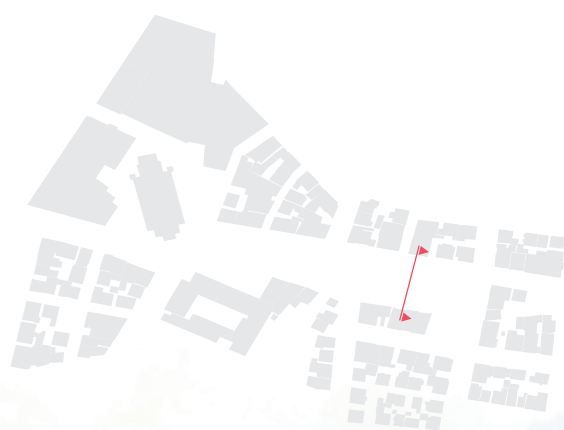

markedsplassen

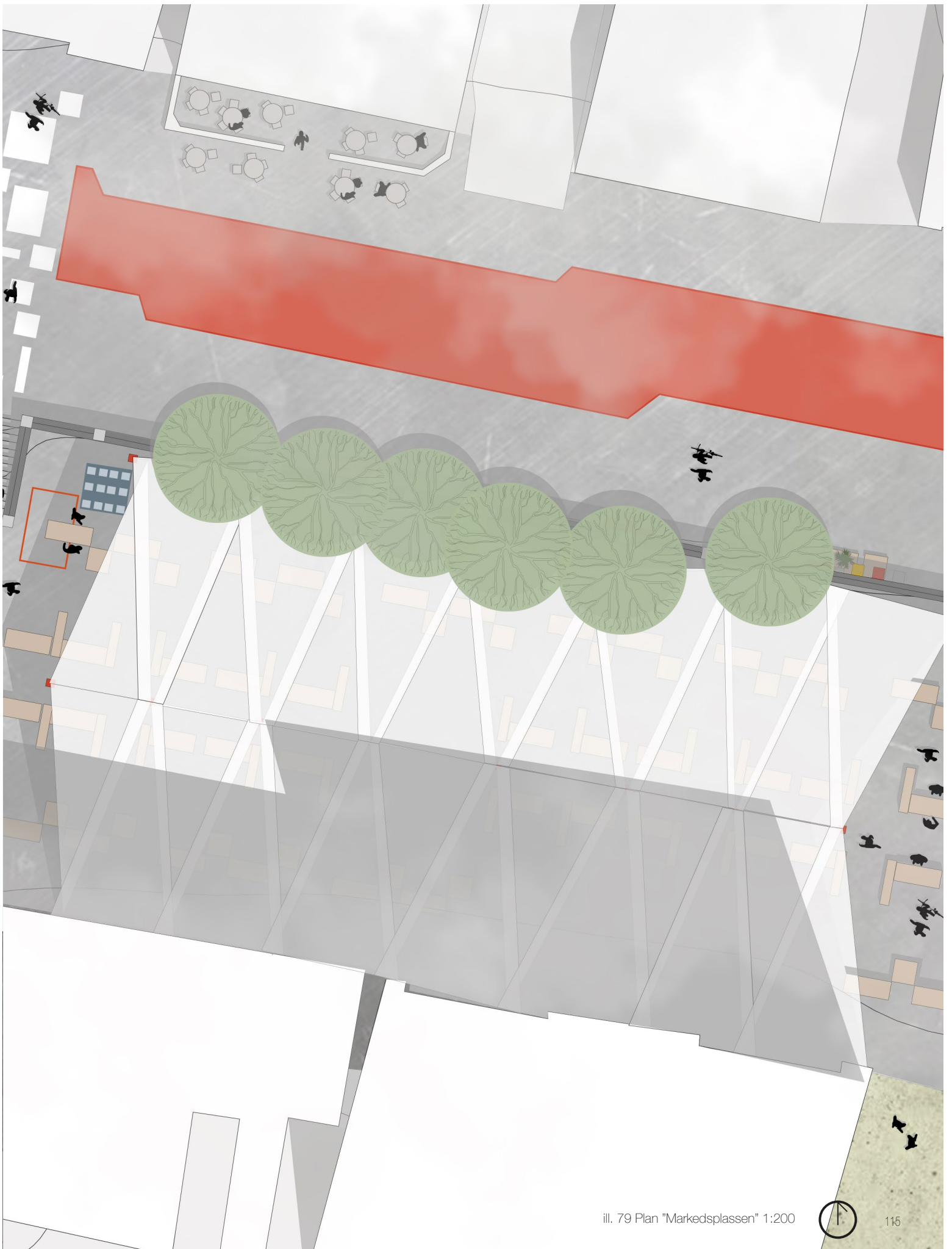
Fleksibilitet og flerbruk er hva som står i fokus på markedsplassen. Moduler i ulike størrelser og høyder er mulige å bruke både som markeds- og utstillingsbord, og etterpå enkelt sette sammen som bord og benker. Slik kan markedsplassen enkelt omgjøres til en festplass, med langbord, benker og stoler. Om det skulle være ønskelig kan modulene også ryddes heit bort, slik at en større åpen plass kan romme andre arrangementer som krever dette.

Taket som dekker markedsplassen gir le for Nytorgets besøkende når Stavanger-været ikke viser seg fra sin beste side. Taket er satt sammen av "seil" som på en overlappende måte strekker seg mellom fasaderekken i sør og trerekken mot nord. Som støtte settes det i midten opp stolper. Stolpenes høyde sikrer også et fall ut mot sidene, slik at regnvannet ikke skal samle seg i "seilene". Overlapping slipper også lys inn om solen skulle finne på å titte fram. Seilløsningen og det tenkte systemet gir mulighet for å også fjerne taket om bruken skulle tilsi at dette er ønskelig.

Takstolpene satt opp i midten fungerer også som belysning i sonen. Lysstolpene og taket skaper en mer intim følelse og føles inviterende også på skumrings- og kveldstid. I tillegg vil stemnings- og fokusbelysning lyse opp trerekken og skape interesse og stemning i sonen.

ill. 78 Snitt "Markedsplassen" 1:200

OPPHOLDSPLASSEN

Oppholdsområdet på Nytorget er en uformell møteplass hvor man lett kan slenge seg ned på en av de mange modulene i byrommets beste solforhold. Slå deg ned alene, med venner eller møt helt nye mennesker, og slipp barna løs i aktiv hoppe- og klatrelek. Her er kan man både ta del av fellesskapet og samtidig gjemme seg litt unna i en av de mer intime sittedsonene.

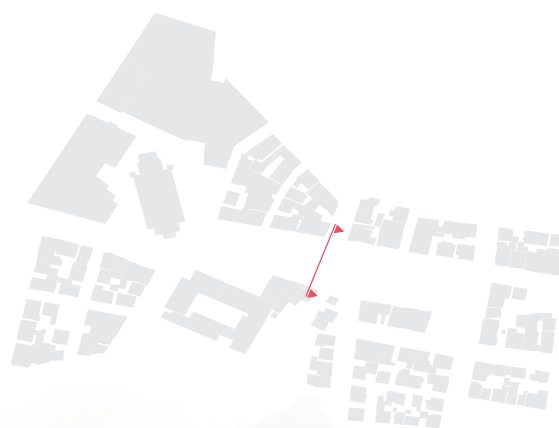
oppholdsplassen

Oppholdsplassen inviterer til sosiale møter med et uformelt preg. Modullandskapet skaper variasjon og rom i rommet og gir oppholdsplassen et lekent preg. Modulene gir varierende sittemuligheter og kan også benyttes til små scener, "Speaker's Corner" eller et lekent klatreelement.

Oppholdssonens gulvflate gis et varierende og kunstnerisk uttrykk, og flere soner er merket av og kan tas i bruk som lerret for kunstneruttrykkelse, spill eller som et felles male-riprosjekt for Nytorgets brukere og nabolag. Slik blir gulvflaten en utstilling i seg selv, og et lerret hvor Nytorgets sterke kunst- og kultur identitet vises og blir en del av byrommet og offentligheten.

Flere av modulene brukes i denne sonen som plantekasser og vil gi oppholdsplassen et grønnere preg og skape vertikale, romdannende elementer på Nytorget. Plantekassene gir også mulighet for sesongbasert beplantning og en variasjon i grøntelementene på torget.

Fokus- og stemningsbelysning skal brukes for å ytterligere definere rom i rommet, styrke det grønne uttrykket og skape stemning og trygghetsfølelse også på kveldstid.

ill. 81 Snitt "Oppholdsplassen" 1:200

MATGATA

Velkommen til byens take-away gate, og Stavangers flerkulturelle og spennende smakspalett. Slå deg ned i solveggen med noe god mat og drikke, eller utforsk den interaktive muren med venner, bekjente eller fremmede.

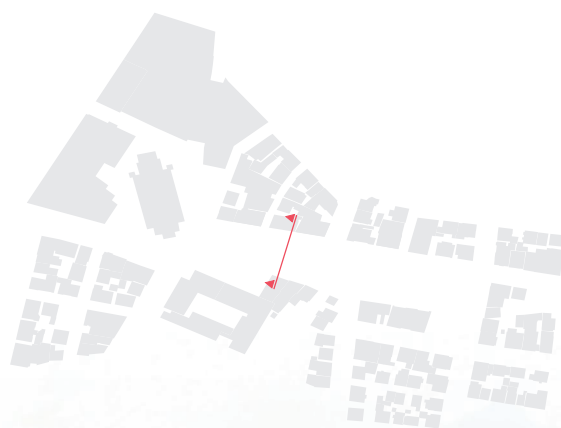

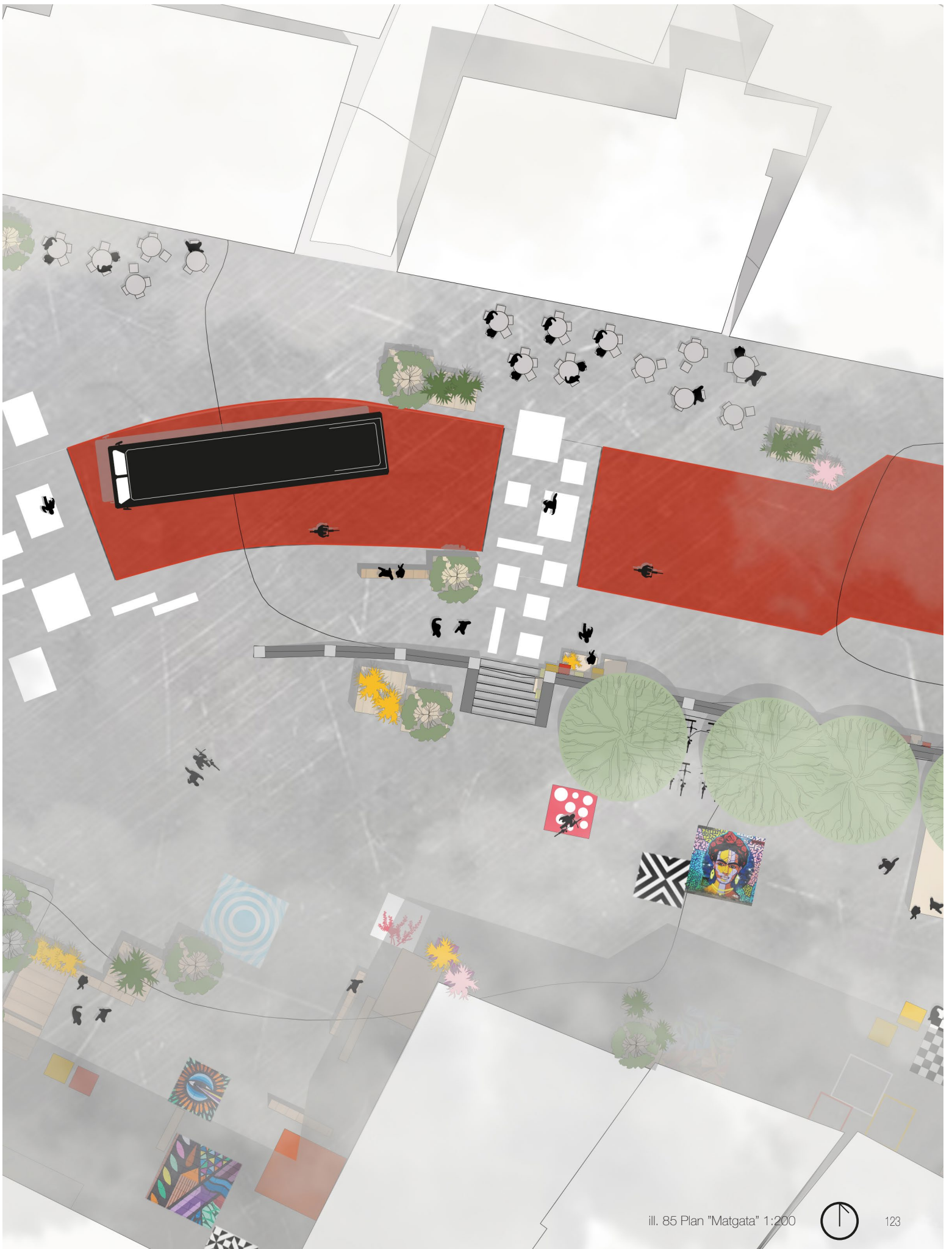
matgata

Den tidligere brede gata, med plass to kjørebener og parkering på begge sider av gata ga lite plass til fotgjengeren på Nytorget. Gateløpet er i matgata omregulert og veibanene er snevret inn. Her skal man kun kunne kjøre med buss, take-away biler og leveransebiler. Dette gir mer rom til fotgjengeren og ved bruk av asfalttape utvides området man som fotgjenger har å gå og oppholde seg på. Omreguleringen vil gi mindre trafikk i gata, og store gode overgangsfelt skal sikre en enda lavere hastighet og en kobling mellom gatas fasaderække, muren og rommet på toppen av muren. Med enkle og effektive løsninger, som bruken av farget asfalt og asfalttape, kan en endret trafikkregulering prøves ut uten at store investeringer er nødvendige.

Muren er ikke lenger bare en intetsigende vegg, en uartikulert fasade i rommet. Moduler er festet til veggen og gir mulighet for utstilling i ulike monterer, beplantning og grønnelementer og utstilling av diverse kunstinstallasjoner. Noen av modulene fungerer også som belysning og skaper stemning, trygghet og interesse langs muren.

Det er på begge sider av veien sitte- og oppholdsmuligheter, og sitteplassene i solveggen langs fasaderrekken i nord kan bli en klar favoritt blant Nytorgets besøkende.

REFLEKSJON

innhold

I dette kapitlet konkluderes og reflekteres det over metoden og gjennomføringen av oppgaven og det endelige resultat.

overskrifter

konklusjon
refleksjon
referanseliste

” *Nytorget er en perle!
Vi må jo bruke det!* ”

– Besøkende på Bruktmarkedet på Nytorget.

KONKLUSJON

Med utgangspunkt i Stavanger kommunes ønske om en opplivning av bylivet i Stavangers sentrumskerne ble tema for oppgaven valgt. Byrommet er et sentralt element i bylivet man i fellesskap lever og det å skape gode sentrumsnære byrom er viktig for igjen å trekke Stavangers befolkning inn til byens sentrumskerne. Nytorget har i løpet av den siste tiden vært et tilbakevendende diskusjonstema blant både politikere, arkitekter, byplanleggere og bybefolkning, og hvordan man kan skape et aktivt og levende byrom av Nytorget i fremtiden vekker stort engasjement og mange meninger. Den store interessen rundt Nytorgets fremtid og dets sentrumsnære beliggenhet er grunnen til at det gamle hestetorget har vært valgt som utgangspunkt for denne oppgaven.

Målet med oppgaven har vært å svare på spørsmålet; Hvordan kan man skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget i Stavanger?

Problemstillingen er forsøkt besvart i en to-gang. Gjennom oppgavens teoretiske diskusjon er første del av problemstillingen, hvordan man kan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom, blitt undersøkt. Diskusjonen har undersøkt hvilke grunntanker og tilnærminger til byromsdesign som bør ligge til grunn for å skape et slikt byrom. Temaer rundt byrommet i seg selv og samfunnsutviklingens, og den dynamiske bys påvirkning på byrommet er blitt tatt opp og diskutert opp mot hverandre. I tillegg er det undersøkt og drøftet grunnleggende ideer om hva som i det hele tatt skaper et byrom som byens mennesker ønsker å oppholde seg i og ta del i et fellesskap i. De mange temaer, etter å ha blitt drøftet i seg selv og opp mot hverandre, er blitt kokt ned til en

enkel, men samtidig kompleks påstand. For å skape det sosiale, aktive og attraktive byrom må man skape et byrom med mening og identitet, et sted. Stedet er et produkt av romlighetens fysiske, sosiale og kulturelle kontekst, og kun gjennom en erkjennelse og forståelse av hva stedet er, kan man skape et byrom som er attraktivt for brukere og som oppfordrer til sosiale interaksjoner og aktivitet. Stedets faktorer er, som byen i seg selv, dynamiske av natur, og det som skaper et sted, er i stadig endring. Stedet er dermed ikke permanent, det er midlertidig. Svaret på hvordan man kan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom blir derfor et relativt enkelt svar i seg selv. Man må skape et sted, et sted som tiltrekker sine brukere og inviterer til sosialt samhold og interaksjon og aktivitet nå, men som samtidig er fleksibelt for de stadige endringer i faktorene som satt sammen skaper stedet. Enkelt svar, men samtidig svært komplekst!

Igen dras faktorene for et godt sted fram. På figuren til høyre er kvalitetene som gjennom grepene gjort i dette skisseforslaget markert med en mørkere variant av den tilhørte kvalitetsgruppens farge. Som man kan se scorer det nye Nytorget godt i alle kvalitetsgrupper. Kvalitetene som er markert med grått representerer ikke nødvendigvis manglende kvaliteter, men kvaliteter som er vanskelige å bekrefte tilstedeværelsen til før man får observert den reelle bruken av byrommet. At så mange av de andre faktorer og kvaliteter er tilstede i skisseforslaget gir likevel svært gode forutsetninger for at de resterende faktorer også vil være kvaliteter det nye Nytorget innehar. Skisseforslaget fremstiller Nytorget, ikke kun som et godt byrom, men som et godt sted.

ill. 86 Er det "nye" Nytorget et godt sted?

Svaret på problemstillingens andre del, hvordan man kan skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget i Stavanger, kommer i form av tilnærmingen, prosessen og metoden brukt for å nå et endelig forslag og et skisseforslag for Nytorget presentert ved hjelp av plantegninger, snitt og romlige visualiseringer. Med utgangspunkt i Nytorget som sted har skisseforslaget hatt et fokus på å beholde og forsterke Nytorgets karakter, kvaliteter og identitet, og ved å skape et fleksibelt flerbruksrom oppfordres torgets brukere til aktivitet, lek, kreativ utfoldelse og sosiale møter på tvers av bakgrunner. Flexibilitet og midlertidig bruk har vært en integrert del av skisseforslaget, noe som vises igjen i de foreslåtte grep og fysiske elementer og det faktum av at bruken av og organiseringen av Nytorget i stor grad avhenger av byrommets brukere og deres ønsker og behov. Slik kan det se ut, slik kan det bli, det sosiale, aktive og attraktive stedet, Nytorget.

Om dette er oppnådd kan likevel kun tiden vise, kun gjennom observasjoner og tester av et slikt byrom kan man bekrefte at man har oppnådd målet om å skape et sosialt, aktivt og attraktivt byrom. Troen er likevel den, at om man fokuserer på stedet, stedets dynamiske faktorer, fleksibilitet og byrommets identitet og mening, er man mye lengre på vei mot å skape de opplevelser den kreative klasse krever, og være tilpasningsdyktig for endringer i bysamfunnets behov og ønsker, å skape et mer aktivt og levende byliv i Stavangers sentrumsgater og å skape et godt, sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget i Stavanger.

REFLEKSJON

Når fire og en halv måneds arbeid og en omfattende masteroppgave nærmer seg slutten er det viktig å reflektere over hvor man startet, hva disse månedene har resultert i, og hvordan man har kommet seg dit. I det kommende delkapittelet vil det derfor reflekteres både over den metodiske tilnærmingen brukt, samt det endelige resultat. I tillegg vil det drøftes videre arbeid og hvilke aspekter, vinklinger og fordypninger som kunne vært interessant i et videre arbeid med både Nytorget og temaet rundt stedsutvikling og midlertidig bruk som strategi i byromsdesign.

METODEN

Design Thinking er metoden og prosessen som ble valgt for å gjennomføre denne oppgaven. Denne metoden presenteres som en stegvis, lineær prosess, men har i realiteten vært alt annet enn "rett frem". Det har vært nødvendig å hoppe frem og tilbake mellom stegene for å samle tanker og skape sammenheng, men også for å sikre at forventningene og målene for oppgavens resultat oppnås. En slik fremgang kan til tider være svært frustrerende og tidkrevende, men også helt nødvendig. Å følge Design Thinking-prosessen har vært svært hjelpsom i gjennomføringen av oppgaven og har gitt den en klar retning og vei fra oppgavens start til ende.

DATAINNHEITING

Observasjoner

Observasjonene gjort i denne oppgaven er gjort for å få et bilde av nå-situasjonen på Nytorget for å identifisere de aktiviteter, bevegelse og bruk som foregår i det sentrumsnære byrommet. Observasjonene ble gjort ved ulike tidspunkt i løpet av dagen både i løpet av hverdag og helgedag. Å få et bilde av nå-situasjonen har vært viktig

for oppgaven og oppgavens endelige resultat, da det er dette bilde som er utgangspunktet for stedsanalysens identifiserte styrker og utfordringer. Gjennom stedsanalysen ble det identifisert at flere midlertidige arrangementer finner sted på Nytorget, men de fleste observasjoner gjort ble gjennomført utenom slike arrangementer. Da både disse arrangementene og den hverdagslige bruken og aktiviteten på Nytorget, i motsetning til byrommets fysiske kontekst og kartografiske datagrunnlag, er både tids- og klimaavhengig, kan menneskene og bruken observert på Nytorget variere over ulike tidspunkt. Skulle man ha fått et helt komplett situasjonsbilde måtte man ha utvidet observasjonene til andre tidspunkter gjennom døgnet, ved ulike klimatiske forhold og gjennom flere sesonger. Dette ville krevd veldig mye mer tid enn tiden gitt for gjennomføringen av denne oppgaven tillater. Det påstås samtidig at et slikt komplett og representativt bilde strengt talt heller ikke er nødvendig og det ville ikke ha påvirket de valg som ble tatt og oppgavens resultat i noen stor grad. At det i tillegg ble valgt å gjennomføre en brukerinvolvering og uformelle samtaler med Nytorgets brukere, bidrar til at et mer komplett bilde av dagens situasjon likevel blir tegnet.

BRUKERINVOLVERING

Det er gjennomført brukerinvolvering som en del av metoden og til bruk som innspill til ide- og konseptformulering til skisseforslaget. Både gjennom workshops gjennomført av Stavanger kommune og gjennom en slags workshop kalt "Urban Intervention" gjennomført av forfatter ble flere tanker, ønsker og ideer fra Nytorgets brukere samlet inn, vurdert og tatt med videre og har påvirket resultatet. Målet med denne brukerinvolveringen er først og fremst å identifisere Nytorgets brukere og deres interesser og meninger rundt Nytorget og hvordan et fremtidig Nytorget bør være.

Stavanger kommunes workshops

Brukerinvolveringen og de ideer og tanker som ble hentet inn gjennom workshops gjennomført av Stavanger kommune er tertiærdata og er både samlet inn og analysert av kommunen. Det er kun ideer Stavanger kommune har vurdert som gode og viktige som er tatt med videre og uttrykket. Disse ideer er igjen vurdert og analysert av forfatter og det er disse som er tatt med videre som ideer i det endelige resultatet. Avstanden mellom forfatteren og datainnhentingene øker usikkerheten i dataene, og det er mulig at man ved innhenting av disse dataene selv hadde vurdert og analysert andre ideer som viktige å ta med videre. Dette er også en av grunnene til å foreta egen brukerinvolvering slik at man kan få mer valide data å sammenligne med.

Urban Intervention

Urban Intervention ble gjennomført 16. april 2016 på et tidspunkt hvor brukmarkedet arrangert i sommermånedene foregikk. Bruktmarkedets åpning betydde at parkeringsplassen var stengt av, aktivitet trakk oppmerksomhet og flere mennesker med ulike bakgrunner og ulike aldre var tilstede. I forhold til antall innspill kan valget av tidspunkt for denne brukerinvolveringen ha vært svært positivt. Markedet betydde at folk både hadde tid, og anledning til og overraskende mye interesse for å delta i brukerinvolveringen og bidra med gode innspill og ideer. Det ble i utgangspunktet stilt kun et spørsmål til deltakerne i Urban Intervention, og svarene ble skrevet ned, hengt opp på en tavle og synliggjort for alle deltakere. Dette kan få både positiv og negativ effekt og påvirkning på andre brukere. På den ene siden setter det i gang tankegangen og diskusjonene blant folk rundt de opphengte ideene, og på den andre siden kan det ha påvirket folk og ideer kan

lett kopieres. Målet med denne brukerinvolveringen var for det første å samle inn tanker og ideer rundt Nytorget og samtidig å utvide spekteret av brukere og interessenter som muligens ikke var representert i kommunens workshops. Det var på forhånd antatt at mulighetene for å møte andre brukere enn de som deltar i kommunens workshops var lettere å involvere om de ble oppsøkt. Det antas at dette også var resultatet. Flere mennesker av ulik bakgrunn, aldre og ulik grad av interesse og tilhørighetsfølelse for Nytorget tok del i brukerinvolveringen. For å få et fullstendig representativt utvalg og meningsspekter fra alle Nytorgets brukere og potensielle brukere måtte man i større grad oppsøke disse menneskene, men da målet med denne brukerinvolveringen kun var å få noen ideer og tanker rundt hva som i følge brukere av byrommet bør skje på Nytorget og fordi kun et utvalg av disse ideene er tatt med videre ville ikke nødvendigvis et mer representativt utvalg påvirket resultatet i særlig stor grad. Samtidig er det muligens de mest interesserte man også ønsker innspill fra. Det er disse som føler størst tilhørighet til Nytorget og som også vil være med på å drive aktiviteter og bruk av

RESULTAT OG VIDERE ARBEID

Nytorget videre.

Skisseforslaget presentert som resultatet i denne oppgaven er et eksempel på en mulig løsning på oppgavens problemstilling og det er gjennom den teoretiske diskusjonen og ved en forklaring av hvilke faktorer oppgaven og skisseforslaget tar utgangspunkt i, redegjort for hvorfor denne løsningen er en god løsning. Det skal samtidig sies at om disse faktorene hadde vært endret, eller at for eksempel fremtidige og mulige planer for Nytorget hadde blitt valgt og tatt utgangspunkt i, kunne resultatet sett noe annerledes ut. Det ble tidlig valgt å legge Nytorget i dag, dets kvaliteter, romlighet og kontekst til grunn for skisseforslaget, og med et teoretisk fokus på stedet, identitet og Nytorgets plass i byen vurderes dette til å være et godt valg.

Veien til målet om et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget ble gjennom den teoretiske diskusjonen identifisert som å finne hva som i dag gjorde Nytorget til Nytorget og hva som kunne bygges på av eksisterende styrker, kvaliteter og utfordringer for å gjøre det enda bedre.

Det er i denne oppgaven valgt å se sammenhengen mellom stedsutvikling, stedsidentitet og midlertidig bruk og behandle dem som noenlunde avhengige av hverandre. Dette er ikke fordi disse teoriene er åpenbart sammenhengende, men fordi flere likheter mellom dem ble identifisert og utforsket gjennom den teoretiske diskusjonen. Det er dette teoretiske grunnlaget og verktøyene bearbeidet utfra den teoretiske diskusjonen som ble sett på som en av de beste løsningene og svarene på problemstillingen. Det skal samtidig sies at ideene om stedsutvikling og midlertidig bruk begge er temaer som hver for seg er store og relativt nye ideer i moderne byromsplanlegging, og det kan tenkes at man i et videre arbeid med disse temaene ytterligere kunne utforsket og

fordypet seg i disse temaene også hver for seg.

Skisseforslaget presentert som resultat i oppgaven representerer kun noen hovedtanker og ideer om hvordan man ved enkle grep kan gjøre Nytorget til et sosialt, aktivt og attraktivt byrom. Et av grepene gjort for å gjøre dette er å endre trafikk- og parkeringsreguleringen på Nytorget, og dermed også påvirke parkeringsbildet og trafikkbildet i sentrumsområdet. Det er her styrken i intensjonen om midlertidighet og fleksibilitet ligger. I forslaget gjøres enkle grep for å gjøre dette, grep som lett kan endres på om det oppdages at dette får en altfor negativ effekt på byen og man ikke oppnår de positive virkningene som er intendert. Styrken i denne tilnærmingen er nettopp det at man kan prøve ut ting, mer tydelige se potensialet i Nytorget og se for seg et fremtidig og annerledes Nytorget, uten de store investeringer og feilgrep som er vanskelige å endre i ettertid.

Tactical Urbanism og Design Thinking er tilnærminger til byromsdesign som oppfordrer til større bruk av midlertidighet og fleksibilitet i blant annet byromsdesign. Det er disse som også er lagt til grunn for prosessen og metoden for å komme frem til det endelige resultat i denne oppgaven. Resultatet i oppgaven, og oppgavens endepunkt, er et skisseforslag. Dette er derimot ikke siste steg i Design Thinking-prosessen. I et videre arbeid burde også en planleggingen av selve gjennomføringen av dette forslaget gjøres og detaljeres. I en slik plan skulle det identifiseres hvem som skal stå for både den fysiske og økonomiske gjennomføringen av et slikt prosjekt, og hvem som skal stå for å drive og vedlikeholde prosjektet. Hvordan man i enda større grad kunne involvert brukerne i opprustningen og vedlikeholdet av Nytorget er også et spørsmål og et tema som kunne være interessant å redegjøre for i et videre arbeid med Nytorget og skisseforslaget. Samtidig skulle også en mer detaljert forklaring

på materialer, dimensjoner og tekniske løsninger, samt kostnader for det presenterte skisseforslaget detaljeres, slik at skisseforslaget kunne realiseres og ta fysisk form på Nytorget, men oppgavens tidsrom har ikke tillatt å gå i slik detalj. Det er kun gjennom en gjennomføring av skisseforslaget at man med sikkerhet kan si om man har oppnådd det man i utgangspunktet ønsket; et sosialt, aktivt og attraktivt byrom på Nytorget.

Det har gjennom hele prosjektperioden vært stor aktivitet i diskusjoner, beslutninger og endringer i visjoner, ideer og planer for Nytorget. Ikke nødvendigvis direkte knyttet til Nytorget, og derfor ikke av stor betydning for oppgavens resultat, er den nye, reviderte versjonen av Kommunedelplan for Stavanger sentrum som Stavanger kommune la ut til høring i april 2016. Den nye planen gjør ikke noe særlige endringer fra 2014-versjonen med tanke på Nytorget i seg selv, men har et eget delkapittel rundt temaet midlertidig bruk som virkemiddel i en fremtidig byutvikling. Tillegget i planen viser at også Stavanger kommune ser verdien i å tenke mer fleksibelt i forhold til by- og byromsutvikling. Temaet og fordypningen gjort gjennom denne oppgaven viser seg derfor å være svært dagsaktuell og kan være et viktig bidrag i videreutviklingen i bruken av en slik tilnærming.

REFERANSELISTE

- Biennial of Public Space. (2013). Charter of Public Space. Retrieved Mars 19, 2016, from Project for Public Spaces: <https://drive.google.com/file/d/0B5-VDOO42qGmQ1IXRFhkaFRLTDA/view?pref=2&pli=1>
- Bishop, P., & Williams, L. (2012). *The temporary city*. Routledge.
- Florida, R. (2012). *The rise of the creative class: revisited* (Tiårsjubileums utgave ed.). New York: Basic Books.
- Frafjord, S. (2013, Desember 3). Er Stavanger en skryteby uten sjel? Retrieved Mars 30, 2016, from NRK Rogaland: http://www.nrk.no/rogaland/har-byen-identitet-og-sjel_-1.11391147
- Gehl Architects. (2012, Oktober 19). Urban prototyping – Exploring temporary and permanent. Retrieved Mars 30, 2016, from Gehl Architects: <http://gehlarchitects.com/blog/urban-prototyping-exploring-temporary-permanent/>
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings*. Washington DC: Island Press.
- Helen & Hard. (2008). Geopark. Retrieved April 25, 2016, from Helen & Hard: <http://www.helenhard.no/projects/geopark/>
- Jensen, E. (2015). Nytorget. Retrieved Mars 7, 2016, from <http://erlingjensen.net/Historie/nytorget.htm>
- Lewis, H. Ø. (2013, August 17). 15 år med brukthandel på Nytorget. Retrieved Mai 3, 2016, from Stavanger Aftenblad: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/stavanger/15-ar-med-brukthandel-pa-Nytorget-3234446.html>
- Loppis. (2016). Bruktmarkedet arrangeres på Nytorget i Stavanger sentrum. Retrieved April 15, 2016, from Bruktmarked på Nytorget: <http://www.bruktmarkedet.org>
- Lydon, M., & Garcia, A. (2015). *Tactical Urbanism - Short-term action for long term change*. Washington DC, USA: Island Press.
- McGabe, A. (2011). *Space vs Place - defining the difference*. Retrieved Mars 12, 2016, from Place Partners: <http://www.placepartners.com.au/blog/space-vs-place-defining-difference>
- Meteorologisk Institutt. (2015). Været som var Stavanger Rogaland. (NRK) Retrieved mai 1, 2016, from yr.no: <https://www.yr.no/sted/Norge/Rogaland/Stavanger/Stavanger/statistikk.html>
- Metropolis Stavanger . (2014). Stavangers rusfrie scene. Retrieved April 12, 2016, from Metropolis - De unges kulturhus i Stavangers rusfrie scene: <http://metropolis-stavanger.no/stavangers-rusfrie-scene/>
- Metz, T. (2007). Fun, leisure and landscape. In G. Marling, & M. Zerlang (Eds.), *Fun City* (pp. 23-34). Arkitektens Forlag.
- Norberg-Schulz, C. (1992). *Mellom jord og himmel - En bok om steder og hus*. Oslo: Paz Forlag A/S.
- Project for Public Spaces (A). (n.d.). Equitable placemaking: Not the end, but the means. Retrieved Mars 17, 2016, from Project for Public Spaces: <http://www.pps.org/reference/equity-placemaking-gentrification/>
- Project for Public Spaces (B). (n.d.). What makes a successful place? Retrieved Mars 10, 2013, from Project for Public Spaces: <http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>
- Project for Public Spaces (C). (n.d.). What is placemaking? Retrieved Mars 20, 2016, from Project for public spaces: http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/
- Reijndorp, A., & Hajer, M. A. (2001). *In search of a new public domain: analysis and strategy*. Rotterdam: NAI Publishers.
- Rogaland Kunstsenter. (n.d.). Om RKS. Retrieved April 10, 2016, from Rogaland Kunstsenter: <http://rogalandkunstsenter.no/om-rks/>
- Ronneberger, K. (2006). From regulation to moderation. In *Temporary urban spaces: Concepts and the use of city spaces* (pp. 47-54). Basel, Sveits: Birkhäuser.
- Sennett, R. (2002). *The fall of public man*. London: Penguin.
- Skammelsen, T., & Borchmann, I. H. (2010). *ComplexCity - Temporality and new layers*. In H. Kiiib (Ed.), *Performative urban design* (pp. 228-237). Aalborg: Aalborg University Press.
- Stavanger Kommune. (2009). *Kulturbyen Stavanger 2010-2017. Kommunedelplan for kunst og kultur i Stavanger*. Stavanger: Stavanger Kommune.
- Stavanger Kommune. (2014). *Planbeskrivelse: Kommunedelplan for Stavanger Sentrum. Foreløpig forslag*. Stavanger Kommune. Stavanger: Stavanger Kommune.
- Stavanger kommune. (2015, April 22). *Foreløpige konklusjoner medvirkningsprosess Nytorget. Utkast 29.04*. Retrieved from Stavanger kommune: http://www.stavanger.kommune.no/Documents/KBU%20-%20Kultur%20og%20byutvikling/PLANSAKER/Under%20utarbeiding/Nytorget/foreloepige%20konklusjoner%20medvirkningsprosess_29.04.2014.pdf
- Stavanger kommune. (2015). *Gjeldende planer for Nytorget*. Retrieved Mars 3, 2016, from Stavanger kommune: http://www.stavanger.kommune.no/Documents/KBU%20-%20Kultur%20og%20byutvikling/PLANSAKER/Under%20utarbeiding/Nytorget/Vedlegg%203_gjeldene%20planer%20Nytorget.pdf
- Svabo , C., Larsen, J., Haldrup, M., & Bærenholdt, J. O. (2013). Experiencing spatial design. In J. Sundbo, & F. Sorensen (Eds.), *Handbook on the experience economy* (pp. 310-324). Edward Elgar Publishing Ltd.
- Temel, R. (2006). The temporary in the city. In F. Haydn, & R. Temel (Eds.), *Temporary urban spaces: Concepts and the use of city spaces* (pp. 55-62). Basel , Sveits: Birkhäuser.
- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces*. Project for Public Spaces.

FIGURLISTE

- III. forside St. Petri Kirke. Suso Conejero, "Sankt Petri Kirke, Stavanger", hentet 06. juni 2016 < <https://dk.pinterest.com/pin/316377942549104380/>>
- III. 1 Skagen brygge, Stavanger. Anna-Claire Bevan, "Stavanger Skagenkaien street by night", hentet 7. mars 2015, <<http://www.thetravelmagazine.net/48-hours-stavanger-norway.html>>
- III. 2 I dag er byrommet hele byens møteplass. Piazza del Campo, Siena, Italia. Martha de Jong-Lantink. "Piazza del Campo, Siena, Italy", hentet 03. juni 2016 < <http://www.ivingcommons.org/other-great-pedestrian-spaces/>>
- III. 3 Et mannsdominert byromsliv i den greske agora. Maleri av Raphael Sanzio, "Skolen i Athen" , hentet 14. mars 2016 <<http://www.uib.no/studieprogram/BAHF-GRE>>
- III. 4 Torghandelen er i full gang. Torget i Stavanger, 1951. Nasjonalbiblioteket, "Stavanger, Torget", hentet 14. mars 2016, <<http://www.nb.no/nbsok/nb/93b513b74cdb2acdc04b7295210238ba.nbdigital?lang=no#0>>
- III. 5 Nytorget, Stavanger, 1800-tallet. Georg Kjellerød, "Stavanger med Nytorget og Sankt Petri kirke eller Petrikirken. Kirken ble oppført 1864-66", hentet 16. mars 2016, <<http://digitaltmuseum.no/011015156230/stavanger-med-nytorget-og-sankt-petri-kirke-eller-petrikirken-kirken-ble-oppfort-1864-66-frue-meieri-adresse-nytorget-6-p-pedersen-son-cigar-tobaksfabrik-nytorget-8> 19.03.2016>
- III. 6 Nytorget i dag. Marte Antonesen, "Nytorget ved St. Petri kirke skal få en kraftig ansiktsløftning i 2018. Men den skal planlegges godt", hentet 16. mars 2016, <<http://www.nrk.no/rogaland/apent-mote-om-nytorget-1.12203591>>
- III. 7 Beliggenhet. Egen illustrasjon. Bildet brukt til illustrasjon: Jon Ingemundsen, "En leilighet i Stavanger koster nå like mye som en i Oslo", hentet 20. mars 2016, <<http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/stavanger/2007-fart-i-boligmarkedet-1944540.html>>
- III. 8 Det har skjedd en tivilisering av den moderne by. Asia Web Direct, "Kuala Lumpur theme parks", hentet 21. mars 2016, <<http://www.kuala-lumpur.ws/attractions/themepark.htm#>>
- III. 9 Non-places. Karl Childs, hentet 24. mars 2016, <http://payload102.cargocollective.com/1/9/300283/4359604/9_905.jpg>
- III. 10 Situasjonistiske Internasjonales arbeid - "Det er forbudt å forby" . Espencat, "The 1968 slogan, Il est interdit d'interdire!, It is forbidden to forbid!, with missing apostrophe", hentet 26. mars 2016, <https://nn.wikipedia.org/wiki/Situasjonistiske_Internasjonale#/media/File:Situationist.jpg>
- III. 11 Nytorget - et sosialt, aktivt og attraktivt byrom. Egen illustrasjon.
- III. 12 Pop-up park. Rooftop Alliance. "The first annual rooftop pop-up park", hentet 30. mars 2016, <<http://rooftopalliance.org/first-annual-rooftop-pop-up-park/>>
- III. 13 Design thinking. Egen illustrasjon basert på diagram i boken: Lydon, M., & Garcia, A. (2015). Tactical Urbanism - Short-term action for long term change. (s. 427) Washington DC, USA: Island Press.
- III. 14 Faktorene som skaper et godt sted ifølge Project for Public Spaces. Egen illustrasjon basert på illustrasjon: Project for Public Spaces. "The Place diagram", hentet 18. mars 2016, <http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/ >
- III. 15 Fotgjengeres tilgjengelighet er viktig. Justin Cofield, " A worship leader must be in community", hentet 01. april, <<http://www.vergenetwork.org/2014/03/25/a-worship-leader-must-be-in-community/>>
- III. 16 Plasser å stå oppfordrer til opphold, Piazza del Campo, Siena, Italia. Jill Debari, "Pre race", hentet 01. april 2016, <<https://jilldebari.files.wordpress.com/2010/08/pre-race1.jpg>>
- III. 17 Sitteplasser kommer i all slags former. Urban Residue, "Construction workers lunch ong police barriers", hentet 01. april 2016, <<http://urbanresidue.blogspot.no/2015/12/nypd-urban-design.html>>
- III. 18 Sitteplasser langs byrommets kanter foretrekkes ofte. Jan Gehl, "The edge effect", hentet 03. april 2016, <<http://architectureireland.ie/wp-content/uploads/2014/11/Jan-Gehls-observation-that-people-tended-to-sit-along-the-edges-of-spaces-with-their-back-protected-and-with-an-unobstructed-view-of-the-space.jpg>>
- III. 19 Gateartister skaper en felles opplevelse og inviterer til triangulering. The Busking Project. "Break Dancers on Strøget St., Copenhagen", hentet 04. april 2016, <<http://www.pps.org/blog/busking-creating-a-place-one-performer-at-a-time/>>
- III. 20 Verktøykassen. Egen illustrasjon.
- III. 21 Brukerinvolvering på en morsom og kreativ måte. Ukjent. "I'd love this alley if", hentet 06. april 2016, <<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/c2/bf/7a/c2bf7a9ff4cf764bb58edea60f82dcda.jpg>> Via pinterest.com
- III. 22-23 Egen illustrasjon. Ortofoto hentet fra Google Maps.
- III. 24-29 Egen illustrasjon
- III. 30 Stavanger-været kan være svært skiftende. Thomas Gundersen, "Regn i Bergen", hentet 05. mai 2016, <<https://www.ge.no/geavisa/marked-prisras-pa-vatt-vaer/>>
- III. 31 Soldiagram. Egen illustrasjon
- III. 32 Vindrose. Egen illustrasjon. Informasjon til denne er hentet fra windfinder.com
- III. 33 Vinddiagram. Egen illustrasjon
- III. 34 Belegning. Egen illustrasjon. Bilder brukt er fotografier tatt av forfatter selv.

- III. 35 Belysning. Egen illustrasjon. Bilder brukt:
Lysarmatur. Kongsberg kommune, "Gatelys", hentet 01. mai 2016, <<http://www.kongsberg.kommune.no/Planer-og-prosjekter/Pagaende-prosjekter/Sykelbyen-Kongsberg/Prosjekter/Okt-trafikksikkerhet-til-Gamlegrendasen/>>
Københavnaramatur. Janus Fabricius Nielsen, "Der kommer alligevel ikke Wi-Fi i gadelampene, når Kolding Kommune næste år udskifter deres gamle gadelamper med nye", hentet 01. mai 2016, <<http://koldingnyt.mediajungle.dk/2014/10/02/internet-i-koldings-gadelamper-er-droppet/>>
- III. 36 Beplantning. Egen illustrasjon. Bilder brukt:
Lønnetre. Emmon Scott, "Autumn Foliage: The magic of maples", hentet 03. mai 2016
<<http://bombayoutdoors.com/garden-ideas/autumn-foliage-maples/>>
Plantekasser. Rogaland Kunstsenter, "Nytorget", hentet fra;
Larsen, T. (2013). Om kunst og ugras. I T. Larsen (Red.), Kunst, by, befolkning (s. 30). Stavanger: Rogaland Kunstsenter.
Gress. Fotografi tatt av forfatter selv.
- III. 37 Løvås Bruktbu skaper nostalgi i Pedersgata. Rie. K Myring, "Løvås Bruktbu. Pedersgata 25, 4013 Stavanger", hentet 20. april 2016, <<http://riesjourney.blogspot.no>>
- III. 38 Flerkulturell mat preger Nytorget. Xpert Solutions Pvt. Ltd, "Slidefront 3", hentet 20. april 2016, <<http://www.zouq.no/index.php>>
- III. 39 Martinique tilbyr drikke og kultur. Martinique AS, "Inngang", hentet 21. april 2016, <<http://www.martinique.no/?hoved=3&vis=0>>
- III 40 Utepils i solveggen. Reuters. "Halvliiteren kan bli billigere om Høyre og regjeringen lytter til seks av partiets fylkeslag", hentet 21. april 2016, <<http://www.dn.no/smak/2015/04/20/2109/vil-ha-billigere-l>>
- III. 41 Prosjekt "Rasteplass". CS55, "Kunstnerne har malt og satt ut 6 rasteplassbord, og fått integrert spill i tre av dem, Backgammon, Mølle og Sjakk", hentet 19. mai 2016, <<http://www.cs55.no/default.asp?k=55&id=143&aid=310&daid=253>>
- III. 42 Prosjekt "Bønder i byen". Rogaland Kunstsenter, "En rast i det grønne", hentet fra; Larsen, T. (2013). Bønder i byen. I T. Larsen (Red.), Kunst, by, befolkning (s.226). Stavanger: Rogaland Kunstsenter
- III. 43 Ramadan-festival. Kristian Jacobsen, "Ingen ramadan-festival på Nytorget i år", hentet 19. mai 2016, <<http://www.afenbladet.no/nyheter/lokalt/stavanger/Ingen-Ramadan-festival-pa-Nytorget-i-ar-1961455.html>>
- III. 44 Musikkfest. Ole Andreas Bø, "Musikkfest i Stavanger sentrum 2. juni. Her fra Nytorget", hentet 19. mai 2016
<<https://www.nrk.no/rogaland/stavanger-feiret-musikken-1.8175874>>
- III. 45 Prosjekt "Grasrota". Mona Orstad Hansen, "A parking space transformation", hentet 19. mai 2016, <<http://monaorstad.com/2008/06/19/tw1-pedersgata-seeds-the-grasroots-project/>>
- III. 46 Prosjekt "Waste of art". Stavanger Kommune, "Waste of art", hentet 19. mai 2016, <<http://www.stavanger.kommune.no/Arkiv-aktuelt/Underjordisk-soppelkunst/>>
- III. 47 Prosjekt "Free ride". Karielisblog, "Free ride", hentet 19. mai 2016, <<https://karielisblog.wordpress.com/page/2/>>
- III. 48 Konsert på Metropolis. Ane PMA, "Evolve @ Metropolis, Stavanger 2009", hentet 16. mai 2016, <<http://pmaphoto.tumblr.com/post/96457802799/evolve-metropolis-stavanger-2009>>
- III. 49-50 Fotografi tatt av forfatter selv
- III. 51 Parkering langs Pedersgata. Borbjo, "Pedersgaten sett fra øst mot vest. Petrikirken sentralt i bildet", hentet 20. april 2016, <<https://no.wikipedia.org/wiki/Pedersgata>>
- III. 52 Bilen tar stor plass på Nytorget. Fotografi tatt av forfatter selv
- III. 53-54 Egen illustrasjon
- III. 55 Bygningsfasader. Egen illustrasjon. Bilder brukt:
St. Petri Kirken. Luca Messina, "Stavanger – St. Petri Kirke", hentet 04. mai 2016, <<http://mapio.net/s/42825965/>>
Illustrasjonens resterende fotografier er tatt av forfatter selv
- III. 56 Romlighet og skala. Egen illustrasjon. Bildegrunnlag hentet fra Google Maps.
- III. 57 Se. Egen illustrasjon. Alle fotografiene brukt er tatt av forfatter selv.
- III. 58 Høre. Egen illustrasjon. Bilder brukt:
Buss. Stavanger Bus Page. "Mercedes-Benz O 405 N", hentet 07. mai 2016, <<http://motorbus.net/sept02.php>>
Uteservering. B.A.R, "Uteservering", hentet 07. mai 2016, <<http://www.barmalmo.se>>
Konsert. Trine Simes, "Det var både god stemning og godt lys på Gamlebyen kulturhus i går", hentet 07. mai 2016, <<http://www.demokraten.no/nyheter/intimkonsert-med-norske-rockelegender-1.1509780>>
Biltrafikk. Birgitte Simensen Berg, "Befolkningens eller bilens by?", hentet 07. mai 2016, <<http://www.pensjonistbloggen.no/2015/10/16/befolkningens-eller-bilens-by-2/>>
- III. 59 Lukte og smake. Egen illustrasjon. Bilder brukt:
Vinrekke. Anne Confolant, "Vin", hentet 07. mai 2016, <<http://www.itespresso.fr/noms-domaine-lvin-wine-se-devoilent-enfin-112755.html>>
Pizza. Trønderavisa, "Italiensk pizza med spekeskinke og ruccula", hentet 07. mai 2016, <<http://www.t-a.no/kultur/article7187017.ece>>
Sushi. Shogun Sushi Teriya, "Sushi", hentet 07. mai 2016, <<http://shogunsushiteriya.com/our-menu/>>
To halvliiterer. Oslo surf, "Ekeberg restauranten 06. april 2011", hentet 07. mai 2016 <<http://www.detskjerioslo.no/hvaskjer/42139.html>>
- III. 60 Styrker og utfordringer. Egen illustrasjon
- III. 61 Er Nytorget et godt sted? Egen illustrasjon basert på illustrasjon: Project for Public Spaces. "The Place diagram", hentet 18. mars 2016, <http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/>
- III. 62 Mange mener noe om Nytorget og dets fremtid. Stavanger kommune, "Bilder og plansjer fra workshop for ungdom 11. mars", hentet 05. mai 2016, <<http://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Bolig-bygg-og-eiendom/Reguleringsplan/Store-plan-oppgaver/Nytorget/Hva-har-skjedd/Workshop-11-mars/>>
- III. 63 En leken og fargerik brukerinvolvering. Fotografi tatt av forfatter selv.

III. 64 Ordsky full av ideer. Egen illustrasjon. De valgte ordene er basert på innspill hentet inn gjennom brukerinvolveringene. Se Vedlegg 1 – Urban Intervention og Stavanger kommune. (2015, April 22).

III. 66 Interaktive element kan skape spenning i gjennomgangsrom. Nicole Jewell, "The Cascade Project", hentet 29. april 2016, <<http://inhabitat.com/the-cascade-project-transforms-disused-staircase-into-inspiring-urban-space-for-hong-kong-residents/>>

III. 67 En spennende takstruktur kan gi et lekent uttrykk. ArchiExpo, "Cable membrane tensile structure", hentet 30. april 2016, <<https://dk.pinterest.com/pin/200550989635810355/>>

III. 68 Skap et lekent landskap med enkle elementer. Studio on site, "Teikyo Heisei University Nakano Campus, in Tokyo, Japan", hentet 25. april 2016, <<http://landarchs.com/reinterpreting-nature-in-design-teikyo-heisei-university-nakano-campus/>>

III. 69 Man kan med enkle grep invitere til sosialt samvær. Buro Lubbers, "Landscape architecture, Choorstraat", hentet 28. april 2016, <<http://www.landezine.com/index.php/2011/02/choorstraat-papenhulst-by-buro-lubbers/4-burro-lubbers-landscape-architecture-chorstraat/>>

III. 70 Gi mer plass til fotgjengeren og syklisten. Nacto, "The street illustrated below depicts a 22-foot shared way within a 30-foot right-of-way", hentet 01. mai 2016, <<http://nacto.org/publication/urban-street-design-guide/streets/commercial-shared-street/>>

III. 71 Vertikale elementer og grupperinger kan skape "rom i rommet". Bonnie Savage, "Urban coffee farm", hentet 01. mai 2016, <http://www.landezine.com/index.php/2013/03/urban-coffee-farm-and-brew-bar-by-hassell/urbancoffee_28/>

III. 72-74 Egen illustrasjon

III. 75 Belegning, belysning og beplantning. Egen illustrasjon. Bilder brukt:

Belegning:

Gatekunst. Marco Gervasio, "Sand 2", hentet 06. juni 2016, <<http://www.inload.com/?paged=2>>

Rød asfalt. Charlotte Holst Andersen, "Den røde rambla", hentet 06. juni 2016,

<<http://www.hk.dk/aktuelt/blogs/charlottes-blog/2014/07/08/urbane-miljoer-og-grafiske-visioner/>>

Asfalttæpe. Pervaco, "Picture", hentet 06. juni 2016,

<<https://www.pervaco.no/lager-og-innendoers-merking/lageroppmerking-superstriper/super-striper-merkemaskin-for-lager-og-asfalt/>>

Belysning:

Under benk. Kim, "Exit lights?", hentet 06. Juni 2016, <<https://www.flickr.com/photos/seattledailyphoto/2835929776/in/photostream/>>

Veggbelegning. Ukjent, "Design wandlamp BREM", hentet 06. juni 2016, <<https://dk.pinterest.com/pin/200550989636012044/>>

Lysstolper. Arthitectural, "Treille Column", hentet 06. juni 2016, <<http://www.arthitectural.com/technilum-treille-column/>>

Plantebelysning. A.J. Barnes, "In planters", hentet 06. juni 2016, <<http://ajbarnesonline.blogspot.no/2011/11/courtyard-design-winter-mission.html>>

Beplantning:

Gress. Awesome Inc, "Seamless grass texture", hentet 06. juni 2016, <<http://seamless-pixels.blogspot.no/2015/09/seamless-grass-texture.html>>

Eviggrønt. Skouland og M. Jensen, "Geometriske former", hentet 06. juni 2016, <<http://www.haven-ved-hegnet-7.dk/31843855>>

Blå blomster. Bonnier Media, "Lobelia i himmelblå farge", hentet 06. juni 2016,

<<http://www.viivilla.no/hage/blomster-og-planter/sommerblomster-i-ampler/>>

Kirsebærtré. Khymos, "Cherrie jams with a twist", hentet 06. juni 2016, <<http://blog.khymos.org/2008/08/>>

III. 76-85 Egen illustrasjon

III. 86 Er det "nye" Nytorget et godt sted? Egen illustrasjon basert på illustrasjon: Project for Public Spaces. "The Place diagram", hentet 18. mars 2016, <http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/>

III. 87 Nummererte bevegelsesretninger. Egen illustrasjon

III. 88-89 Fotografi er tatt av forfatter selv.

VEDLEGG

innhold

I vedleggene ligger tilleggsinformasjon til de gjennomførte observasjonene av bevegelse på Nytorget, og den gjennomført brukerinvolveringen, Urban Intervention

overskrifter

vedlegg 1 - observasjon av bevegelse
vedlegg 2 - urban intervention

VEDLEGG 1 - OBSERVASJON AV BEVEGELSE

Observasjonene ble gjort på ulike dager og tidspunkt. Det ble notert ned både opplevelser og observasjoner av atmosfære, klima og aktivitet, og antall mennesker som beveget seg på Nytorget og hvilke retninger bevegelsen gikk i. Figuren under viser nummereringen av de ulike bevegelsesretningene observert. Det ble i tillegg skilt mellom om de observerte var kvinner eller menn og det ble notert ned hvor mange av de talte som var syklister. Observasjonene er organisert etter rekkefølgen som er presentert i temakapittelet, bevegelse, i stedsanalysen, og ikke etter dato.

hverdag 10.30-11.30

Observasjonen er gjennomført onsdag 23. mars 2016

- Fint vær, men kjølig
- Solen varmer lett
- Ingen oppholder seg på Nytorget
- To møtes for et raskt "Hallo!"
- 4 av de talte er syklister
- Få velger å gå gjennom Nytorget på oppsiden av muren
- En syklist parkerer sykkelen sin på Nytorget, setter seg ned og tar en matbit i den tidlige vårsolen

	kvinner	tot	menn	tot
1	 	19	 	26
2	 	17	 	10
3		2		5
4		4		5
5	 	10	 	6
6	 	33	 	45
tot		85		97

lørdag 10.00-11.00

Observasjonen er gjennomført lørdag 02. april 2016

- Det regner i Stavanger i dag
- Butikkene er åpne
- Noen ungdommer tar turen til Metropolis
- Stavangers kjente og kjære vindusvasker synger "Money, money, money" for full hals
- Rask gange i søken etter le
- 7 av de talte er syklist

	kvinner	tot	menn	tot
1		11		12
2		9		15
3		1		3
4		4		8
5		3		0
6	 	31	 	27
tot		59		65

lørdag 21.00-22.00

Observasjonen er gjennomført lørdag 02. april 2016

- Det regner i vårmørket
- Et arrangement foregår på Rogaland Kunstsenter
- Martinique har åpent og noen trosser været og står ute under taket på uteserveringen
- Fastfood-kiosken er åpen
- Generell belysning fra vanlige lysarmaturer lyser opp Nytorget. Gjør at det fortsatt føles trygt
- 1 av de talte er syklist

	kvinner	tot	menn	tot
1		5		4
2	 	12	 	9
3		1		2
4		0	 	8
5		5		3
6	 	20	 	24
tot		43		47

VEDLEGG 2 - URBAN INTERVENTION

Lørdag 16. April 2016 ble dagen satt av til den planlagte gjennomføringen av brukerinvolveringen, Urban Intervention. Datoen ble først og fremst valgt grunnet tidspress og praktiske grunner, men også grunnet gode værmeldinger. Håpet på forhånd var at en gjennomføring av brukerinvolveringen på en lørdag, hvor flere av byens mennesker har fri til å benytte seg av bysentrums mange shopping- og kafemuligheter, ville resultere i at flere potensielle brukere stoppet opp og at man dermed ville kunne få flere potensielle meninger og ideer. Det ble medbrakt både kake og varm kaffe som incentiver for å få folk til å ta seg tid og delta i brukerinvolveringen. Det ble også på forberedt to tavler med en skriftlig forklaring på hvorfor jeg sto der, hvordan de kunne delta, og hva jeg ville ha meninger om. Ett enkelt spørsmål ble stilt – Hva skal til for å gjøre Nytorget mer aktivt, sosialt og livlig?

Bruktmarkedet, som arrangeres hver lørdag i månedene mai til september, har i år utvidet åpningstiden sin. Dette resulterte i at det allerede denne lørdagen var åpning av markedet. Allerede da jeg ankom Nytorget klokken ti var det aktivitet på torget, og torghandlere satte opp og forberedte seg på en dag med salg, sosial interaksjon og aktivitet. Som sagt har Bruktmarkedet tidligere hatt åpning i mai og aktiviteten og markedet kom som en overraskelse på meg og var ikke tatt med i betraktning i valg av dato for gjennomføringen. Det ble likevel valgt å se på dette som en god, om ikke enda bedre, forutsetning for en suksessfull brukerinvolvering. Flere mennesker ville være tilstede på torget og ville ha tid til å vandre, stoppe opp og delta. Slik ble det også.

Resultatet og gjennomføringen av brukerinvolveringen gikk over all forventning og da jeg pakket sammen klokken 15.00, etter fem interessante og spennende timer, hang hele 77 lapper, med over 80 ideer på tavlen. I tillegg resulterte brukerinvolveringen i flere lengre samtaler om Nytorgets historie, Nytorgets betydning for de besøkende og Nytorgets fremtid. Bidragsyterne varierte i både kjønn og alder, og inneholdt alt fra barn ned i 7-års alderen til eldre mennesker i 70-årene.

Grunnet datalegitimitet og validitet og for å få et helhetsbilde av brukerinvolveringens resultat, presentert alle de ideer og tanker som ble skrevet og hengt opp på tavlen under gjennomføringen av Urban Intervention. Disse er av rent praktiske årsaker og av hensyn til oversiktighet delt inn i tre grupper; Aktiviteter, Identitet og Konkrete tiltak. I og med at flere ideer ble gjentatt, er det valgt å kun ta med disse ideene én gang.

AKTIVITETER

Helårsmarked/hverdagsmarked med boder
Kafé
Spill
Flerkulturell scene/kurs (dans og trommer)
Musikk
Mat
Tilstelninger og events
Samarbeid med Metropolis og Rogaland kunstsenter
Kulturelle verksted
Fysiske aktiviteter og lek
Formidling av kunstopplevelser/workshops/exhibition
Samarbeid med Martinique

IDENTITET

Et uformelt møtested, alle er velkommen
Kunst og kultur, Stavangers Montmatre
Markeds plass
Kreativitet
Kulturtorget
Tenk fargegate
Røft og kult
Spille på det som er unikt
Gjenbruk
Kultursenter, litt som Grunerløkka
Ungdom, kunstnere og studenter

KONKRETE TILTAK

Ice rink
Benker, stoler og bord – flere sitteplasser
Varmelamper
Toaletter
Grøntområde
Tak eller telt over deler
Parkering bort
Farger
Uteteater
Mikrobryggerier
Kreative kafeer
Gatekunst
Kunstinstallasjoner, både funksjon og visuelt
Trampoline
Pop-up kafe
Boder
Musikkpavillion

ill. 88 Folk valgte selv farge på lapp og tusj

ill. 89 Flere stoppet opp for en prat, en kopp kaffe og et lite kakestykke